

నీతిసుధానిధి అవిష్కరిస్తున్న గౌ. ముఖ్యమంత్రి
 శ్రీ నారా చంద్రబాబునాయుడు గారు మరియు
 కమిటీ గౌరవ అధ్యక్షులు శ్రీ అంబటి బ్రాహ్మణయ్య,
 ఎం.పి., వ్యవస్థాపకులు శ్రీ కొమరగిరి

‘నీతిసుధానిధి’ ఆవిష్కరణ

“ప్రస్తుత తరుణంలో ముఖ్యంగా యువతలో, విద్యార్థులలో నైతిక, మానవతా విలువలను పెంపొందించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది. విలువలు దిగజారిపోతున్న ఈ సమయంలో ఈ మూడు ‘నీతిసుధానిధి’ పుస్తకములు కొంతవరకైనా విద్యార్థులలో దేశభక్తిని, జాతీయ భావాలను ఇనుమడింప చేసేందుకు దోహదపడుతాయని అభిప్రాయపడుతున్నాను. నాకు చాలా సంతోషంగా ఉన్నది. మంచి వని చేస్తున్నారు.

మీలాంటివారు యింకా చాలామంది తయారైతే తప్ప నీతినిజాయితీలను ప్రమోదించేయలేము. మీలాంటివారు యింకా ఎంతో మంది Volunteer (స్వచ్ఛందం)గా ముందుకు రావల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది. నేను మీరు చేస్తున్న ఈ మంచి పనిని మనస్తాల్నిగా అభినందిస్తున్నాను.

ఒకపాటి మనం ఆలోచిస్తే ఏదైతే మన నంపద, ఆస్తులు అనుకుంటున్నామో, అవన్నీ మనకు అనందాన్ని యివ్వవు. మనం నమ్ముకున్న సిద్ధాంతం మాత్రమే మనకు అనందాన్ని యిస్తుంది. మంచి పని చేస్తున్నామనే తృప్తి మాత్రమే మనకు అత్తానందాన్ని యిస్తుంది. ఇంతకన్నా మించినది వేరొకటిలేదు. ఆ విధంగా మీరు (కొమరగిరి) ఒక మంచి ‘శ్రీవాణి’ పత్రికను నడుపుతూ, సాయిబాబా గారిని నమ్ముకోవడం, నమ్ముకోవడమేగాక, వారి ప్రేరణతో ‘నైతిక విద్య’ వ్యాప్తి కోసం ఇలాంటి మంచి పుస్తకాలను తీసుకొని రావడం, నాకు చాలా ఆనందంగా వున్నది. మీరు అనేక అమూల్యమైన విషయాలను సేకరించి, ఎంతో కృషి చేసి చాలా బాగా ఈ పుస్తకాలను తీసుకొని వచ్చారు. ఇంకా ఎక్కువ పుస్తకాలను తీసుకొని రావాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. తీసుకొని రావడమేగాక టీచర్లకు మంచి దిక్షా యిచ్చి వారిని తీర్చిదిద్ది ముందుకు నడిపించాలని కోరుతున్నాను. ఏదైతే మీ జీవిత ఆశయం ఉందో, ఆ ఆశయంతో మీలాంటివారు కొన్నివేల మందిని తయారుచేస్తే, వాళ్ళు కొన్ని లక్షల మందిని తయారు చేస్తారు. దిగజారిపోతున్న విలువలను కొంతవరకైనా కాపాడుకోవడానికి ఉపకరిస్తుందని నేను అభిప్రాయ పడుతున్నాను. భగవంతుడు తమర్ని అన్ని విధాలా ఆశీర్వదించాలని ప్రార్థిస్తున్నాను.

Wish you all the Best. నేను చాలా సంతోషిస్తున్నాను. ఇంకా మీరు బాగా చేయాలని మనస్తాల్నిగా కోరుకుంటున్నాను. ఆ విధంగా చేస్తారని ఆదిస్తున్నాను. మీ అందరి సహకారంతో, నేను కొంతైనా ఈ సమాజంలో నీతిని, నిజాయితీని, విలువలను పెంపొందిస్తే, మన దేశభవిష్యత్తు అత్యంత ఉజ్జ్వలంగా ఉంటుంది. ఈ మామూలైన ఆశయం కోసం మనమందరం కలిసి కృషి చేద్దాం.

(డి. 19-8-2002 తేదీన గౌ. ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నారాచంద్రబాబు నాయుడు గారు

‘నీతిసుధానిధి’ పుస్తకములను ఆవిష్కరించి చేసిన ప్రసంగం)

Centre : 28861

నీతి సుధానిధి

(MORAL EDUCATION BOOK)

పంచమ భాగము

రచన - సంకలనం

శ్రీ కొమరగిరి కృష్ణమోహనరావు

ఎడిటర్ : 'శ్రీవాణి'

వ్యవస్థాపకులు : E.H.V.L. CENTRE

ప్రచురణ

నైతిక మానవతా విలువల అధ్యయన కేంద్రము

ETHICS & HUMAN VALUES' LEARNING CENTRE
(E.H.V.L. CENTRE)

24-52, Ramanaidupet, MACHILIPATNAM - 521 001.

☎ 08672 - 22818, 21137

ప్రధమ ముద్రణ : జూలై 2002

ప్రతులు : 2000

మూల్యము : రు. **35-00**

కవరు పేజీ డిజైన్

శ్రీ జి.ఎన్. రావు

విక్రమ్ పబ్లిషర్స్

విజయవాడ - 520 002.

ముద్రణ :

శ్రీవాణి ఆఫ్సెట్ ప్రింటర్స్

మచిలీపట్నం.

ప్రతులకు :

E.H.V.L. CENTRE

24-52, Ramanaidupet,

MACHILIPATNAM - 521 001.

మనసులో మాట

“సత్యవర్తన, సద్బుద్ధి, సత్యనిరతి
భక్తి, క్రమశిక్షణ, కర్తవ్యపాలనంబు
నేర్చునదే విద్య, అద్దాని విద్యాల్లి నేర్వవలయు.”

‘విద్య’ అంటే కేవలం చదవటం, వ్రాయటం మాత్రమే కాదు, డిగ్రీలు సంపాదించటమే కాదు. మార్కులు, ర్యాంకులు తెచ్చుకోవటమే కాదు. పై ఆరు సద్గుణములు నేర్చునదే సరియైన విద్య. కనుక ప్రతి విద్యార్థి అట్టి విద్యను అభ్యసించాలి.

విషయం లేని విద్య, వివేకం లేని విజ్ఞానం, సంస్కారంలేని చదువు ఉన్నా ప్రయోజనం లేదు. విద్యతో పాటు విషయం, వివేకం, సంస్కారం ప్రతి విద్యార్థిలో ఉండాలి. నీతి, నిజాయితీలు వీటికి తోడుకావాలి. ఈ ఐదు విద్యార్థికి పంచప్రాణములు.

సత్వం, అహింస; ప్రేమ, కరుణ; దయ, దాతృత్వం; సేవ, స్నేహం; శాంతం, సహనం - ఇవి మూడవతా విలువలు. ఈ విలువలను ప్రతివిద్యార్థి పెంపొందించుకోవాలి.

ఈనాడు కులం పేరుతో క్రమముగాడుకుంటున్నారం. మతంపేరిట మోరణిపోమాలు జరుగుతున్నాయి. ‘అస్పృశ్యత’ సమాజాన్ని విచ్ఛిన్నం చేస్తుంటే, ‘అసూయోద్వేషములు’ వ్యక్తిని పతనం చేస్తున్నాయి. కనుక భావిభారత తారులు వీటికి ఎంత దూరంగా వుంటే అంత మంచిది.

దుర్గుణాలను దూరం గావించి, సద్గుణాలను నేర్చునదే సరియైన విద్య. అయితే ఇటువంటి ఉత్తమమైన, పవిత్రమైన విద్యను ఎప్పుడు? ఎవరికి? ఎవరు? నేర్పాలి. ఇదే ఈనాటి ప్రధాన సమస్య. ఇలాంటి విద్య వెల చెల్లిస్తే బజారులో దొరికేది కాదు, ఎప్పుడూపడితే అప్పుడు అచ్చేది కాదు.

‘శైశవేభృష్ట విద్యావామ్’ విద్య బాల్యమునందే అభ్యసించాలి. అప్పుడే అది బాగా వంటపడుతుంది. అప్పుడు నేర్చుకున్నది, అలవరచుకున్నది మాత్రమే జీవితాంతం గుర్తువుంటుంది. మధ్యలో నేర్చుకున్నది మధ్యలోనే పోతుంది. కనుక అట్టి బాల్యదశను సద్బుద్ధియోగం అయ్యేట్లుగా చూడాలి పెద్దలు.

'నైతిక విద్యావ్యాప్తి' అనే సాధానికి నాలుగు మూలస్తంభాలు. అవి ఏటిష్టంగా, ధృఢంగా ఉన్నప్పుడే 'నైతిక విద్యావ్యాప్తి' జరుగుతుంది. ఆ మూలస్తంభాలే 1. అధ్యాపకులు 2. తల్లిదండ్రులు 3. విద్యాసంస్థల అధినేతలు 4. ప్రభుత్వం. ఈ నాలుగు స్తంభాలలో ఏ స్తంభం బలహీనంగా ఉన్నా ఆ సాధనం కూలిపోతుంది. నైతిక విద్యావ్యాప్తికి అవరోధం ఏర్పడుతుంది.

ఈ పవిత్ర ఆశయసాధనకు "నైతిక మానవతా విలువల అధ్యయన కేంద్రం" Ethics & Human values' learning centre (E.H.V.L. Centre) స్థాపించబడింది. ప్రారంభంలో ప్రధానంగా ఈ క్రింది మూడు అంశాలను గురించి బాలబాలికలకు బోధించాలని సంకల్పించబడినది.

1. నైతిక విలువల ప్రాముఖ్యతను, నైతికవిద్య అవశ్యకతను బోధిస్తూ, బాలబాలికలను సజీల సంపన్నులుగా, విద్యా వినయ శోభితులుగా తీర్చిదిద్దటం.
2. మానవతా విలువలను బోధిస్తూ, బాలబాలికలలో మానవత్వాన్ని పెంపొందించటం.
3. కులమతాలకతీతంగా బాలబాలికలకు దేశభక్తి భావాలను బోధిస్తూ, వారిని ఉత్తమ భావిభారత పౌరులుగా తీర్చిదిద్దటం.

ఇై ఆశయ ఆదర్శములను ఆచరణలో పెట్టడానికి ఒక కార్యాచరణ పథకము కూడా రూపొందించబడింది.

1. ప్రతి జిల్లాలో 'విద్యా సరస్సులు' ఏర్పాటుచేడం.
2. అధ్యాపకులకు శిక్షణా తరగతులు ప్రతి జిల్లాలో ఏర్పాటు చేయటం.
3. ప్రతి తరగతిలో వారావికాక వీతితరగతి (Moral Class) ఏర్పాటుచేడం.
4. బాలబాలికలకు బోధించడానికి 'వీతి పుస్తకములు' (Moral Education Books) ముద్రించడం.

విద్యా సంస్థలలో 'నైతికవిద్య అవశ్యకత' అనే పుస్తకమును ముద్రించి, కొన్ని వేల కాపీలు రాష్ట్రం నలుమూలలా పంపిణీ చేయటం జరిగింది. ఇంకా మరికొన్ని వేల కాపీలు పంపిణీ జరగాలి. సహృదయుల సహకారం ఎంతైనా అవసరం.

నైతికవిద్యను గురించి తరగతి గదులలో బాలబాలికలకు బోధించడానికి మూడు "సెలబ్స్" పుస్తకములు కూడా అందిస్తున్నాము. దీని పేరు 'నీతి సుధానిధి' ఇప్పుడు త్వరే,

చతుర్థ, పంచమభాగములు సమర్పించుకుంటున్నాము. ముఖ్యంగా ఈ మూడు పుస్తకములు హైస్కూల్, కాలేజీ విద్యార్థులను దృష్టిలో పెట్టుకొని వ్రాయబడినాయి. 6, 7 తరగతుల విద్యార్థులకు అవసరమైన ప్రథమ, ద్వితీయ భాగములు త్వరలో అందించబడతాయి.

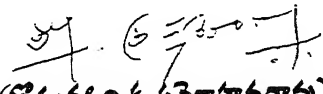
ప్రస్తుతం అందిస్తున్న 'నీతి సుధానిధి' మూడు భాగములలో ఒక్కొక్క పుస్తకంలో నాలుగు అంశములున్నాయి. 1. ప్రార్థనా శ్లోకములు - గీతములు 2. నీతి శ్లోకములు - పద్యములు 3. హితోక్తులు 4. మహావీరులు - త్యాగశీలురు

మొదటి అంశములోని 'ప్రార్థనా శ్లోకములు - గీతములు' పిల్లలందరిచేత కంఠస్థం చేయించాలి. మిగతా మూడు అంశములలో ఒక్కొక్క అంశములో పది విషయములు (Topics) చొప్పున ముప్పై విషయములు ఉన్నాయి. 'నీతివిద్య' (Moral Education) బోధించడానికి ప్రతి నెలా మూడు Periods కేటాయించుతే బాగుంటుంది. ఆ విధంగా పది నెలల పాటు మూడు తరగతుల వారికి బోధించవచ్చును. ముప్పై విషయాలు వరుసగా బోధించినా బోధించవచ్చును. లేక ఒక్కొక్క అంశములోని ఒక్కొక్క విషయాన్ని తీసుకొని ప్రతినెలా మూడు అంశములలోని విషయాలను బోధించవచ్చును. నిర్ణయాధికారము విద్యాసంస్థలవారికే వదిలివేయడమైనది. ఆ విధంగా బోధించి, విద్యా సంవత్సరాంతంలో వ్రాత పరీక్షలు పెట్టి ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ శ్రేణులలో ఉత్తీర్ణులైనవారికి బహుమతులు ప్రధానం చేస్తే బాగుంటుంది. నైతికవిద్య యెడల విద్యార్థులలో ఆసక్తి పెరుగుతుంది. మానసిక మార్పు వస్తుంది. వినయశీల సంపన్నులవుతారు. సంస్కారవంతులవుతారు.

తల్లిదండ్రులు, అధ్యాపకులు, విద్యాసంస్థల అధినేతలు ముఖ్యంగా ప్రభుత్వం ఈ పవిత్ర ఉద్యమానికి సహాయ సహకారములు అందించి నైతిక విద్యావ్యాప్తికి తోడ్పడుతారని ఆశిస్తున్నాము.

"నైతిక విద్యావ్యాప్తి దేశ ప్రగతికి సాధానం"

ధన్యవాదములు

(కొమరగిరి కృష్ణమోహనరావు)

మచిలీపట్నం,
ది. 20-7-2002

వ్యవస్థాపకులు : E.H.V.L CENTRE
ఎడిటర్ 'శ్రీవాణి'

కృతజ్ఞతలు

'వీతిమధావిధి' ప్రస్తకములు (Moral Education Books) ముఖించే ముందు చాలా మంది అనుభవజ్ఞులైన, పెద్దలను సంప్రదించాము. వారి అవలంబ్యమైన సలహాలు స్వీకరించాము. వారి రచనలు కూడా నాకు సహాయపడినాయి. ముఖ్యంగా గత 17 సంవత్సరాలుగా శ్రీవాణి మాసపత్రిక రచనలు నాకు ఎంతగానో తోడ్పడినాయి.

సర్వశ్రీ ఆచార్య జి.వి సుబ్రహ్మణ్యం (వైస్ ఛాన్సలర్, బొబ్బి శ్రీరెండులు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, చైదరెహిద్), జనమద్ది తీసుమద్దొ (కడప), చల్ల రెహిసృష్టకర్ణ (తమిళనాడు), 'పద్మశ్రీ' మర్లపాణి కుమంబరెపు (విజయవెడ), మన్నన గిరిధరరెపు (Ex. M.L.C. గుంటూరు), క్రి.శా. "కరుణాశ్రీ" (గుంటూరు), ఆర్. సితిలక్ష్మి (చిరెల), ఎన్.వి. ఆర్. సత్వరెయింజుమూర్తి (బొబ్బి), రెడ్డి రెహివయ్య (చైదరెహిద్)గర్ల రచనలు మరియు శతకములు, భర్తూర సుభాషితములు ఈ మహాపురుషులకి తోడ్పడినాయి.

మచిలీపట్నంకు చెందిన డా॥ మారిరెంజ రెహింజెశ్వరరెపు, సోమంజ రెహిం, డా॥ రెపర్ల జనార్దనరెపు, మల్లది సూరిబెయి, డా॥ కాల లక్ష్మీకరసంకారెపు మరియు కె.వి నెయింజుగర్ల సలహాలు నాకు ప్రాతీతీన్ని యిచ్చాయి.

విక్రమ పల్లపర్ల (విజయవెడ) అధికేత శ్రీ జి.యర్. రెపుగారు కడప పేజీరి అంజంగా తీర్చిదిద్ది అందించారు.

'వైతిక మాసపతా వియవల అధ్యయన కేంద్రం' (E.H.V.L. Centre) కర్నూరెవ్వతాంజుమిరెయి ఈ పరిపు ఉవ్వకూరికి అంజంగా విరిత ప్రాతీతీస్తున్నారు.

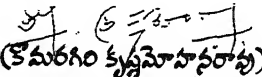
ఇంకా... ఇంకా... ఎంజరో మహాసుభాపుల సలహాలు మరియు ఎన్నో రచనలు ఈ పురుషులకి తోడ్పడినాయి.

ఈ మహాపుర పురుషులకి తోడ్పడినవెంజరికి నా కృతజ్ఞతాభావంజనములు.

భగవాన్ శ్రీ సత్వసాయిబాబానారు, నారో కలిగించిన ప్రరణ, అనుగ్రహించిన ఆశీస్సుల ఫలితమే ఈ 'వీతిమధావిధి'. ఆ మహానయికి నా శతకోటి ప్రణామములు.

ధన్యవాదములు

మచిలీపట్నం,
D. 20-7-2002.

(కొమరగిరి కల్వనామోహనరావు)
వ్యవస్థాపకులు : E.H.V.L. CENTRE
ఎడిటర్ 'శ్రీవాణి'

విషయసూచిక

ప్రార్థనా శ్లోకములు - గీతములు

1. వందేమాతరం	3
2. జనగణమన	4
3. మా తెలుగుతల్లి	6
4. ఏ దేశమేగినా....	7
5. ప్రార్థన	8
6. విఘ్నేశ్వర ధ్యానము	9
7. సరస్వతీ ధ్యానము	10
8. దైవ ప్రార్థన	11
9. గురు ప్రార్థన	12
10. మహాదీయ ప్రార్థనా శ్లోకములు	13
11. క్రైస్తవ ప్రార్థనలు	14
12. ప్రతిజ్ఞ	16

నీతి శ్లోకములు - పద్యములు

1. మాతృభక్తి - మాతృదేశభక్తి	19
2. సంతృప్తి - సంతృప్తి	20
3. భీరులు - దుర్బలులు	21
4. దుర్జనులు - సజ్జనులు	22
5. సత్పురుషులు - సంపదలు	23
6. మానము - ప్రాణము	24
7. ఆశ - దురాశ	25
8. పుణ్యపాపములు	26

9. ధనం - దానం

27

10. పరమాత్మ ఒక్కడే

28

హితోక్తులు

1. మాతృదేశభక్తి

31

2. దైవభక్తి

34

3. సత్యము

37

4. ధర్మము

41

5. శాంతి

44

6. ప్రేమ

48

7. అహింస

52

8. క్షమ

56

9. అస్పృశ్యత - అంటరానితనం

59

10. ఆత్మ విశ్వాసము

62

మహావీయులు - త్యాగశీలురు

1. బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్

67

2. ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్

71

3. చిత్తరంజన్ దాస్

75

4. రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు

77

5. దాదాభాయ్ నౌరోజి

80

6. పండిత మదనమోహన మాలవ్య

83

7. అశుతోష్ ముఖర్జీ

86

8. మౌలానా అబుల్ కలామ్ అజాద్

90

9. దామోదర వీరసావర్కర్

93

10. స్వామీ వివేకానంద

97

தமிழ் மொழி - கிணறு

వందేమాతరం

వందేమాతరం!.... వందేమాతరం!....

సుజలాం సుఫలాం మలయజ శీతలామ్

సస్య శ్యామలాం మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥

....1

శుభ్రజ్యోత్స్నాం పులకిత యామినీం

పుల్ల కుసుమిత ద్రుమదల శోభినీం

సుహాసినీం సుమధుర భాషిణీం

సుఖదాం వరదాం మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥

....2

కోటి కోటి కంఠ కలకల నినాద కరాలే

కోటి కోటి భుజైర్ద్భుత భరకరవాలే

అబలా కేనో మాఁఎతో బలే

బహుబల ధారిణీం నమామి తారిణీం

రిపుదల వారిణీం మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥

....3

తుమి విద్యా తుమి ధర్మ

తుమి హృది తుమి మర్మ

త్వం హి ప్రాణాః శరీరే

బాహుతే తుమి మాఁ శక్తి

హృదయే తుమి మాఁ భక్తి

తోమారయి ప్రతిమాగడి మందిరే మందిరే ॥ వందేమాతరం ॥

....4

త్వం హి దుర్గా దశప్రహరణధారిణీ

కమలా కమలదళ విహారిణీ

వాణీ విద్యాదాయిణీ, నమామిత్వాం, నమామి కమలాం

అమలాం, అతులాం, సుజలాం, సుఫలాం, మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥

....5

శ్యామలాం, సరలాం, సుస్మితాం, భూషితాం

ధరణీం, భరణీం, మాతరం ॥ వందేమాతరం ॥

....6

- బంకించంద్ర చటర్జీ

జనగణమన గీతము

జనగణమన అధినాయక జయ హే

భారత భాగ్యవిధాతా

పంజాబు సింధు గుజరాత మరాఠా

ద్రావిడ ఉత్తర వంగా

వింధ్య హిమాచల యమునా గంగా

ఉచ్చల జలధి తరంగా

తవ శుభ నామే జాగే

తవ శుభ ఆశీష మాగే

గామే తవ జయ గాధా

జనగణ మంగళ దాయక జయ హే

భారత భాగ్య విధాతా

జయ హే జయ హే జయ హే

జయ జయ జయ జయ హే

...1

అహర హతన ఆవశ్యన ప్రచారిత

శుని తవ ఉదారవాణీ

హిందూ బౌద్ధ సిఖ జైన పారసిక

ముసల్మాన క్రిస్తానీ

పూరబ పశ్చిమ ఆసే

తవ సింహాసన పాసే

ప్రేమహరి హయగాధా

జనగణ ఐక్య విధాయక జయ హే

భారత భాగ్య విధాతా || జయ హే ||

...2

పతన అభ్యుదయ బంధుర పంధా

యుగ యుగ ధావిత యాత్రీ

తుమి చిర సారథి తవరథ చక్రే

ముఖరిత పథ దిన రాత్రీ

దారుణ విప్లవ మాఘే
తవ శంఖ ధ్వని బాజే
సంకట దుఃఖ త్రాతా
జనగణ పథ పరి చాయక జయ హే
భారత భాగ్య విధాతా ||జయ హే|| 3

ఘోర తిమిర ఘన నిజిడ నిషేధే
పీడిత మూర్ఛిత దేశే
జాగృత భిలతవ అవిచల మంగళ
నతనయనే అనిమేషే
దుస్వప్నే అతంకే
రక్షాకరివే అంకే
స్నేహమయీ తుమి మాతా
జనగణ దుఃఖ త్రాయక జయ హే
భారత భాగ్య విధాతా ||జయ హే|| 4

రాత్రి ప్రభాతిల ఉదిల రవిచ్ఛవి
పూర్వ ఉదయగిరి భాలే
గాహ విహగమ పుణ్య సమీరణ
నవ జీవన రస ధాలే
తవ కరణారుణ రాగే
నిబ్రిత భారత జాగే
తవ చరణే నత మాధా
జయ జయ జయ హే జయ రాజేశ్వర
భారత భాగ్య విధాతా ||జయ హే|| 5

- 'విశ్వకవి' రవీంద్రనాథ టాగోర్

మా తెలుగు తల్లి

మా తెలుగు తల్లికి మల్లెపూదండ

మా కన్నతల్లికి మంగళారతులు

కడుపులో బంగారు కనుచూపులో కరుణ

చిరునవ్వులో సీరులు దొరలించు మా తల్లి

గలగలా గోదారి కదలిపోతుంటేను

జిరజిరా కృష్ణమ్మ పరువులిడుతుంటేను

బంగారు పంటలే పండుతాయి

మురిపాల ముత్యాలు దొర్లుతాయి

అమరావతి నగర అపురూప శిల్పాలు

త్యాగయ్య గొంతులో తారాడు నాదాలు

తిక్కయ్య కలములో తియ్యందనాలు

నిక్కమ్మ నిఖిలమ్మ నిలచియుండేదాక

రుద్రమ్మ భుజిశక్తి! మల్లమ్మ పతిభక్తి

తిమ్మరుసు భీయుక్తి! కృష్ణరాయలకీర్తి!

మా చెవులు లింగుమని మారుమ్రోగేదాక

నీ పాటలే పాడుతాం నీ ఆటలే ఆడుతాం

జై తెలుగుతల్లి! జై తెలుగుతల్లి!

- శంకరంబాడి సుందరాచార్య

ఏ దేశమేగినా....

ఏ దేశ మేగినా, ఎందుగొలిడినా
ఏ పీఠ మెక్కినా, యెవ రెదు రయిన
పొగడరా, నీ తల్లి భూమి భారతిని
నిలుపరా, నీ జాతి నిండు గౌరవము
లేదురా యిటువంటి భూదేవి యెందు
లేరురా మనవంటి పౌరు లింకెందు

ఏ పూర్వపుణ్యమో, ఏ యోగబలమో,
జనియించినాడ వీస్వర్గలోకమున
ఏ మంచిపూవులన్ బ్రేమించినావో
నిను మోసె నీ తల్లి కనక గర్భమున
సూర్యుని వెలుతురు సోకునందాక
ఓడల జెండాలు అడుగునందాక
నరుడు ప్రాణాలతో నడుచునందాక
అందాక గల యీ యనంతభూతలిని
మనభూమి వంటి కమ్ముని భూమి లేదు

వెలిగిన దీ దివ్య విశ్వంబు పుత్ర
దీపించె నీ పుణ్య దేశంబు పుత్ర;
అవమానమేలరా, అనుమాన మేల
భరతపుత్రుడ నంచు భక్తిలోఁ బలుక

ప్రార్థన

“అసతోమా సద్గమయ
తమసోమా జ్యోతిర్గమయ
మృత్యోర్మా అమృతంగమయ”

చెడునుండి నన్ను మంచిని చేర్చుము. అజ్ఞానము (చీకటి) నుండి నన్ను జ్ఞానము (వెలుగు)ను చేర్చుము. మృత్యువు నుండి నన్ను మోక్షమును చేర్చుము.

“ఓ దేవదేవా! నన్ను చెడువనులకు ప్రోద్బలం చేయకుము. మంచివనులు చేయడానికి శక్తిని ప్రసాదించుము, చీకటిలో పడి కొట్టుమిట్టాడుకుంటున్న నన్ను వెలుగులోనికి తీసుకొని రమ్ము. మృత్యుముఖం లోపడి నరకయాతనలు అనుభవిస్తున్న నాకు మోక్షమును ప్రసాదించుము” అని ప్రతి నిత్యమూ ప్రాతఃకాలమున భగవంతుని ప్రార్థించవలెను.

విఘ్నేశ్వర ధ్యానము

“శుక్లాంబరధరం విష్ణుం, శశివర్ణం చతుర్భుజమ్
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్, సర్వ విఘ్నోపశాంతయే”

తెల్లని వస్త్రములను ధరించినవాడును, అంతటా వ్యాపించిన చంద్రుని కాంతివంటి తెల్లని కాంతి కలవాడును, నిర్మలమైన, స్వచ్ఛమైన ముఖము గలవాడు నగు విఘ్నేశ్వరుని సమస్త విఘ్నములు నశించుట కొరకు ధ్యానము చేయవలెను.

“అగజాననపద్మార్కం, గజాననమహర్నిశమ్
అనేకదంతం భక్తానాం, ఏకదంతముపాస్మహే”

హిమవత్పర్వతము యొక్క పుత్రికయగు పార్వతీదేవి యొక్క పద్మమువంటి ముఖమునకు సూర్యునివలె సంతోషమును కలిగించు వాడును, భక్తులకు అనేక వరములను యిచ్చువాడును, ఒకే దంతము కలవాడునగు ఆ వినాయకుని పగలు, రాత్రియును (ఎల్లప్పుడునూ) సేవించును.

సరస్వతీ ధ్యానము

“సరస్వతి! నమస్తుభ్యం

వరదే! కామరూపిణి!

విద్యారంభం కరిష్యామి

సిద్ధిర్భవతు మే సదా.”

“ఓ సరస్వతీదేవీ! నీ కొఱకు నమస్కారము, వరములు యిచ్చెడిదానా! చక్కని రూపము గలదానా! విద్యను ప్రారంభించుటను చేయుదును. నాకు ఎల్లప్పుడూ ఈ విద్య సిద్ధించుట అగుగాక!”

“పద్మపత్రవిశాలాక్షీ పద్మకేసరవర్ణినీ

నిత్యం పద్మాలయా దేవీ సా మాం పాతు సరస్వతీ”

పద్మము యొక్క రేకులవలె విశాలమైన కన్నులు కలదియును, పద్మము యొక్క కేసరములవంటి పసుపుపచ్చని రంగు కలదియును, పద్మమే నివాసముగా కలదియును, దేవతయునగు ఆ సరస్వతి ఎల్లప్పుడూ నన్ను రక్షించుగాక!

దైవ ప్రార్థన

“త్వమేవ మాతాచ పితా త్వమేవ
త్వమేవ బంధుశ్చ సఖా త్వమేవ
త్వమేవ విద్యా త్రవిణం త్వమేవ
త్వమేవ సర్వం మమ దేవదేవ.”

“ఓ దేవ దేవా! నీవే తల్లివి, నీవే తండ్రివి, నీవే బంధువు, నీవే
స్నేహితుడవు, నీవే నా చదువు, నీవే నా ధనము, నీవే నా సర్వము”

“నీవే తల్లివి తండ్రివి
నీవే నా తోడు నీడ నీవే సఖుడో
నీవే గురుడవు దైవము
నీవే నా పతియు గతియు నిజముగ కృష్ణా!”

“ఓ కృష్ణా! నిజముగా నాకు తల్లిదండ్రులును, సోదరులును,
మిత్రుడును, గురుడును, దైవమును, ప్రభువును, చిక్కును అన్నిటికి
నీవే, నా కితరులు ఆధారము లేదు.”

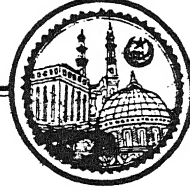
గురు ప్రార్థన

“గురుర్బ్రహ్మ గురుర్విష్ణుః
గురుర్దేవో మహేశ్వరః
గురుస్సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ
తస్మై శ్రీ గురవేనమః”

“గురువు బ్రహ్మదేవుడు, గురువు విష్ణువు, గురువు దేవుడగు
ఈశ్వరుడు, గురువు ప్రత్యక్షముగానున్న ఆ పరమాత్మయే.
అటువంటి తేజోవంతుడగు గురువు కొఱకు నమస్కారము”.

“అజ్ఞానతిమిరాన్ధస్య
జ్ఞానాంజనశలాకయా
చక్షురున్మృతం యేన
తస్మై శ్రీ గురవేనమః॥”

“అజ్ఞానము అను చీకటి యందు గ్రుడ్డివాని వలె వున్న
నా యొక్క కన్ను ‘జ్ఞానము’ అను కాటుక పుల్లతో ఏ గురువుచే
తెరిపింపజేయబడినదో, అటువంటి తేజోవంతుడగు గురువు
కొఱకు నమస్కారము”.

సూరయే ఛాతిహా

(మహమ్మదీయ ప్రార్థనా శ్లోకములు)

బిస్మిల్లా హిర్రహ్మా నిర్హీం

అమిత దయగలవాడును, ప్రేమించు వాడును అయిన అల్లా పేరుతో

అల్లాండు లిల్లాహి రజ్జల్ ఆలమిన్

సమస్త సృష్టితములు అల్లా కొరకే, ఆయన సర్వలోకములను పాలించు ప్రభువు

అర్హమా నిర్హీమ్

అమిత దయగలవాడును, ప్రేమించువాడును

మాలికి యౌమి దీన్

తీర్పు దినమునకు సర్వాధికారి

ఇయ్యాక నఆబుదు వఇయ్యాక నస్తయిన్

మేము నిన్నే ఆరాధిస్తాము, సహాయం కొరకు నిన్నే అర్థిస్తాము

ఇహ్దిన్ సిరాతల్ ముస్తఖీమ్

మాకు సన్మార్గమును చూపుము

సిరాతల్ లజీన అన్ అమ్మ అలైహిమ్

ఎవరిపైనయితే నీవు అనుగ్రహించి బహుమతులు కురిపించినావో

గైరల్ మగ్జోబ్ అలైహిమ్, వలజ్జాఫీన్ - ఆమిన్

ఎవరిపైనయితే నీ ఆగ్రహం వర్షించలేదో, మరెవరైతే మార్గ భ్రష్టులు కాలేదో

వారి మార్గమును చూపుము - ఆమిన్ (తధాస్తు)

క్రైస్తవ ప్రార్థనలు

Lord, make me a channel of your **PEACE**;
Where there is hatred, let me sow **LOVE**;

Where there is injury, **PARDON**;

where there is doubt, **FAITH**;

where there is despair, **HOPE**;

where there is darkness, **LIGHT**;

and where there is sadness, **JOY**;

O Master, grant that I may never seek
so much to be consoled as to console;

to be understood as to understand;

to be loved as to love with all my soul.

For it is in giving that we receive,
it is in pardoning that we are pardoned,

and it is in dying that we are born
to eternal life

- **ST. FRANCIS**

What a friend we have in Jesus,
All our sins and griefs to bear !

What a privilege to carry
Everything to God in prayer !

O what peace we often forfeit,
O What needless pain we bear,

All because we do not carry
Everything to God in prayer !

Have we trials and temptations?
Is there trouble anywhere?

We should never be discouraged :
Take it to the lord in Prayer.

Can we find a friend so faithful,
Who will all our sorrows share?

Jesus knows our every weakness;
Take it to the Lord in prayer.

Are we weak and heavy - laden,
Cumbered with a load of care?

Jesus only is our refuge:
Take it to the Lord in Prayer.

Do thy friends despise, forsake thee ?
Take it to the Lord in prayer;

In His arms He'll take and shield thee;
Thou wilt find a solace there.

- JOSEPH SCRIVEN, 1820-'86

ప్రతిజ్ఞ

భారతదేశము నా మాతృభూమి, భారతీయులందరు
నా సహోదరులు.

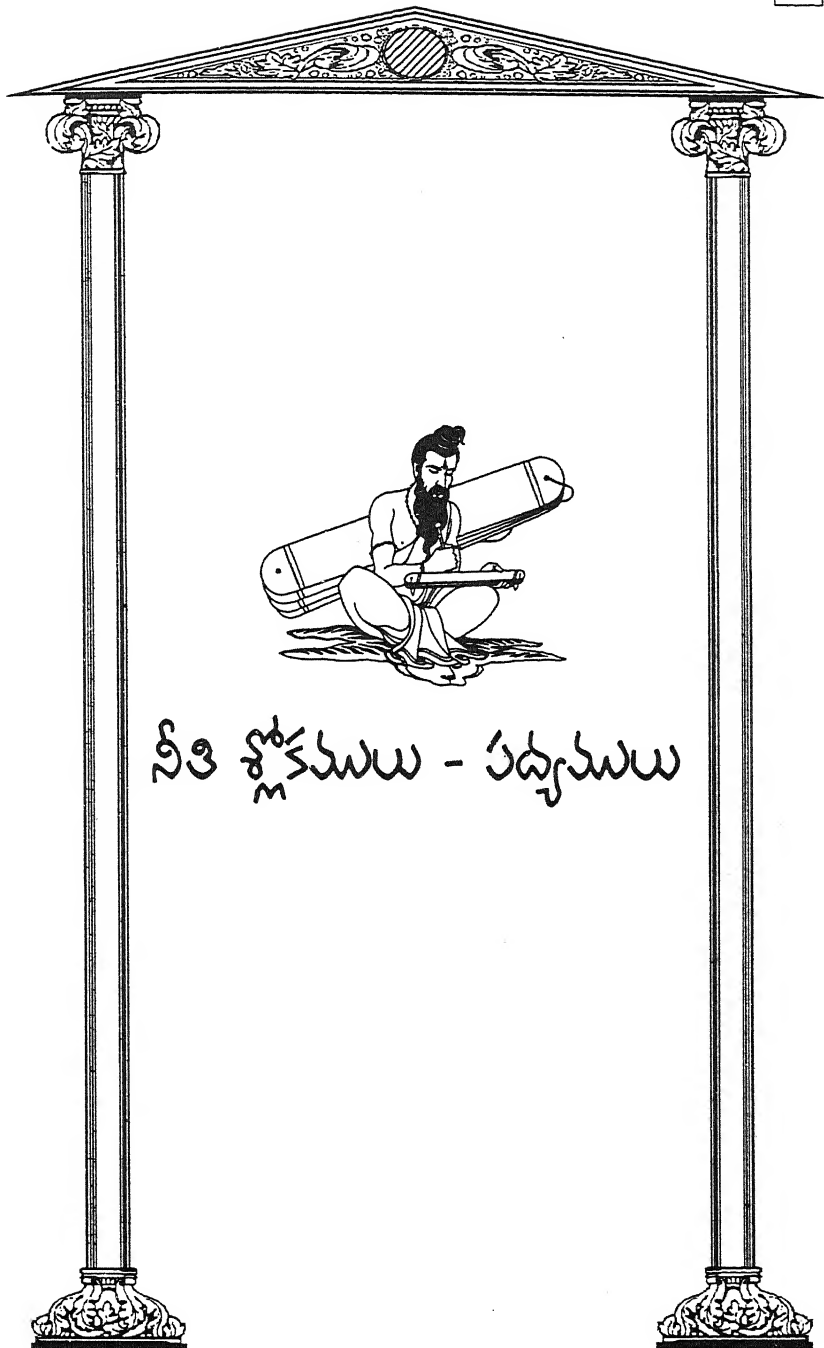
నేను నా దేశమును ప్రేమించుచున్నాను. సుసంపన్నమైన,
బహువిధమైన నా దేశ వారసత్వ సంపద నాకు గర్వకారణము.
దీనికి అర్హుడనగుటకై సర్వదా నేను కృషి చేయుదును.

నా తల్లిదండ్రులను, ఉపాధ్యాయులను, పెద్దలందరిని
గౌరవించును. ప్రతివారితోను మర్యాదగా నడచుకొందును.

నా దేశముపట్లను, నా ప్రజలపట్లను సేవానిరతి కలిగి
యుందునని ప్రతిజ్ఞ చేయుచున్నాను.

వారి శ్రేయోభివృద్ధులే నా ఆనందమునకు మూలము.

భారతమాతాకీ జై!

మాతృభక్తి - మాతృదేశభక్తి

“అపి స్వర్ణమయీ లంకా నమే లక్షణ రోచతే
జననీ జన్మ భూమిశ్చ, స్వర్గాదపీ గరీయసి”

“ఓ లక్ష్మణా! లంకాపురి బంగారుమయమయిననూ నాకు ఇష్టములేదు. తల్లియూ, జన్మించిన దేశము స్వర్ణము కంటే కూడా గొప్పవి” అని శ్రీరాముడు లక్ష్మణునితో చెబుతాడు.

శ్రీరాముడు వానరసేనను సమకూర్చుకొని లక్ష్మణునితో లంకాపురిపై దండెత్తుతాడు. రావణుని, అతని పరివారాన్ని సంహరిస్తాడు. లంకాపురి స్వాధీనమవుతుంది. అష్టదిగ్గజములతో తులతూగుతూ బంగారుమయమైన ఆ లంకాపురిని చూచి లక్ష్మణుడు మోహపడుతాడు. ఆ లంకాపురిలోనే ఉండి రాజ్యపాలన కొనసాగిద్దామని, బీదదైన, పేదదైన భారతదేశమునకు వెళ్ళవద్దని అన్నగారైన శ్రీరాముణ్ణి అర్థిస్తాడు లక్ష్మణుడు. అప్పుడు శ్రీరామచంద్రుడు పై సమాధానము చెబుతాడు. శ్రీరాముని మాతృభక్తి, మాతృదేశభక్తి ఎంతటిదో పై శ్లోకం మనకు చాటుతున్నది.

తల్లికి మించిన దైవం లేదు. అందువలననే తల్లిని ‘మాతృదేవత’ అన్నారు.

తల్లిలాంటిదే జన్మించిన దేశం. మనది భారతదేశం. ఇది మన మాతృభూమి. కనుక ప్రతి ఒక్కరూ తన జననితోపాటు, జన్మించిన దేశమును కూడా ప్రేమించాలి, గౌరవించాలి, పూజించాలి. ఇది మనందరి కర్తవ్యం.

“మధుర భావంబేది మన దేశమందన్న, మాతృభావముకంటె మాన్యమెద్ది?” అన్నారు. శ్రీ సత్యసాయిబాబావారు. కనుక మాతృదేవిని, మాతృదేశమును విస్మరించకండి!

“పుడమి, కన్నతల్లి పూజనీయులు కదా

వారి మించువారు వసుధ లేరు

కన్నతల్లి కన్న భునత ఏది

కన్న భూమి కన్న స్వర్గమేది?”

- బాబా

సంతుష్టి - సంతృప్తి

“అకించనస్య దాంతస్య
శాంతస్య సమచేతనః
సదా సంతుష్ట మనసః
సర్వాస్సుఖమయా దినః”

“ఎల్లప్పుడూ సంతుష్టి, సంతోషకరమైన మనస్సు గలవారికి మరేమీ అక్కరలేదు. తనదంటూ ఏమీ లేనివాడు, దాంతుడు, వేదాంతుడు, శాంతుడు, సమచిత్తము గలవాడు, ఎల్లప్పుడూ సంతృప్తితో సంతోషంతో ఉండేవాడు - ఇలాంటి వారికి ఏది చూచినా అంతా సుఖంగానే కనపడుతుంది”.

‘సంతుష్టి’ అనేది మానవులలో వుండవలసిన ప్రధానమైన సద్గుణం. ‘సంతృప్తి’ అనేది సుఖప్రదమైనది. సంతృప్తి గలవానికి కోరికలు ఉండవు. కోరికలే దుఃఖానికి మూలకారణం. సమస్త విచారములకు కోరికలే మూలం. సంతృప్తి ఉన్నచోట సంతోషం ఉంటుంది. సంతోషం ఉన్నచోట సుఖం ఉంటుంది. సుఖం ఉన్నచోట శాంతి ఉంటుంది.

“శాంతిలేని జీవి శశిలేని నిశిమి!” అన్నారు. శాంతి లేనివానికి ఎంత సంపద ఉన్నా ప్రయోజనం లేదు. అటువంటివారి జీవితం వ్యర్థమే. వారి జీవితం కాళరాత్రితో సమానం.

‘అసంతుష్టో ద్విజో నష్టః సంతుష్టో ఇవ పార్థివః’ తృప్తిలేని బ్రాహ్మణుడు నష్టపోతాడు, కాని తృప్తిపడితే నష్టపడుతారు రాజులు. సంతృప్తి అనేది అందరికీ వుండాలి గాని, రాజులకు (పరిపాలకులకు) విద్యార్థులకు మాత్రం సంతృప్తి ఉండరాదు. రాజులకు గనుక సంతృప్తి వుంటే, వారు సామ్రాజ్యములను విస్తరింపజేయలేరు, దేశసంపదను పెంచలేరు. సంతృప్తి అనేది విద్యార్థులకు కూడా ఉండరాదు. సంతృప్తి ఉంటే ఘనవిజయాలను సాధించలేరు. ప్యాసైతే చాలునని సంతృప్తి జెందుతారు. కనుక విద్యార్థులకు, రాజులకు మాత్రం సంతృప్తి పనికిరాదు. మిగతావారందరికీ సంతృప్తి ఉండాలి. సంతృప్తి లేకపోతే సుఖశాంతులు ఉండవు.

“శాంతమూలేక సౌఖ్యమూలేదు
సారసదళనయనా!
దాంతునికైన వేదాంతునికైన
శాంతమూలేక సౌఖ్యమూలేదు”.

- త్యాగరాజు

భీరులు - దుర్బలులు

**“యథా కన్దుకపాతే నో, త్వత త్వార్యః పతన్నపి
తథా త్వనార్యః పతతి, మృత్పిణ్ణ పతనం యథా”**

“బంతి క్రింద పడినను మరల పైకి లేచును. అట్లే భీరుడు, సజ్జనుడు యెప్పుడైనా, పారపాటున క్రింద పడినచో, మరల వెంటనే ధైర్యం తెచ్చుకొని, పైకి లేచి, ఉన్నతస్థితిని పొందగలడు. మట్టిముద్ద క్రింద పడినచో మరల పైకి లేవలేదు. అదేవిధంగా దుర్బలుడు హీనస్థితిని పొందినచో మరల పైకి లేవలేడు.

మానవ జీవితం ఎల్లకాలం ఒకే విధంగా నడువదు. జీవితం అనేది సుఖదుఃఖ ములతోను, జయాపజయములతోను అటూ, ఇటూ మార్పులు చెందుతూ వుంటుంది. నిత్యజీవితంలో సంభవించే కష్టములకు క్రుంగక, సుఖములను చూచి పొంగక, నిశ్చలమైన మనస్సు గలవారే భీరులు. వారే పూజ్యులు. ఒకవేళ అటువంటి వారికి కర్మఫలము ననుసరించి, కాలం కలసిరాకపోయినప్పటికీ, నిరుత్సాహపడక, దైవంపైన భారం వేసి, ఆత్మవిశ్వాసంతో, ధైర్యంతో ముందుకు నడచి, తిరిగి ఉన్నతస్థితిని పొంద గలుగుతారు.

ఇకపోతే దుర్బలులకు ఆత్మవిశ్వాసం ఉండదు. ధైర్యం అసలే ఉండదు. ఏ మాత్రం ఆపదలు ఎదురైనా భయపడి, వాటిని ఎదుర్కొనలేక, క్రిందకు దిగజారిపోతారు. హీనస్థితిని పొందుతారు. అటువంటి బలహీన మనస్తత్వం గలవారిలో ఎల్లప్పుడూ నిరాశా నిస్పృహలే తాండవిస్తుంటాయి. అట్టివారికి అన్నీ అపజయాలే ఎదురవుతుంటాయి.

అగ్నిని తలక్రిందుగా పట్టుకొనిననూ, దానిజ్వాలలు మాత్రం పైపైకే ఎగిసి పోతుంటాయి గాని, క్రిందకు పోవు. అట్లే భీరులను, సజ్జనులను ఎవరు కించపరిచినా, అవమానపరచినా, అగ్నిజ్వాలలలాగే ఉన్నతస్థితినే చేరుకుంటారు. అధోగతిపాలుకారు.

భీరులు, సజ్జనులు బంతిలాంటివారు. భీరువులు, దుర్బలులు మట్టిముద్ద లాంటివారు. భీరులు ఒకవేళ ఉన్నతస్థితి నుండి క్రిందకు జారినప్పటికీ బంతిలా తిరిగి పైకి లేవగలరు. దుర్బలులు క్రిందకు జారితే మాత్రం మట్టిముద్దలా అక్కడనే పడి ఉంటారు.

“కందుకము వోలె సుజనుడు

గ్రిందం బడి మగుడ మీదికి న్నెగయు సుమీ

మందుడు మృత్పిండము వలె

గ్రిందం బడి యడఁగియుండు గృహణత్వమునన్”. - ఓనుగు లక్ష్మణ కవి

దుర్జనులు - సజ్జనులు

“విద్యా వివాదాయ, ధనం మదాయ
శక్తిః పరేషాం పరపీడనాయ
ఖిలస్య సాధోః విపరీత మేతత్
జ్ఞానాయ, దానాయ చ రక్షణాయ”.

“దుర్జనునికి (దుష్టునికి) బాగా విద్య అజ్ఞతే వితండవాదన చేస్తూ కూచుంటాడు. ధనం లభిస్తే మదగర్వంతో విర్లవీగుతాడు. వంట్లో బలంవుంటే ఇతరులను పీడిస్తాడు. అయితే సజ్జనుడు విద్యవలన జ్ఞానమును అభివృద్ధి పరచుకుంటాడు. ధనం వస్తే దానం చేస్తాడు. బలంవుంటే ఆపదలో నున్నవారిని రక్షిస్తాడు”.

ఒకవేళ తెలివితేటలతో గొప్ప విద్యలనభ్యసించినా, దాని విలువను తెలుసుకోలేక, వితండవాదనలు చేస్తూ కాలమును దుర్వినియోగం చేస్తుంటాడు దుష్టుడు. శాస్త్రములకు విపరీతార్థములు చెబుతూ, ప్రజలను పెడమార్గాలలో పట్టిస్తుంటాడు ధనంవస్తే దుర్వ్యసనములకు విచ్చలవిడిగా ఖర్చుచేస్తాడు. ధనమదగర్వంతో పెద్దలను అవమానపరుస్తాడు, దైవమునైనా లక్ష్మిపెట్టడు. కండబలంతో పశువులా ప్రవర్తిస్తాడు. కనుక దుష్టుల వలన ప్రమాదం.

దుష్టుడు ఎన్ని విద్యలు నేర్చినప్పటికీనీ, తన దుష్టబుద్ధిని విడనాడకపోవటం వలన మంచివాడు కాలేకపోతున్నాడు. అదేవిధంగా హీనుడు ఎన్ని విద్యలు నేర్చినను హీనుడేగాని గొప్పవాడు కాదుగదా! సుగంధ ద్రవ్యములను మోసినంత మాత్రమున గాడిద ఏనుగు అవుతుందా! దుష్టుడు, సజ్జనుడు కాదు, హీనుడు, ఘనుడు కాదు.

సజ్జనుల వద్దనున్న విద్య, ధనం సద్వినియోగమవుతాయి, పదిమందికీ ఉపయోగపడుతాయి. దుర్జనుల వద్దనున్న విద్య, ధనం, దుర్వినియోగమవుతుంది.

“హీనుడెన్ని విద్యలు నేర్చినగాని
ఘనుడు గాడు హీనజనుడె గాని
పరిమళముల మోయుగార్థభము గజమౌనె
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ”.

గమనిక : సమాజంలో హీనజనులనేవారెవరూ లేరు. హీనబుద్ధి గలవారు మాత్రమే ఉన్నారు. గమనించ ప్రార్థన.

సత్పురుషులు - సంపదలు

“భవంతి నమ్రా తరవః ఫలోద్గమైః
నవాంబుభిః దూరవిలంబినో ఘనాః
అనుద్ధతా సత్పురుషాః సమృద్ధిభిః
స్వభావ ఏవైష పరోపకారిణామ్”.

“చెట్లు పండ్లతో నిండి ఉన్నప్పుడు వంగి ఉంటాయి. అనగా, తనకు సమృద్ధి కలిగినదని గర్వపడక, అణకువతో వుండి, తమపండ్లు ఇతరులకు సులభంగా అందేలాగున అవి ప్రవర్తిస్తుంటాయి”.

నీటితో నిండివున్న వర్షాకాలపు మేఘాలు క్రిందికి ప్రేలాడి ఉంటాయి. నీటితో నిండివున్న ఆ మేఘాలు గర్వంతో విర్రవీగవు. ఆకాశమార్గమున తలెత్తుకొని తిరగవు. సమయం చూచుకొని వర్షిస్తాయి. మనకు ఎంతో మేలు చేస్తాయి. అలాగే సత్పురుషులకు సంపదలు వచ్చినప్పుడు త్రుళ్ళిపడరు, గర్వించరు, వినయంతో ఉంటారు. మరి దుర్జనులకు సంపదలు వచ్చినప్పుడు గర్వంతో విర్రవీగుతారు. ఆ సంపదలు పరులకోసం ఏ మాత్రం వినియోగించరు. తమ స్వార్థ స్వప్రయోజనాలకే ఉపయోగించుకుంటారు. కాబట్టి విద్య, ధనము మొదలైన సంపదలు చేకూరినప్పుడు ఏ మాత్రం గర్వపడరాదు. వాటిని ఇతరులకోసం వినియోగించాలి.

మహాత్ములగు సజ్జనులయొక్క మనస్సు, ధన ధాన్యాదిసంపదలు కలిగినప్పుడు గర్వపడక, కఠినహృదయులుగాక కలువపూవులవలె కోమలమైనదిగా వారి హృదయం ఉంటుంది.

దారిద్ర్యము మొదలైన అపదలు సంభవించినప్పుడు దిగులు పడక, విలవిలజోళ్ళ పెద్దకొండలయొక్క గండశిలలవలె భేదింపరానిదై, కఠోరంగా ఉంటుంది. అదే సజ్జనుల లక్షణం.

“సంపదలు గల్గు తఱి మహాజనుల హృదయ
మభినవోత్పల కోమలం బగుచు వెలయు
నాపదలు హిందునపుడు మహామహీధ
రాశ్చ సంఘాత కర్కశంబై తనర్చు”.

- సనుగు లక్ష్మణ కవి

మానము - ప్రాణము

“ప్రాణం వాఽపి పరిత్యజ్య
మానమేవాభి రక్షతు
అనిత్యో భవతి ప్రాణో
మాన మాచంద్రతారకమ్”

“ప్రాణమునైనను పరిత్యజించి మానమును (ధర్మ ప్రవర్తనమును) కాపాడుకొనవలెను. ప్రాణము అనిత్యమైనది, మానము ఆచంద్రతారార్కమైనది”.

మానాభిమానములు ప్రతి మానవునికి ఉండవలసిన ముఖ్యమైన లక్షణములు. ఈ రెండూ మానవునికి గౌరవ ప్రతిష్ఠలు తెచ్చిపెడుతాయి. ఉన్న స్థితి నుండి ఉన్నత స్థితికి తీసుకొనిపోతాయి. జీవితానికే విలువనిస్తాయి.

మానమునకు ప్రతిరూపము శీలము (Character) మానము గలవాడు మానధనుడు. మానముగల స్త్రీ మానవతి. శీలముగలది శీలవతి. మానం పోతే అవమానమే. శీలంపోతే స్వర్ణమూ కోల్పోతారు. ధనం పోతే ఫరవాలేదు. మరల సంపాదించు కోవచ్చును. ఆరోగ్యం చెడిపోతే మరల తిరిగి పొందవచ్చును. శీలమే గనుక పోతే సర్వస్వాన్ని కోల్పోయినవారవుతారు. కనుక ప్రతి ఒక్కరూ శీలమును కాపాడుకోవాలి.

అభిమాన ధనుడు ఎటువంటి పరిస్థితులలోనూ, ఎవరి ముందు చేయిచాచడు. తన ఆత్మగౌరవాన్ని నిలబెట్టుకుంటాడు. స్త్రీ తన మానాన్ని కాపాడుకొనడానికోసం ప్రాణాన్నయినా లెక్కచేయదు. ధర్మరక్షణ కోసం ప్రాణాలనయినా పరిత్యజించుతారు మానధనులు. మానము కొరకు ప్రాణములను సహితం అర్పించిన పతివ్రతా శిరోమణులు ఎందరో మన పవిత్ర భారతావనిలో కనిపిస్తారు.

మానధనమునకు మించిన ధనం వేరొకటి లేదు. ధనం కంటే గుణంమిన్న, ప్రాణం కంటే మానం మిన్న. ప్రాణాన్నయినా విడిచి మానాన్ని రక్షించుకోవాలి. “మానము మానవునకు మాన్యత దెచ్చున్”. కనుక ప్రతి ఒక్కరూ మానమును కాపాడుకోవాలి.

“మాటకు ప్రాణము సత్యము
కోటకు ప్రాణంబు సుభటకోటి ధరిత్రిన్
బోటికి ప్రాణము మానము
చీటికి ప్రాణంబు వ్రాలు సిద్ధము సుమతీ”.

ఆశ - దురాశ

“ఇచ్చతి శతీ సహస్రహం
సహస్రీ లక్ష మీహతే;
లక్షాధి పస్తథా రాజ్యం
రాజ్యస్థః స్వర్గ మీహతే”.

ధనాశకు మితమంటూ లేదు. నూరు రూపాయిలున్నవాడు వెయ్యి రూపాయిలు కావాలని కోరుతాడు. వెయ్యి రూపాయిలున్నవాడు లక్ష కావాలంటాడు. లక్ష ఉన్నవాడు కోటిళ్ళరుడు కావాలని లేక రాజ్యమంతా తనకే కావాలని కోరుకుంటాడు. పెద్ద రాజ్యానికి రాజైనవాడు స్వర్గలోకాధిపత్యంకూడా తనకే కావాలని ఆశపడుతాడు.

ఆశ గాలి వంటిది. మనసు జ్యోతి వంటిది. గాలి ఉంటే జ్యోతి అటూఇటూ కదుల్తూ వుంటుంది. గాలి లేకపోతే జ్యోతి నిశ్చలంగా ఉంటుంది. జ్యోతికి గాలి కూడా అవసరమే. మితంగా వుంటే ఆరిపోదు. ఎక్కువైతే ఆరిపోతుంది. అదేవిధముగా మనిషికి ఆశ కూడా ఉండాలి. ఆశ లేకపోతే మనిషికి మనుగడలేదు. మానవుడు ఆశాజీవి కదా! అయితే ఆశ హద్దులలో ఉండాలి. హద్దులు మీరుతే అది పేరాశగా మారుతుంది. పేరాశ దురాశకు దారితీస్తుంది. దురాశ దుఃఖమును తెచ్చి పెడుతుంది. అప్పుడు మనిషికి మనశ్శాంతి ఉండదు. శాంతిలేని వానికి సుఖం వుండదు. శాంతి సుఖములు లేనివారికి జీవితంమీదనే నిరాశ కలుగుతుంది. కనుక ఆశకు హద్దు, మనసుకు తృప్తి ఉండాలి.

అయితే ఈనాడు ఆశకు అంతు లేదు, మనిషికి తృప్తి లేదు. ఆశపోతు మంచి చెడుల గురించి అలోచించడు, పుణ్యపాపములను గురించి పట్టించుకోడు. ఒక్కొక్క సమయంలో ఎంతటివారైనా ఆశకు దాసులై తమ కర్తవ్యాన్నే విస్మరిస్తుంటారు. ఆశచేత యోగులు కూడా మోసపోతుంటారు.

“ఆశ పాపజాతి యన్నింటి కంటెను
ఆశ చేత యతులు మోసపోరి
చూచి విడచువారి శుద్ధాత్ములెందైన
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!”

పుణ్యపాపములు

“అర్థాగ్నహే నివర్తంతే
శ్వశానే మిత్ర బాంధవాః
సుకృతం దుష్కృతం చైవ
గచ్ఛంత మనుగచ్ఛతి”.

మానవులు ధన ద్రవ్యాలు సంపాదించి దాచిపెడుతారు. కాని, చచ్చి పోయేటప్పుడు ఆ ధనద్రవ్యాలు ఇంట్లోనే ఉంటాయి. వారివెంట రావు. ఇక స్నేహితులు, బంధువులు ఉన్నారంటే, వారు స్వశానం దాకానే వస్తారు, కాని వెంటరారు. మనుష్యులు చనిపోయేటప్పుడు వెంటవచ్చేది రెండేరెండు. ఎవరు చేసిన పుణ్యపాపములు మాత్రమే వారివెంట వస్తాయి.

“జాతస్య మరణం ధ్వంసం” పుట్టిన వాడు ఏదో ఒకరోజున మరణించక తప్పదు. అయితే ఈ వాస్తవాన్ని విస్మరించి, ధన సంపాదనే జీవితపరమావధి అని భావించి, పాపపుణ్యాలను విచారించక అనేక అక్రమ, అనాచార, అవినీతి మార్గముల ద్వారా ధనాన్ని సంపాదించి కూడబెడుతుంటారు. సంపాదించి ధనాన్నయినా సద్వినియోగం చేస్తారా! అంటే అదీ చెయరు. తాము తినరు, ఇతరులకు పెట్టరు. ‘దాచుకుంటే, దోచుకుంటారు’. ఇకపోతే అంత కష్టపడి సంపాదించిన సొమ్ము ఏమైనా చనిపోయేటప్పుడు వారి వెంట వస్తుందా? అంటే అదీరాదు. తాము అనుభవించక, పుణ్యకార్యాలకు ఖర్చు పెట్టక, చనిపోయేటప్పుడు వెంటరాని ద్రవ్యమువలన ప్రయోజనం ఏమిటి? కనుక మనం సంపాదించిన ద్రవ్యంలో కొంత భాగాన్నయినా బీదలకు, పేదలకు పెట్టాలి. పుణ్య కార్యాలకు వినియోగించాలి.

“ధరణిలో వేయేండ్లు తనువు నిల్వగబోడు

ధనమెప్పటికీ శాశ్వతంబు గాదు

దార సుతాదులు తనవెంట రాలేరు

భృత్యులు మృతిని తప్పింపలేరు

బంధుజాలము తన్ను బ్రతికించుకోలేరు

బలపరాక్రమేమి పనికి రాదు

ఘనమైన సకల భాగ్యము లెంత గల్గియు

గోచి మాత్రంబైన గొనుచుబోడు

“వెట్టి కుక్కల భ్రమలన్ని విడిచి నిన్ను

భజనఁ జేసెడి వారికి బరమ సుఖము

భూషణ వికాశ! ధర్మపురినివాస!

దుష్ట సంహార! నరసింహ దురిత దూర!” - సరసింహ శతకము

ధనం - దానం

“అదాన దోషేణ భవేద్దరిద్రో
దారిద్ర్య దోషేణ కరోతి పాపమ్
పాపాదవశ్యం నరకం ప్రయాతి
పునర్దరిద్రః పునరేవపాపీ”.

“గత జన్మలో ఎవరికీ దానం చేయకపోవడం వలన, ఈ జన్మలో దరిద్రులుగా పుడుతారు. అట్టి దారిద్ర్య బాధవలన అనేక పాపపు పనులు చేయవలసి వస్తుంది. అలా పాపాలు చేయడం వలన నరకం ప్రాప్తిస్తుంది. ఆ నరకంలో కొన్నాళ్ళుండి మళ్ళీ దరిద్రులుగా పుట్టటం జరుగుతుంది”.

“దేయం దీన జనాయ చ విత్తం” తనకున్న దానిలో దీనులకు, దరిద్రులకు కొంత యిచ్చి సాయం చేయవలెనని శాస్త్రములు హెచ్చరిస్తున్నాయి. ఆ విధంగా యివ్వకుండా, అక్రమ, అనాచర, అవినీతి మార్గములద్వారా సంపాదించి, కూడపెట్టిన లోభికి ఎప్పుడో ఒకప్పుడు అధోగతి తప్పదు.

“అదాన దోషేణ భవేద్దరిద్రః” గత జన్మలో దానం చేయనివారు, ఈ జన్మలో దరిద్రులుగా పుడుతారు. ధనంవుండి కూడా ఈ జన్మలో దానం చేయనివారు, వచ్చే జన్మలో దరిద్రులుగా పుడుతారు. అట్టి దారిద్ర్య బాధకు తట్టుకోలేక పాపపు పనులు చేస్తారు. పాపపు పనులు చేయడం వలన వారికి నరకం ప్రాప్తిస్తుంది. కొంతకాలం అక్కడ నరకయాతనలు అనుభవించి తిరిగి దరిద్రుడుగా జన్మిస్తాడు, కారణమేమిటి? తాను సంపాదించిన ధనంలో కొంత భాగాన్ని దానం చేయకపోవడం వలననే ఈ దుస్థితి దాపురిస్తున్నది.

దానధర్మాలకు వినియోగించిన డబ్బు ఇహమునందు, పరమునందు కూడా తిరిగి వస్తుంది. స్నేహితులకు వినియోగించిన డబ్బు ఇహమునందు మాత్రమే తిరిగి వస్తుంది. భోగములకొరకు దుర్వినియోగం చేయు డబ్బు ఇహమునందుగాని, పరమునందుగాని తిరిగి రాదని శాస్త్రములు చెబుతున్నాయి.

“దానధర్మము లేక దయయు సత్కము లేక
మానసమున మంచి నీతి లేక
చెడు గుణంబులతోడ చెలగాడుచున్నట్టి
హీను డిలను చెడును పరము చెడును”.

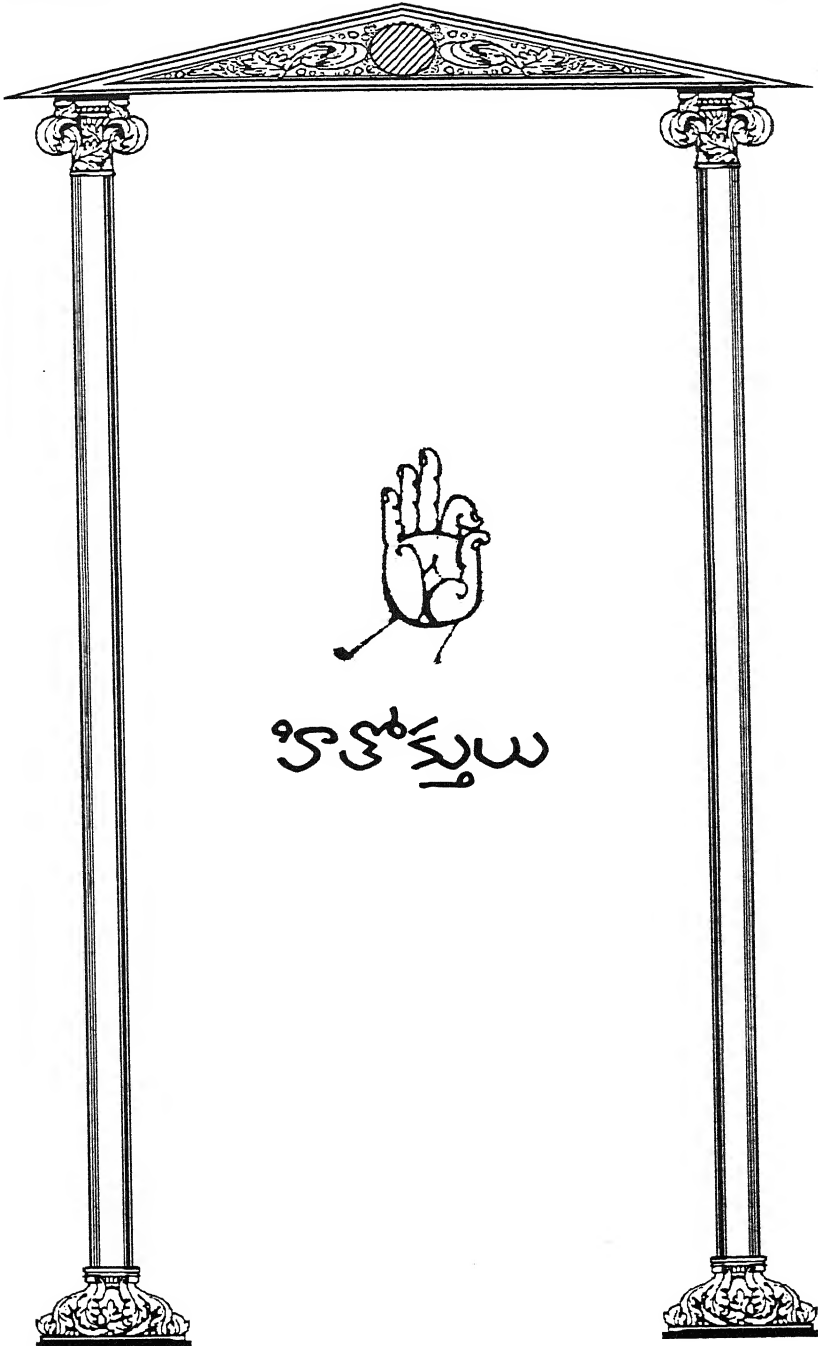
పరమాత్మ ఒక్కడే

“మృత్విండ మేకో బహుభాండరూపం
సువర్ణమేకం బహు భూషణాని
గోక్షీరమేకం బహు ధేనుజాతం
ఏకః పరాత్మా బహు దేహవర్తీ”

“కుండలు వేరైనా వాటిలో వున్న మన్ను ఒక్కటే. నగలు వేరైనా వాటిలో ఉన్న సువర్ణం ఒక్కటే. ఆవులు వేరైననూ పాలు ఒక్కటే. అలాగే శరీరాలు వేరువేరుగా ఉన్నా వారిలో ఉన్న పరమాత్మ ఒక్కడే”.

కుమ్మరి రకరకాలైన కుండలు, కూజాలు తయారు చేస్తాడు. వాటి ఆకారాలు చూడటానికి భిన్నంగా కనిపిస్తాయి. కాని అవన్నీ ఒకే మట్టితోనే తయారవుతాయి. కంసాలి రకరకాలైన ఆభరణాలు తయారు చేస్తాడు. స్త్రీలు కొన్ని ఆభరణాలు చెవులకు పెట్టుకుంటారు, మరికొన్ని మెడలో వేసుకుంటారు, ఇంకా కొన్ని నడుముకు పెట్టుకుంటారు. ఆ ఆభరణముల రూపనామములు భిన్నంగా ఉండినప్పటికీనీ, అవన్నీ ఒకే బంగారంతో తయారుచేస్తాడు కంసాలి. ఆవుల రంగులు భిన్నంగా ఉండినప్పటికీనీ, అవి యిచ్చే పాలు మాత్రం అన్నీ తెల్లగానే ఉంటాయి. అదే విధంగా శరీరాలు వేరువేరుగా ఉన్నప్పటికీ ఆందరిలో వున్న పరమాత్మ ఒక్కడే. ఆ పరమాత్మను కొందరు రాముడు అన్నారు. మరి కొందరు ‘కృష్ణుడు’ అన్నారు. ఇంకా కొందరు ‘అల్లా’ అన్నారు. మరికొందరు ‘యేసు’ అన్నారు. రూపనామములు వేరు వేరుగా ఉండవచ్చును. కాని పరమాత్మ ఒక్కడే. GOD IS ONE. ఈ యదార్థమును తెలుసుకోలేక మా దేవుడు... మా దేవుడు అని కలహించుకుంటున్నారు. ఇది మారాలి. ఏకాత్మ భావనను అభివృద్ధిపరచుకోవాలి.

“శృంగారములు వేరు బంగారమొక్కటే
వస్త్రబేధములు వేరు వస్త్రవొక్కటే
పశుల వన్నెలు వేరు పాలు ఒక్కటే
జీవ జాతులు వేరు జీవుండు ఒక్కడే
కులములన్నియు వేరు పుట్టుక ఒక్కటే
పూలజాతులు వేరు పూజ ఒక్కటే
దర్శనంబులు వేరు దైవంబు ఒక్కడే
మతములన్నియు వేరు మార్గమొక్కటే
తెలియలేకను మానవుల్ తెలివి తప్పి
బ్రతుకు కోసము బహుబంధ బద్ధులైరి”

మాతృదేశభక్తి

మనది భారతదేశము. ఇది మన మాతృభూమి. కని పెంచిన తల్లి మీద ఏ విధమైన 'మాతృభావన' మనకుంటుందో జన్మించిన ఈ దేశం మీద కూడా అదే విధమైన మాతృభావన మనకుండాలి. అందువలననే ఈ పవిత్రగర్భను 'మాతృభూమి' (Mother Land)గా భావించి పూజించడం మన సంప్రదాయం. ఇటువంటి 'మాతృభావన' ప్రపంచంలో మరెచటా కనిపించదు. ఇతర దేశములవారు వారివారి దేశములను 'పితృభూమి' (Father Land)గా భావించుతారు ఇదే మనకు వారికి వున్నతేడా!

వివేకానంద ఆదర్శం :

స్వామీ వివేకానంద అమెరికా బ్రుకన్ మొదలగు సంవన్న దేశాలను సందర్శించి, భారతదేశానికి బయలుదేరుతుండగా పత్రికా విలేఖరులు "ఇప్పుడు మీ మాతృభూమి పట్ల మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?" అని ప్రశ్నిస్తారు. అప్పుడు వివేకానంద "భారత దేశాన్ని లోగడ ప్రేమించాను కాని ఇప్పుడు భరతభూమిలోని ప్రతి ధూళికణం నాకు అత్యంత పవిత్రము. అది నాకొక తీర్థస్థానము" అని సగర్వంగా సమాధానం చెబుతాడు. భారత దేశంలోని ప్రతి పౌరుడి లక్ష్యం, ఆదర్శం అదేవిధంగా ఉండాలి. కనుక ఈ పుణ్య భూమిని మనం ప్రేమించాలి, గౌరవించాలి. ఈ దేశపురోభివృద్ధికి శక్తివంచన లేకుండా మనం శ్రమించాలి. ఇది మన కర్తవ్యం.

గాంధీజీ దేశభక్తి :

ఒకసారి మహాత్మాగాంధీ తన ప్రగాఢమైన దేశభక్తిని ప్రకటిస్తూ "సమస్త విశ్వంలోను నాకు ప్రియమైనది భారతదేశం. భారతభూమి నా మాతృదేవత. భారత్ ప్రధానంగా కర్షభూమి, భోగభూమి కాదు. నాకు అవసరమైన ఆధ్యాత్మికతనంతటిని ప్రసాదిస్తున్నది నా యీ భారతి. నా సర్వస్వమూ ఆమె పిట్టిన భిక్షయే. అందువలననే నేను, తల్లి బిడ్డను అంటి పెట్టుకొనియున్నట్లుగా, భరతమాతను అంటిపెట్టుకుని ఉంటాను" అని చెప్పకుంటారు.

మాక్స్ ముల్లర్ :

‘ఈ లోకంలో భూలోక స్వర్గము అనిపించునట్టి దేశం ఎక్కడ ఉన్నదని ఎవరైనా అడిగితే, అదిగో భారతవర్షము అని వేలెత్తి చూపుదును” అని అంటారు ప్రముఖ జర్మన్ పండితుడు మాక్స్ ముల్లర్. ఒకసారి భారతీయ సంస్కృతీ విశిష్టతను గురించి, ఆక్స్ ఫర్డ్ విశ్వవిద్యాలయంలో ఏర్పాటు చేయబడిన తర్ఫీదు పొందుతున్న ఐ.సి.యస్. ఆఫీసర్ల సభలో చక్కటి ఉపన్యాసం కూడా చేస్తారు మాక్స్ ముల్లర్. ఆ ఉపన్యాసముల సంకలనమే, ‘India, What it can teach us’ (భారతదేశం మనకేం నేర్వగలదు?) గా ముద్రించబడింది. మాక్స్ ముల్లర్ సంస్కృతం నేర్చుకొని అనేక నీతిశ్లోకాలు కూడా వ్రాసారు. ఆక్స్ ఫర్డ్ సమీపంలో ఒక ఆశ్రమమును నిర్మించుకొని, భారతీయ ఋషులలాగే ‘మోక్షమూలభట్టు’ అని పేరు పెట్టుకొని, భార్యతోసహా తన శేష జీవితమును అక్కడ ప్రశాంతంగా గడిపారు. ఒక విదేశీయుడు భారతీయ సంప్రదాయం ప్రకారం జీవితాన్ని గడపటం ఆశ్చర్యం కాదా?

విల్ డ్యూరంట్ :

భారతీయుల ‘మాతృభావన’ పవిత్రతను చక్కగా అర్థం చేసుకొని, భారతదేశం యొక్క జ్ఞాన్మయమును వర్ణించుతూ ప్రసిద్ధ అమెరికన్ చరిత్రకారుడు ‘విల్ డ్యూరంట్’. “Mother India is, In many ways, the mother of us all” (భారతమాత అనేక విధములుగా మన అందరికీ తల్లి) అని ప్రశంసిస్తాడు. ఒక విదేశీయుడే ‘మాతృభావన’ పవిత్రతను అర్థం చేసుకోగలిగినప్పుడు మనం అర్థం చేసుకోలేమా?

రాయప్రోలు :

ప్రముఖ తెలుగు కవి రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు యువతను ప్రబోధిస్తూ, అనేక పద్యాలు వ్రాసి, దేశభక్తి భావాలను విస్తృతంగా ప్రచారం చేసారు. ఆయన సాహిత్యం ముఖ్యంగా ఆంధ్ర యువకులలో ఉత్తేజాన్ని ఉత్సాహాన్ని కలుగజేసింది.

“ఏ దేశమేగిన ఎందుకాచిడిన

ఏ పీఠమెక్కినా ఎవ్వరేమనిన

పొగడరా నీ తల్లి భూమిభారతిన

నిలువరా నీ జాతి నిండు గౌరవము”.

“లేరురా ఇటువంటి భూదేవి యెందు
లేరురా మనవంటి భీరులింకెందు
అవమానమేలరా అనుమానమేలరా
భరతపుత్రుడనంచు భక్తితోపాడ”

ఎక్కడికి వెళ్ళినా, ఏ పని మీద వెళ్ళినా నేను భారతీయుణ్ణి నాది భారత దేశము! అని సగర్వంగా చెప్పకోవాలి. భారతదేశ జెన్నెత్తాన్ని చాటాలి. మాతృదేశభక్తిని ధైర్యంగా ప్రకటించుకోవాలి. ఇది మన కర్తవ్యం.

పూర్వజన్మ సుకృతం వలన ఈ పవిత్ర భూమిలో మనం జన్మించాం. ఈ పుణ్యభూమిలోని ప్రతి అణువు మనకు అత్యంత పవిత్రమైనది. మనకు జన్మనిచ్చిన ఈ భరతమాతకు మనం ఎంతో ఋణపడి ఉన్నాం. ఆమె పాదసేవ చేయడం మన విద్యుక్త ధర్మం. కర్తవ్యాన్ని విస్మరించకండి! కాలాన్ని వృథా చేయకండి! మాతృదేశభక్తిని పెంపొందించుకోండి! భారతదేశ సమైక్యతను, సమగ్రతను కాపాడండి! దేశపురోభివృద్ధికి శక్తివంచన లేకుండా కృషి చేయండి! ఇదే మన ఆశయం, ఇదే మన కర్తవ్యం.

“భారతీయులుగా జీవించడం అలవరచుకోండి. భారతమాతను ఆరాధించండి. భారతదేశ పురోభివృద్ధికి అహర్నిశలా శ్రమించండి. అయితే విదేశీ సంపర్కంవలన మనలో దేశభక్తి నశించింది. మన సంస్కృతిని విస్మరిస్తున్నాం. ఏ జాతి తన సనాతన సంస్కృతిని విస్మరిస్తుందో, ఆ జాతికి మనుగడే వుండదు. కన్నతల్లి మీద మాతృభావన, భరతమాత మీద మాతృదేశభక్తి ఉండాలి”.

దైవభక్తి

“డివోషన్ లేని బ్రతుకు ఓషన్” అన్నారు శ్రీ సత్యసాయిబాబావారు. భక్తిలేని జీవితం సముద్రంలాంటిది. సముద్రంలో నీరు పుష్పాలంగా ఉన్నప్పటికీ త్రాగడానికి ఉపయోగపడదు గదా! అదే విధంగా భక్తిలేని వాని జీవితం కూడా అంతే. భక్తి అంటే కేవలం దైవభక్తి మాత్రమేకాదు. కనిపించిన తల్లిదండ్రుల మీద ‘భక్తి’ ఉండాలి. పెద్దల మీద భక్తి ఉండాలి. దేశభక్తి అందరికీ ఉండాలి. ఇంతమంది మీద భక్తి ఉన్నప్పుడు ‘సృష్టికర్త’ మీద భక్తి ఉండకూడదా? ఇది విజ్ఞతతో ఆలోచించవలసిన విషయం.

ఇకపోతే భక్తికి మూలం శ్రద్ధ. తల్లి మీద శ్రద్ధ వుండాలంటే ‘ప్రేమ’ ఉండాలి. ‘ప్రేమ’ ఉండాలంటే ‘విశ్వాసం’ ఉండాలి. అనగా ఈమె ‘నా తల్లి’ అనే విశ్వాసం మొదట ఉండాలి. అట్టి విశ్వాసం వున్నప్పుడే తల్లిని ప్రేమించగలుగుతాం. ప్రేమ వుండినప్పుడే ‘శ్రద్ధ’ ఏర్పడుతుంది. శ్రద్ధ ఉన్నప్పుడే ‘భక్తి’ కలుగుతుంది. కనుక మొదట మనం విశ్వాసాన్ని పెంచుకోవాలి. ప్రేమతో, శ్రద్ధతో సేవలు చేయాలి. దానినే ‘భక్తి’ అని అంటారు. అట్టి భక్తిలేనివారి జీవితం సముద్రం వంటిది.

పూజలు చేయటం, ఆరాధనలు నల్పటం, యజ్ఞయాగాది క్రతువుల నాచరించటం, పుణ్యక్షేత్రాలను సందర్శించడం మాత్రమే ‘భక్తి’ అని చాలా మంది భావిస్తుంటారు. ఇది మాత్రమే కాదు. దివ్యత్వం మీద పరమప్రేమను పెంచుకోవడం. ‘భక్తి’ అనగా పరిపూర్ణ ప్రేమయే భక్తి. ప్రేమయే దైవం. Love is God అన్నారు గదా! కనుక సర్వులయందునూ ప్రేమను పెంచుకోవాలి.

భక్తి అనగా పరిపూర్ణ ప్రేమ. భక్తికి, ప్రేమకు అవినాభావ సంబంధమున్నది. ముక్తికి సాధన భక్తి. భక్తికి రూపం ప్రేమ. నిస్వార్థమైన ప్రేమతో తల్లిదండ్రులను పూజించాలి. లభించమైన ప్రేమతో, ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా సృష్టికర్త (దైవము)ను ఆరాధించాలి. అదే ‘పరమభక్తి’.

రామకృష్ణ పరమహంస :

‘శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానం’ శ్రద్ధగలవానికే జ్ఞానం అబ్బుతుంది అని భగవద్గీత బోధిస్తున్నది. ‘భక్తి’ అనే పుష్పము నుండి జ్ఞానం ఆవిర్భవిస్తుంది. అట్టి అకళంక భక్తునికి ఒకవేళ శాస్త్ర పరిజ్ఞానం లేకపోయినా, ఆధునిక చదువులు చదువకపోయినా ఘరవాలేదు.

జ్ఞానోదయం కలగడానికి అర్హుడే అవుతాడు. ఉదాహరణకు 'రామకృష్ణ పరమహంస'. ఆయన ఏ ప్రాపంచిక చదువులు చదవలేదు. కాని 'మహాజ్ఞాని' అని పేరుగాంచాడు. అది ఎలా సాధ్యమైంది? భక్తి శ్రద్ధలే ఆయనను అంతవాడిగా చేసాయి. కాబట్టి లౌకిక చదువులు విడనాడమని కాదు, అవి కూడా అవసరమే. అవి లేకపోయినా ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానమును సంపాదించవచ్చుననడానికి రామకృష్ణ పరమహంసను ఉదాహరణగా పేర్కొనటమైనది. "జ్ఞానానాం జ్ఞానముత్రమం". జ్ఞానములలోకెల్ల ఆత్మజ్ఞానం ఉత్తమమైనది గదా!

ప్రహ్లాదుడు :

ప్రహ్లాదుడు హరిభక్తుడు. అతని తండ్రి హిరణ్యకశిపునికి 'హరి' మాటంటే అసలే నరిపడదు. హరిని స్మరించకుండా వుండలేడు ప్రహ్లాదుడు. 'హరి' పేరును స్మరించవద్దని కుమారుని ఎన్నో బాధలు పెడుతాడు. ఏనుగులతో త్రొక్కిస్తాడు. విషసర్పాలతో కలిపిస్తాడు. కొండలను మీదనుండి దొర్లిస్తాడు. కొరడాలతో కొట్టిస్తాడు. అయినప్పటికీ ప్రహ్లాదుడు హరి నామస్మరణను విడనాడడు. హిరణ్యకశిపునికి ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. ఏమిచేయాలో తోచక, విసిగిపోయి చిట్టచివరికి "నీకు శక్తివుంటే ఈ స్తంభములో నీ హరిని చూపించు" అని గర్జించి అడిగి, తన గదతో ఆ స్తంభమును మూడు ముక్కలు చేస్తాడు. నృసింహ అవతారంలో బయటకు వచ్చి హిరణ్యకశిపుణ్ణి సంహరిస్తాడు 'హరి'.

భక్తితో సాధించలేనిదంటూ, ఈ ప్రపంచంలో మరొకటి లేదని ఈ ఉదంతం చాటుచున్నది. నిశ్చలభక్తి, నిర్మలహృదయం, శ్రద్ధ, పట్టుదల ఉన్నవారికి పరమాత్మ లనుగ్రహం వుంటుందనే విషయం ఈ సంఘటన ఋజువు చేస్తున్నది.

భక్తకన్నప్ప :

పూర్వం కాకహస్తి సమీపానగల కొండల్లో 'కన్నప్ప' అనే వేటగాడు నివసిస్తుండేవాడు. పగలల్లా వేటాడేవాడు. సాయంత్రం ఒక శివలింగానికి, తనకు చేతనైనట్లుగా పూజ చేస్తుండేవాడు. నోటినిండా నీటిని పుక్కిలిబట్టి, ఆ నీటితో శివలింగానికి అభిషేకం చేసేవాడు. వేటాడి తెచ్చిన జంతువుల పచ్చి మాంసాన్ని నైవేద్యం పెట్టేవాడు. ఒకనాడు

ఆ గుడి పూజారి మాంసం ముక్కలు, ఎముకలు చూచి నిర్ఘాంతపోయాడు. ఆ విధంగా గుడిని అపవిత్రం చేస్తున్నదెవరో కనిపెట్టటానికి ఒకనాడు ఆ శివలింగం వెనుక దాగి కూర్చున్నాడు. కన్నప్ప భక్తి అంటే శివునికి ప్రీతి. కన్నప్ప భక్తి శ్రద్ధలు ఎంతటివో పూజారికి చూపించదలచుకున్నాడు శివుడు. ఇంతలో కన్నప్ప రానే వచ్చాడు. ఆ రోజు శివలింగానికి రెండు కళ్ళు వుండటం గమనించాడు. ఒక కన్ను ఎర్రగా వుండి కన్నీరు కారుతున్నది. కన్నప్ప బాధపడ్డాడు. కన్నీటిని తుడిచాడు. కానీ కన్నీరు ఆగలేదు. నీరు కారుతున్న కన్ను స్నానంలో తన కన్నును పెట్టాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. తన దగ్గరవున్న బాణం తీసుకొని, తన కంటిని పెరికి, ఆ నీరు కారుతున్న కన్ను స్నానంలో వుంచాడు. నీరు కారటం ఆగింది. కానీ రెండవ కంటి నుంచి నీరు కారటం మొదలైంది. కన్నప్ప ఏ మాత్రం కలవరపడకుండా, వెంటనే తన కాలిని, ఆ రెండవ కంటిపైన గుర్తుగా వుంచి, తన రెండవ కంటిని కూడా పెరికి శివుని రెండవ కంటి స్నానంలో ఉంచుతాడు.

పరమేశ్వరుడు తన భక్తుని భక్తి శ్రద్ధలకు మెచ్చి, ప్రత్యక్షమై కన్నప్పకు తిరిగి చూపును అనుగ్రహిస్తాడు. అనన్య భక్తిగల భక్తుణ్ణి, భగవంతుడు సర్వవిధములా, సర్వవేళలా రక్షించి తీరుతాడని ఈ సంఘటన మనకు తేటతెల్లం చేస్తున్నది.

“భగవంతుడు భక్తిని చూస్తాడేగాని శక్తిని చూడడు. గుణమును చూస్తాడేగాని కులమును చూడడు. నీతిని చూస్తాడేగాని జాతిని చూడడు. చిత్తమును చూస్తాడేగాని విత్తమును చూడడు”. ఇది యదార్థం. మోక్షమును పొందటానికి అందరూ అర్హులే. జాతి, మత, కుల లింగభేదములు లేవు. పశుపక్ష్యాదులు, జంతువులు సహితం మోక్షమునకు అర్హులేనని పురాణములు నిరూపిస్తున్నాయి. అందువలననే అట్టడుగున వున్న కులానికి చెందిన వేటగాడైన కన్నప్పకు మోక్షమును ప్రసాదించాడు. సాలేపురుగుకు, సర్పానికి, ఏనుగుకు (శ్రీకాళహస్తి మహాత్మ్యము) కూడా మోక్షం ప్రసాదించబడింది. భగవంతుని దృష్టిలో భక్తి ప్రధానంగాని, ఇతర విషయములు ప్రధానం కావు.

కనుక భక్తిని పెంచుకోండి, శక్తిని కాదు (కండబలం కాదు) గుణమును పెంచుకోండి, కులమును కాదు. నీతిని పెంచుకోండి, జాతిని కాదు. చిత్తమును పెంచుకోండి, (మనసును విశాలం చేసుకోండి) విత్తము (దబ్బు)ను కాదు. ఈ సత్యమును విస్మరించకండి!

సత్యము

“సత్యం న్నాస్తి పరోధర్మః” ‘సత్యం’ కన్న పరమ ధర్మం లేదు. సత్యము యొక్క అంతరార్థం తెలుసుకుంటే సత్యస్వరూపం ఏమిటో అర్థమవుతుంది. సతీ + ఇ + యం = సత్యం. ‘సతీ’ అనగా ప్రాణము, ‘ఇ’ అనగా అన్నము, ‘యం’ అనగా సూర్యుడు. మానవత్వానికి ‘ప్రాణం’ అత్యవసరం. ప్రాణం నిలబెట్టుకోవడానికి ‘అన్నం’ అవసరం. సమస్తమునకూ ‘సూర్యుడు’ ఆధారం. ఈ త్రిపుటికి ‘భగవంతుడు’ మూలం. కనుక ‘సత్యమేదైవం’ (Truth is God).

లోకంలో సత్యం, నిజం అనే రెండు పదాలున్నాయి. సహజంగా ఈ రెండు పదాలకు ఒకటే అర్థమని చాలామంది భావిస్తుంటారు. ఇది కాదు. సత్యం వేరు, నిజం వేరు. వీటికి వేరువేరు అర్థములున్నాయి. ‘నిజము’ అనగా తాత్కాలికంగా నీవు చూచినది, విన్నది, అనుభవించినది మాత్రమే. ఉదాహరణకు ఒకసారి ఒకవృక్షిని చూచినప్పుడు తలకు రుమాల, కంటికి నల్ల అద్దాలు పెట్టుకొని వుండవచ్చు. అది అప్పటికి మాత్రమే నిజం. ఆ వృక్షే మరునాడు తలకు టోపి, కంటికి తెల్ల అద్దాలు పెట్టుకొని రావచ్చు. అది ఆనాటి నిజం. కనుక కనిపించేది, చూచేది నిజం.

‘త్రికాలభాధ్యం సత్యమ్’ మూడు కాలములయందునూ మార్పు చెందనటువంటిది సత్యం. దేశకాలమాన పరిస్థితులను బట్టి అది మారుదు. సత్యం శాశ్వతమైనది. దానికి నశించులేదు. సత్యం కేవలం నాలుకతో మాత్రమే పలికేది కాదు. త్రికరణ శుద్ధితో పలికేది సత్యం. మాటకు ప్రాణం సత్యం. కనుక ప్రతిఒక్కరూ ‘సత్యం వద’ అట్టి సత్యమును పలుకవలెను.

‘సత్యం’ పేరు చెప్పగానే లోకంలో ప్రధానంగా ఇద్దరు మహనీయులు ప్రతి ఒక్కరి మదిలో మెదులుతారు. 1. శ్రీరామచంద్రుడు 2. సత్యహరిశ్చంద్రుడు. సత్య వాక్యలిపాలన అత్యంత పరమోత్కృష్టమైన ధర్మమని ఆచరణ ద్వారా నిరూపించాడు ‘శ్రీరాముడు’. ఇచ్చినమాటను నిలబెట్టుకోవడం కోసం, తన భార్యాబిడ్డలను కోల్పోయి కాటికాపరిగా మారాడు ‘సత్యహరిశ్చంద్రుడు’.

“సత్యం లన్నింటికంటే ఉత్తమమైన నీతి. మరే ఇతర మార్గాల ద్వారా దేశానికి మేలు చేకూర్చలేము. లయితే సత్యాన్ని పాలించటం లగ్ని పరీక్షలాంటిది. బంగారం రాటు తేలాలంటే లగ్నిలో మండిస్తారు. సత్య పరీక్షకూడా ఇట్టిదే” అని అంటారు బాలగంగాధర తిలక్.

“నీవు సత్యమును అనునలించునప్పుడు, ఎవరి గుండైనా పగిలినా విచారించనవసరంలేదు. సత్యమును హత్యచేయడం కంటే ఆ ఒక్క శరీరము నాశనము అయినా ఫరవాలేదు. శరీరం భగ్నమైనా సత్యం భగ్నం కాకూడదు” అని అంటారు స్వామి రామతీర్థ.

“సత్యమే నా దైవము. అహింస ద్వారా మాత్రమే నేను దైవాన్ని చేరుకోగలుగుతాను” అని అంటారు మహాత్మా గాంధీ.

“సత్యం జనవిరోధాయ, అసత్యం జనరంజకం” సత్యం చెబితే విరోధుల ముప్పుతామని, అసత్యం చెప్పి తప్పకోవటానికి ప్రయత్నిస్తుంటారు కొందరు. ఇది మంచిది కాదు.

సత్యమును పలుకవలెను, ప్రియమైన దానిని చెప్పవలెను, సత్యమైనను అప్రియముగా చెప్పరాదు. ప్రియముగదాయని అసత్యమైనచో చెప్పరాదు. ఇది సనాతమైన ధర్మము.

అసత్యం చెప్పరాదు (కథ)

కొంతకాలం క్రిందట ఒక తండ్రి తన ముద్దుల కుమారుడైన ‘ఉదయ్’కి నాలుగు బంగారు నాణెములు యిచ్చి దాచుకోమని చెబుతాడు. పరీక్ష ప్లానయిన తరువాత ఆ బంగారు నాణెములతో ఉంగరం చేయిస్తానని చెప్పి బజారుకు వెళ్ళుతాడు. ఆ నాణెములను ఆ బాలుడు బల్లమీద పెట్టి చదువులో నిమగ్నుడైనాడు. ఇంతలో ఆ అబ్బాయి చెల్లెలు ‘విజయగౌరి’ అక్కడకు వచ్చి, ఆ బంగారు నాణెములను చూచి “అన్నయ్యా! ఇవేమిటి?” అని అడుగుతుంది. అప్పుడు ఉదయ్ “ఇవి వరహాల చెట్టుకు కాసినాయి. వీటిని మరల పాతిపెట్టితే, మొక్కలు మొలచి, చెట్లు లయి, చాలా చాలా కాయలు కాస్తాయి. ఆ కాయలలో ఇటువంటి బంగారు నాణాలు చాలా ఉంటాయి”. అని చెప్పి చదువుకుంటుంటాడు. గౌరి చాలా చిలిపి పిల్ల. ఆ నాణెములను చూడచప్పుడు కాకుండా తీసుకొని బావి వద్దకు వెళ్ళుతుంది. చిన్నగొయ్యిని తీస్తుంది. ఆ నాణెములను ఆ గోతిలో పెట్టి మట్టి కప్పి అడుకోవడానికి వెళ్ళుతుంది. ఉదయ్ చదువు పూర్తి చేసుకొని, బల్లమీద చూడగా ఆ నాణెములు కనిపించవు. ఆశురతతో వెళ్ళి ‘గౌరి’ని అడుగుతాడు. జరిగినదంతా చెబుతుంది. బావివద్దకు పరుగెత్తుతారద్దరు. గోతిమీద కప్పిన మట్టిని తీస్తారు. ఆ నాణెములు కనిపించవు. ఆ బాలిక ఆ నాణాలను గోతిలో పెడుతుండగా ఆ ప్రక్కనే అంటు తోముతున్న పనిమనిషి వాటిని చూచి వుండవచ్చును, ఆ తరువాత

వాటిని సంగ్రహించి వుండవచ్చును. ఏది ఏమైనప్పటికీ నాణాలు మాత్రం కనిపించవు. తన చెల్లెల్ని కొడుతాడు. ఏడుస్తూవెళ్ళి అమ్మతో జరిగినదంతా చెబుతాడు. ఇదంతా వింటున్న వాళ్ళ నాన్న వచ్చి “అబద్ధమాడినందులకు తగిన శాస్తి జరిగిందీలే!” అని అంటాడు.

ఈ కథ నుంచి మనం ఒక నీతిని నేర్చుకోవాలి. ఉదయ తన చెల్లెలుతో అబద్ధం చెప్పాడు. అది నిజమని నమ్మి విజయ గౌరి ఆ విధంగా చేసింది. నాణాలు కనిపించకుండా పోయినాయి. కనుక పొరపాటున కూడా పిల్లలతో అబద్ధం చెప్పకూడదు. పరిహాసంగానైనా సరే అసత్యపు మాటలు మాట్లాడరాదు. ఎల్లప్పుడూ సత్యమునే పలుకవలెను.

పత్నం జయిస్తుంది (కథ)

ఒక గ్రామంలో ఒక యువకుడు వుండేవాడు. పగలు జూదం ఆడటం, రాత్రిపూట దొంగతనం చేయటం అతని నిత్యకృత్యం. ఆ గ్రామానికి ఒకసారి ఒక సన్యాసి వస్తాడు. అతని ఆధ్యాత్మిక ప్రసంగాలు ఒక దేవాలయంలో ఏర్పాటు చేయబడినాయి. వినడానికి గ్రామంలోని పెద్దలు వెళ్ళేవారు. వాళ్ళతోపాటు ఆ యువకుడు కూడా వెళ్ళి స్వామీజీ ప్రసంగాలు వినేవాడు. ఒకనాడు స్వామీజీ ప్రసంగం పూర్తి అయింది ఎవరిండ్లకు వారు వెళ్ళారు. ఆ యువకుడు మాత్రం అందరూ వెళ్ళేంతవరకు వుండి, స్వామీజీ పాదముల మీదపడి “స్వామీజీ! నన్ను మీ శిష్యునిగా చేర్చుకోండి! అని ప్రార్థన పడుతాడు. ‘నాయనా! నీ నిత్యకృత్యమేమిటి?’ అని ప్రశ్నిస్తాడు ఆ స్వామి “పగలు జూదం, రాత్రి దొంగతనం” అని ధైర్యంగా చెబుతాడు. ఆ యువకుడు. ‘వాటిని మానివేయలేవా?’ అని ప్రశ్నిస్తాడు స్వామి. “దొంగతనం నావృత్తి. దాని వలననే నేను, నా కుటుంబం జీవిస్తున్నాం. ఇక జూదం నా కాలక్షేపం. దానిని వదిలితే పగలంతా ఏమి చేయాలి?” అని అడుగుతాడు. స్వామి ఆ యువకుని నిజాయితీని గుర్తించి “సరే! నీలో వున్న ఒక్క దుర్గుణాన్ని వదిలీయి అప్పుడు నిన్ను శిష్యునిగా స్వీకరిస్తాను” అంటాడు. సంతోషంతో “స్వామీ! ఈ క్షణం నుండి నేను అసత్యమాడను” అని వాగ్దానం చేస్తాడు ఆ యువకుడు. ఆశీర్వదిస్తాడు స్వామి.

ఒకసారి ఆ యువకుడు దొంగతనం చేయడానికి రాజభవనంలోని పై అంతస్తుకు చేరుతాడు. అదే సమయంలో రాజుగారికి నిద్రపట్టక వరండాలో తిరుగుతుంటాడు. రాత్రి గదా! సాదాసీదా దుస్తులు వేసుకొని గాలి కోసం అటూ ఇటూ పచార్లు చేస్తుంటాడు. అలికిడై ‘ఎవరక్కడ? ఎవరక్కడ?’ అని పెద్దగా అరుస్తాడు రాజు. అసత్యమాడనని గురువుగారికి వాగ్దానం చేసాడు గదా! ఆ దొంగ. ధైర్యంగా

ముందుకు వెళ్ళి 'నేను దొంగను' అని చెబుతాడు ఆ యువకుడు. రాజుగారికి ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. దొంగ భుజం మీద చేయివేసి "నేనూ దొంగనే. దొంగతనం చేయడానికి వచ్చాను. నాకు ఈ రాజభవనంలోని విషయాలు అన్నీ తెలుసు. మనమిద్దరం కలిసి దొంగతనం చేద్దాం. అయితే ఒక షరతు. దొంగిలించిన సొమ్ము చెరిసగం అన్నాడు. రాజు లోపలికి వెళ్ళి గది తాళపు చెవులను తీసుకొని దొంగకిచ్చి "అదిగో! ఆ గదిలో నిధులున్నాయి వెళ్ళు! నేనిక్కడ కాపలా కాస్తుంటాను" అని చెబుతాడు. దొంగ గదిలోనికి వెళ్ళి అన్ని బీరువాలు తెరిచి చూస్తాడు. ఒక పెట్టెలో వున్న అతివిలువైన వజ్రముల మీద ఆ దొంగ దృష్టి పడుతుంది. అయితే ఆ పెట్టెలో మూడు వజ్రములున్నాయి. దొంగిలించిన సొమ్మును చెరిసగం పంచుకోవాలనే షరతు గుర్తుకు వస్తుంది. రెండు వజ్రములను మాత్రమే తీసుకొని బయటకు వచ్చి, "ఇదిగో రెండు వజ్రములు. ఒకటి నీకు, మరొకటి నాకు" అని చెప్పి ఒక వజ్రమును యిచ్చి వెళ్ళానంటాడు. రాజుగారు దొంగ చిరునామా అడుగుతాడు. మొదట చెప్పడానికి సంశయిస్తాడుగాని, స్వామీజికి యిచ్చిన వాగ్దానం (అసత్యమాడను) గుర్తుకు వచ్చి తన ఇంటి చిరునామా చెప్పి వెళ్ళిపోతాడు.

మరునాడు రాజభవనంలో దొంగతనం జరిగిందని అందరికీ తెలుస్తుంది. ఏమీ తెలియనట్లు రాజుగారు కొలువుకు విచ్చేస్తారు. మంత్రిని పిలిచి "దొంగిలించబడిన వస్తువుల సమాచారమును పరిశీలించి నాకు తెలియపరచండి!" అని ఆజ్ఞాపిస్తాడు రాజుగారు. మంత్రి ఖజానా గదిలో ప్రవేశించి అంతా పరిశీలించాడు. ఎక్కడ వస్తువులు అక్కడనే ఉంటాయి. వజ్రాలున్న పెట్టి మాత్రం తెరిచి ఉంటుంది. మూడు వజ్రములకు బదులు ఆ పెట్టిలో ఒకే వజ్రం ఉంటుంది. దానిని మంచి అవకాశంగా భావించి, ఆ వజ్రమును కోటు జేబులో దాచిపెట్టుకొని బయటకు వచ్చి "రాజా! ఒక పెట్టి మాత్రం తెరిచి ఉన్నది. అందులోని మూడు వజ్రములులేవు" అని చెబుతాడు మంత్రి. రాజుగారు మంత్రి చేసిన కుట్రను పసికడుతాడు. ఏమీ ఎరుగనట్లు భటులను పిలిచి, దొంగ యొక్క ఇంటి గుర్తులు చెప్పి, అతనిని పట్టుకొని రావల్సినదిగా ఆజ్ఞాపిస్తాడు.

భటులు వెళ్ళి దొంగను తీసుకొని వస్తారు. అసలు విషయం బయట పడుతుంది. మంత్రిని నోదాచేయగా వజ్రం కూడా బయటపడుతుంది. దొంగ యొక్క నిజాయితీని ప్రశంసించి, అతనిని తన కొలువులో నియమిస్తారు రాజుగారు. అసలు మంత్రికి పదవి పోతుంది. ఆనాటి నుంచి దొంగ యొక్క జీవన విధానమే మారిపోయింది. ఈ కథ మనకు ఒక చక్కటి నీతిని బోధిస్తున్నది. "సత్యం జయిస్తుంది, అసత్యం ఏదో ఒకనాటికి అపజయమును పొందుతుంది".

ధర్మము

‘ధర్మము’ అనగా సాధారణంగా దానాలు చేయడమని, ధర్మసత్రాలు కట్టించడంలాంటివని చాలామంది భావిస్తుంటారు. ఇది సరియైన నిర్వచనం కాదు. మానవుడు చేయవలసిన కర్తవ్యాన్ని ‘ధర్మము’ అని అంటారు.

‘ధృయతా ఇతి ధర్మః’ నిలిపి వుంచునది ధర్మము. ధర్మము వ్యక్తికి, వ్యక్తికి మధ్య; వ్యక్తికి సమాజమునకు మధ్య; జడమైన, చైతన్యవంతమైన అన్ని వ్యవహారములలోను కర్ణధారియై, వాటి మధ్యగల సంబంధములను సుగమం చేయును. సంపూర్ణ జీవన విధానమునకు ‘చుక్కాని’ వంటిది ధర్మం. సమాజ రక్షణ, వ్యక్తివికాసం ధర్మము యొక్క ప్రధాన లక్ష్యాలు. వ్యక్తి శ్రేయస్సుకు, సమాజ శ్రేయస్సుకు తోడ్పడే నైతిక సూత్రావళినే ‘ధర్మము’ అని చెప్పవచ్చును. సకల చరాచర సృష్టిలో ఒక క్రమపద్ధతిలో నిలిపి వుంచునది, నడిపించగలది ‘ధర్మము’ మాత్రమే. సృష్టిని ఒక పెద్ద గొలుసుగా భావించుతే, ప్రతివ్యక్తి ఆ గొలుసులోని ఒక ‘లింకు’ అని చెప్పవచ్చును. ‘లింకు’ పటిష్ఠంగా వుంటే గొలుసు గట్టిగా ఉంటుంది. అదేవిధంగా వ్యక్తి శ్రేయస్సు మీదనే సమాజ శ్రేయస్సు ఆధారపడి ఉంటుంది. వ్యక్తికి, సమాజమునకు మధ్యగల సంబంధ బాంధవ్యాలను నిర్దేశిస్తుంది ‘ధర్మము’.

చతుర్వధ పురుషార్థముల (ధర్మం, అర్థం, కామం, మోక్షం)లో మొదటిది ‘ధర్మం’. పూసలలో దారం లాంటిది ధర్మం. ధర్మంలేని పురుషార్థం నిరర్థకం. బాధ్యతలు (Duties) హక్కులు (Rights) మధ్య ఎట్టి ఘర్షణలు (Conflicts) రాకుండా కాపాడు తుంది ‘ధర్మం’. ‘ధర్మం చర’ అట్టి ధర్మమును మనం ఆచరించాలి, రక్షించాలి. ‘ధర్మో రక్షతి రక్షితః’ ఎవరు ధర్మాన్ని రక్షించుతారో, వారిని ధర్మమే రక్షిస్తుంది. కాబట్టి ధర్మచరణ ముఖ్యం. అది ప్రతి ఒక్కరి కర్తవ్యం.

ధర్మోరక్షతి రక్షితః :

అది కురువంశ చక్రవర్తి శంతన మహారాజు మరణించిన సమయం. అతని కుమారుడు భీష్ముడు. తన తండ్రి శ్రాధకర్మలు శ్రద్ధగా నిర్వహించుతుంటాడు. ఆ

దుఃఖసమయంలో గదాధరుడనే రాజు భీష్ముని బాధించాలనుకొని ఒక వర్తమానం పంపుతాడు. అందులో 'యువరాజా! పట్టపురాణి అయిన సత్యవతీదేవిని నాకు అప్పగించు లేదా యుద్ధానికి సిద్ధంగా ఉండు!' అని వుంటుంది. భీష్ముడు ఆ లేఖను చూచి, అవమానంగా భావించి 'యుద్ధానికి సిద్ధమే' అని జవాబు పంపుతాడు. ఈ సంగతిని తెలుసుకొనిన ఆస్థాన పురోహితుడు వెంటనే భీష్ముని దగ్గరకు వెళ్ళి "యువరాజా! మీరు ఇప్పుడు తండ్రిగారి శ్రాద్ధకర్తల దీక్షలో ఉన్నారు. ఈ పదిరోజులూ మీరు దివ్యాస్త్రములను తాకరాదు. ఈ పదిరోజులూ గడచిన తరువాత యుద్ధం చేయవచ్చు" అని సలహా ఇస్తాడు. పురోహితుడు ఇచ్చిన సలహా ప్రకారం భీష్ముడు "పదిరోజుల తరువాత యుద్ధానికి సిద్ధమవుతాను" అని గదాధరునికి వర్తమానం పంపుతాడు. దీనిని భీష్ముని బలహీనతగా భావించి గదాధరుడు భీష్మునిపై యుద్ధానికి బయలుదేరుతాడు. గదాధరుడు దురహంకారి. అందులో తపస్సు చేసి సంపాదించిన శక్తివంతమైన చక్రాయుధం అతని చేతిలో ఉన్నది. ఆ చక్రాయుధాన్ని భీష్ముని పై ప్రయోగిస్తాడు. ఆ ప్రయోగించిన చక్రాయుధం భీష్ముని భవనం చుట్టూ తిరుగుతుంటుంది గాని భవనంలోనికి మాత్రం ప్రవేశించదు. భీష్మునికి ఏ హాని జరుగదు. ఈ దృశ్యమును చూచిన వారందరూ ఆశ్చర్యపడుతారు. గదాధరుడు నివ్వెరపోతాడు. కారణం ఏమిటి? విచారిస్తే ఒక సత్యం గోచరమవుతుంది.

భీష్ముడు తండ్రి శ్రాద్ధకర్తలను శ్రద్ధగా చేస్తున్నాడు. అది కుమారుడి ధర్మం. అట్టి పవిత్ర ధర్మమును ఆచరిస్తున్నాడు భీష్ముడు. అందువలన తన ధర్మాన్ని పాటిస్తున్న భీష్మునికి ఎట్టి హాని కలుగలేదు. 'ధర్మో రక్షతి రక్షితః' ఎవరు ధర్మాన్ని పాటిస్తారో, ఆచరిస్తారో, రక్షిస్తారో, వారిని ధర్మమే రక్షిస్తుంది. ధర్మచరణ ప్రతి ఒక్కరి కర్తవ్యం. విస్మరించకండే!

ధర్మప్రవర్తన:

అది కురుక్షేత్ర మహాసంగ్రామ యుద్ధ భూమి. కౌరవ, పాండవసేనలు బారులు తీరాయి. యుద్ధ ప్రారంభ సూచనగా, ఇరు పక్షాలవారు దుందుభులు మ్రోగించారు. శంఖాలు పూరించారు. ఇంతలో ధర్మరాజు తన కిరీటాన్ని అస్త్ర శస్త్రాలను, పాదరక్షలను ప్రక్కనపెట్టి కౌరవ సేనవైపు నడచి వెళ్ళుతుంటాడు. సోదరులు కూడా ధర్మరాజును

జనునరిస్తారు. దుర్యోధనాదులు పాండవులు లొంగిపోయినట్లేనని భావిస్తారు. ధర్మరాజు భీష్మాచార్యునికి పాదాభివందనం చేసి వినయ విధేయతలతో “పితామహా! మా తండ్రిగారు పరమపదించిన తరువాత మమ్ముల్ని పెంచి పెద్ద చేసారు. విధివశాత్తు మీతోనే యుద్ధం చేయవలసి వస్తున్నది. మమ్ముల్ని ఆశీర్వదించండి!” అని వేడుకుంటాడు ‘ధర్మరాజు’. భీష్మాచార్యుల వారు ఆనంద భాష్టాలతో దగ్గరకు తీసుకొని “ధర్మనందనా! ధర్మోరక్షతి రక్షితః నేను ఇంతకన్నా చెప్పవలసింది ఏమీ లేదు. మీ ధర్మనిరతయే మీకు రక్ష!” అని ఆశీర్వదించాడు. వెంటనే పాండవులు తమ గురువుగారైన ద్రోణాచార్యుల వారివద్దకు వెళ్ళి “గురువర్యా! సకల విద్యలను నేర్చిన మీతోనే యుద్ధం చేయాల్సి వచ్చింది. దీనికి మేమెంతో విచారిస్తున్నాం. మమ్ముల్ని ఆశీర్వదించండి! అని ప్రాధేయపడుతారు. వారి గురుభక్తికి పరవశించి “ధర్మజా! మీ ధర్మవర్తనయే మిమ్ముల్ని రక్షిస్తుంది” అని ఆశీర్వదించారు ద్రోణాచార్యులవారు.

పాండవుల ధర్మనిరతి అంతటిది. వారి ధర్మాచరణే వారిని రక్షించింది. ఎవరు ధర్మాన్ని ఆచరిస్తారో, వారిని ధర్మమే రక్షిస్తుంది. కనుక ప్రతి ఒక్కరి ప్రవర్తన ధర్మబద్ధంగా ఉండాలి.

‘ధర్మము’ అనే జలం లభించనంతవరకు ‘నీతి’ అనే విత్తనం అంకురించదు. ధర్మం మన కార్యక్రమాలన్నింటికీ మార్గదర్శకం. ధర్మాన్ని అనుసరించాలంటే అడవులకు వెళ్ళి తపస్సుచేయనవసరం లేదు. మనిషి సమాజంలో చేసే ప్రతిపనిలో ధర్మము ప్రతిబింబించాలి. ధర్మమే దైవం. ‘ధర్మంచర’ అవలించి చూపించవలసింది ‘ధర్మం’. కేవలం నోటితో చెప్పేదికాదు.

శాంతి

‘శాంతి’ అంటే ఏమిటి? ఎవరు తిట్టినా, కొట్టినా మౌనం వహించునది కాదు. తనలో లేనటువంటి తప్పులను ఎవరు వేలేత్తి చూపినా, ఏమాత్రం ఉద్రిక్తపడక, సంతోషంగా కృతజ్ఞతను తెలిపేదే ‘శాంతి’. అట్టి శాంతిని పొందాలంటే ముందుగా అశాంతిని దూరం చేసుకోవాలి. అశాంతికి మూలం అదుపులేని ఆశలు, కళ్ళాలు లేని కోరికలు. ఈ రెంటిని అదుపు చేయడానికి ‘ఇంద్రియనిగ్రహం’ అవసరం. ఇంద్రియ నిగ్రహమే నిశ్చల శాంతిని అందించును. శాంతి, ప్రశాంతిని ఇచ్చును. ప్రశాంత వాతావరణం ప్రపంచ శాంతికి దోహదం చేస్తుంది. కనుక మనం **శాంతిని పెంచే శాంతి దూతలం కావాలి, అశాంతిని పెంచే యమదూతలు కారాదు.**

ఆశలు, అసూయలు; కోపం, కోరికలు; ఉద్రిక్తం, భయం మొదలగునవి అశాంతిని తెచ్చిపెడుతాయి. దయ, కరుణ, ప్రేమ, త్యాగములు శాంతిని తెచ్చిపెడుతాయి. **‘త్యాగాత్ శాంతిః’** త్యాగము వలన శాంతి లభిస్తుంది. ఇతరులను ప్రేమించగలవాడే ప్రపంచానికి అభినేత కాగలడు. సంతృప్తి ప్రేమను పెంచుతుంది. ప్రేమగలవానిలో త్యాగం ఉదయిస్తుంది. ప్రేమ, త్యాగములే ప్రపంచ శాంతిని తెచ్చిపెడుతాయి. కనుక ప్రతిఒక్కరూ ప్రేమ త్యాగములను పెంపొందించుకోవాలి.

విశ్వామిత్రుడు :

విశ్వామిత్రుడు ముష్టి సంవత్సరాల పాటు ఘోర తపస్సు చేశాడు. అయినప్పటికీ ఆయనకు శాంతి లభించలేదు. కారణం? బ్రహ్మర్షి అయిన వశిష్ఠునితో క్రోధం పెంచుకున్నాడు. తాను కూడా బ్రహ్మర్షికావాలని ఎంతో శ్రమించాడు. బ్రహ్మర్షి కావాలనే కోరిక మంచిదే. కాని వశిష్ఠుని మీద ‘పగ’ పూనటం వలన పడరాని పాట్లుపడ్డాడు. కోపం, పగలవలన శాంతి చేకూరదని తరువాత తెలుసుకున్నాడు. శమదమాదుల వలననే వశిష్ఠుడు ‘బ్రహ్మర్షి’ కాగలిగాడని, కొడుకులందరూ చనిపోయినా అశాంతికి లోనుకాకుండా, ఇంద్రియనిగ్రహంతో తపమాచరించి వశిష్ఠుడు ‘బ్రహ్మర్షి’ అయినాడని గ్రహించి, ఆ తరువాత ప్రశాంతంగా తపస్సుచేసి ‘బ్రహ్మర్షి’ అయినాడు విశ్వామిత్రుడు . ఆ తరువాత శ్రీరామచంద్రునికే గురువైనాడు. తన సకల విద్యలను శ్రీరామునికి ధారపోసి, సమర్పణ భావంతో పరమాత్మను సేవించి, శాంతుడై ముక్తిని పొందాడు విశ్వామిత్రుడు. ఈ ఉదంతం మనకు ఒక చక్కటి గుణపాఠమును నేర్పుతున్నది.

కోపతాపములు గలవానికి 'శాంతి' చిక్కదు. శాంతి లేనివాడు దేనినీ సాధించలేడు. 'పరమాత్మ అనుగ్రహాన్ని అంతకన్నా పొందలేడు. పరమాత్మను పొందడానికి శాంతియే పరమసాధనము. శాంతి కాముకులు మాత్రమే, సర్వులనూ జయించగలరు'.

మహమ్మద్ ప్రవక్త :

మహమ్మద్ ప్రవక్త ఇస్లాం మతగురువు. సత్తం, శాంతి, ప్రేమలను విస్తృతంగా ప్రచారం చేసిన దైవాంశ సంభూతుడు. ఆయన ప్రబోధలకు ప్రపంచంలో మంచి ఆదరం లభించింది, ఆయనకు కీర్తి ప్రతిష్ఠలు కూడా తెచ్చిపెట్టాయి. సహజంగా లోకంలో కీర్తి పెరుగుతుంటే, అసూయపడేవారు కూడా పెరుగుతుంటారు, ద్వేషించేవారు బయలుదేరుతారు. ఆ రోజులలో అరబ్బీ దేశంలో ఒక వృద్ధురాలుండేది. ఆమె ఎందువలననో, మహ్మద్ ప్రవక్తమీద ద్వేషం పెంచుకుంది. ప్రతిరోజు మహమ్మద్ ఆమె ఇంటి ముందునుంచే మసీదుకు వెళ్ళేవాడు. ఆ సమయంలో అతనిని అవమాన పరచాలనే దుర్బుద్ధి ఆ వృద్ధురాలిలో కలిగింది. తన ఇల్లను ఊడ్చి దుమ్మును, ధూళిని ప్రోగుచేసి ఒక చోట పెట్టింది. ఇంతలో మహమ్మద్, తన ఇంటి ముందుగా వెళ్ళుతున్నాడు. మేడపైన వున్న ఆ ముసలమ్మ, అంతకు ముందే ప్రోగుచేసి పెట్టుకున్న ఆ చెత్తను మహ్మద్ నెత్తిమీద పోసి, ఆనందంతో చప్పట్లు కొడుతుంది. పాపం! మహమ్మద్ తన తలమీద, వంటిమీద, పడ్డ దుమ్మును దులుపుకుంటూ మసీదుకు వెళ్ళుతాడు. పైకి కూడా చూడడు. ముసలమ్మకు ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. ఆ విధంగా మూడురోజుల పాటు చేస్తుంది. ఆ ముసలమ్మ. అయినప్పటికీ మహమ్మద్ ఏ మాత్రం చలించడు, పైకి కూడా చూడకుండా శాంతంగా నడచి వెళ్ళుతాడు. నాల్గవ రోజున దుమ్ము నెత్తి మీద పడదు. ఆ విధంగా వరుసగా మూడు రోజులపాటు పైనుంచి దుమ్ముపడదు. ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. "మూడు రోజుల నుంచి దుమ్ము ఎందువలన పడటం లేదు? ఆ దుమ్మువేసేవారికి నా శిష్యులు ఏమైనా అవకారం చేశారా? ఏమై ఉంటుంది?" అని ఆలోచిస్తూ ఆ ఇంటివైపు చూస్తాడు. తలుపులు తెరచి వుంటాయి. లోపలకు వెళ్ళుతాడు. ఎవరూ కనిపించరు. మెట్లు ఎక్కి పైకి వెళ్ళుతాడు. అంతా నిశ్శబ్దం.. "అమ్మా! అమ్మా!" అని పిలుస్తాడు. లోపల గదిలో నుంచి మూలుగు వినిపిస్తుంది. తలుపుతోసి లోపలికి వెళ్ళుతాడు. ఒక ముసలమ్మ మూలుగుతూ కుక్కి మంచంలో పడుకొని వుంటుంది. ఆమెను నమీపించి 'అమ్మా! వంటి బాగాలేదా?' అని అడుగుతాడు. "అవును బాబూ!" మూడురోజులుగా జ్వరం వస్తున్నాది, మందుతెచ్చేవారు కూడా ఎవరూ లేరు నాయనా!" అని

దీనంగా చెబుతుంది. తన నెత్తిమీద మట్టిపోసింది ఈ ముసలమ్మనని గ్రహిస్తాడు. ఇప్పుడే వస్తావని చెప్పి బయటకు వెళ్ళుతాడు. మరికొద్ది సేపటికి సీసాతో సహా వస్తాడు. అవ్వను లేపి మందు యిస్తాడు. ఆ విధంగా మూడు రోజులపాటు వచ్చి మందు, ముసలమ్మకు యిచ్చి వెళ్ళేవాడు. జ్వరం తగ్గుతుంది. ఇంతటి సహృదయత గలవాడి మీదనే మన్నపోశానా? అని ఆ ముసలమ్మ బాధపడుతుంది. పశ్చాత్తాపంతో క్షమించమని వేడుకొంటుంది.

ఈ సంఘటన నుంచి మనం ఒక నీతిని నేర్చుకోవాలి. అదే “తన కోపమే తన శత్రువు, తన శాంతమే తనకు రక్ష” అనే సత్యాన్ని మరచిపోకండి!

గౌతమ బుద్ధుడు :

ఒకసారి గౌతమ బుద్ధుడు అడవిలో నడిచి వెళ్ళుతున్నాడు. ఒక నది కనిపించింది. దానిలో కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కొని, ప్రక్కననే నున్న ఒక చెట్టు క్రింద కూర్చొని ధ్యానం చేసుకుంటున్నాడు. ఇంతలో ౯ వే దారిన ఆ దేశపు రాజు గుర్తుమీద వెళ్ళుతున్నాడు. నీడగా ఉందని అక్కడ ఆగి, ధ్యానంలో నిమగ్నుడైవున్న ఆ సన్యాసిని చూచి “ఈ సన్యాసులకు పనీపాట లేదు. కట్టు మూసుకొని కూర్చుంటారు. కాలాన్ని వ్యర్థం చేస్తూకాయాన్ని పెంచుకుంటుంటారు” అని బిగ్గరగా అంటాడు ఆ రాజు. ఆ తిట్లన్నీ విన్న గౌతముడు కళ్ళుతెరిచి చిరునవ్వుతో “నాయనా! కూర్చో! నీవు చాలా అలసిపోయినావు దాహం వేస్తున్నదా! నదిలో నీరు చల్లగా ఉన్నది, కొంచెం తెచ్చి ఇస్తాను” అని ఆప్యాయంగా ప్రేమతో పలుకరిస్తాడు “అంత కఠినంగా తిట్టినా ప్రేమతో పలుకరిస్తున్నాడేమిటి? పారపాటు చేశానా?” అని లోలోన కొంచెం బాధపడుతాడు రాజు, పశ్చాత్తాపం చెంది అప్రయత్నంగా గౌతముని కాళ్ళమీద పడి క్షమించమని వేడుకుంటాడు.

“స్వామీ! నేను కఠినంగా మాట్లాడినా, తిట్టినా తమరు ఆగ్రహించలేదు. శాంతంగా ప్రేమతో పలుకరించారు. ఇంతటి నిగ్రహాన్ని తమరు ఎలా సంపాదించారు?” అని అడుగుతాడు రాజు. అతని పశ్చాత్తాపానికి గౌతముడు ఆనందించి “నాయనా! నీవు ఒక పశ్చేందిండా మిరాయిలు తెచ్చి, ఎవరికైనా యివ్వబోతే, వారు పుచ్చుకోలేదనుకో! అప్పుడు నీవేంచేస్తావు?” అని అడుగుతాడు. తడుముకోకుండా వాటిని తీసుకొని వెళ్ళుతానని సమాధానం చెబుతాడు రాజు. వెంటనే బుద్ధుడు “నీవు మాట్లాడిన కఠినమైన పలుకులను నేను స్వీకరించలేదు. అప్పుడు అవి నన్ను ఏవిధంగా బాధిస్తాయి?” అని అంటాడు. ఆ మాటలను విన్న రాజు

“క్షమించండి! పారపాటున మాట్లాడాను. శాంతిని, ఆనందాన్ని పొందడానికి మార్గాన్ని బోధించండి స్వామీ!” అని ప్రార్థయపడుతాడు.

అప్పుడు బుద్ధుడు “ఆశ, అసూయ, భయం, క్రోధం మొదలగు దుర్గుణములు అశాంతికి గురిచేస్తాయి. సంతృప్తి, శాంతి, ప్రేమలు ఆనందాన్ని అందిస్తాయి” అని బోధిస్తాడు. రాజులో పరివర్తన వస్తుంది. అహంకారం నశిస్తుంది. కోపం మటుమాయమవుతుంది. శాంతంతో బుద్ధునికి పాదక్రాంతతుడవుతాడు ఆ రాజు.

అధికారం అహంకారాన్ని పెంచుతుంది. శాంతి నందివ్వదు. శాంతి లేనివానికి సుఖముండదు.

కోరికలు :

ఒకసారి ఒక యాత్రికుడు యాత్రకు బయలుదేరి వెళ్ళుతున్నాడు. ఒక అడవిలో ఒక పెద్ద చెట్టు కనిపించింది. నీడ బాగా వున్నది. అందువలన ఆ చెట్టు క్రింద విశ్రమించాడు. ఆ చెట్టు ‘కల్పవృక్షము’ అని అతనికి తెలియదు. నిద్రపోయాడు. తెలివ్ వచ్చింది. చాలా దష్టికగా ఉన్నది. ఎవరైన ‘చల్లని నీరు త్రాగడానికి ఒక గ్లాసు నీరు యిస్తే బాగుండు!’ అని అనుకున్నాడు. అది కల్పవృక్షం గదా! అనుకున్న తక్షణమే చల్లటి నీరుతో గ్లాసు ప్రత్యక్షమైంది. ఆ నీరు త్రాగి దష్టిక తీర్చుకున్నాడు. ఆకలివేసింది మంచి భోజనం ఉంటే బాగుంటుంది. అనుకున్నాడు. వెంటనే భోజనం ప్లేటుతో ప్రత్యక్షమైంది. తనివితీరా తిన్నాడు. నిద్రవస్తున్నది. పడుకోవడానికి ఒక మంచం, పరుపు ఉంటే బాగుంటుంది గదా? అనుకున్నాడు. అవి ప్రత్యక్షమైనాయి. ఉబ్బితబ్బితై, ఇల్లాలు ప్రక్కన ఉంటే బాగుంటుంది గదా! అనే కోరిక కలిగింది. వెంటనే భార్య ప్రత్యక్షమైంది. అప్పుడు అనుమానం వేసింది. ఈమె నా భార్యేనా! లేక దయ్యమా? దయ్యమై నన్ను చంపి తింటుందేమో! అని భయపడ్డాడు. అనుకున్నంత పనీ జరిగింది. ఆమె దయ్యమై అతణ్ణి భక్షించింది.

ఈ కథ మనకొక నీతిని బోధిస్తున్నది. కోరికలే అశాంతికి మూలం. అన్ని అన్యాలకు మూలం కోరికలే. అంతులేని కోరికలు వినాశనానికి దారితీస్తాయి. కనుక కోరికలు తగ్గించుకొని శాంతిని పొందండి!

ప్రేమ

“జ్యోతికి ప్రాణాన్ని యిస్తుంది తైలం, ప్రేమ జీవితానికే వెలుగు నిస్తుంది”. 'Love gives and for gives, self gets and for gets' ప్రేమ ఇస్తుంది. మరిచిపోతుంది, క్షమిస్తుంది స్వార్థం తీసుకుంటుంది, మరిచిపోతుంది. ప్రేమ లక్ష్మము త్యాగం. ప్రేమ ఎన్నడూ, ఎవరిని ఏమీ అడగదు, ఎవరినీ దూషించదు. అది ఎన్నడూ, దేనినీ కోరదు, ఆశించదు. ఎల్లవేళలా యిచ్చువేయటమే ప్రేమ పరమావధి. ప్రేమ వల్ల పరులు కూడా ఆత్మీయులైపోతారు. బహుదూరంగా ఉన్నవారు కూడా అత్యంత సన్నిహితులవుతారు. వినియోగులను సంయోగపరచేది ప్రేమ. అక్రమ పంథాలో సంచరించేవారిని సక్రమ మార్గాన పెట్టగలిగేది ప్రేమ. ద్వేషపూరితమైన ప్రపంచాన్ని స్వర్గధామం చేయగలిగేది ప్రేమ. పశుత్వం నుండి పశుపతిగా మానవుని మార్చగలిగేది ప్రేమ. ప్రపంచ శాంతికి ఆధారం ప్రేమ'.

తల్లిదండ్రులయందు చూపే ప్రేమలో ఆదరాభిమానాలుంటాయి. మాతృభావన, పితృభావన ఉంటుంది. పిల్లల యెడల తల్లి చూపే ప్రేమలో మమత, వాత్సల్యం, మాతృత్వం ప్రతిబింబిస్తూ ఉంటుంది. భార్యాభర్తల మధ్య వున్న ప్రేమలో అనురాగం మేకవిస్తుంటుంది. మాతృదేశం యెడల చూపించే ప్రేమలో దేశభక్తి యిమిడి ఉంటుంది. వ్యక్తి సమాజం యెడల చూపించే ప్రేమలో సమత, మమతలు ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంటాయి. దేవుని యందు చూపే ప్రేమ పూజ్యభావమిళితమైనది. దానినే 'భక్తి' అంటారు. అందరియందును, అన్నిటి యందును ఉన్నప్రేమ ఒక్కటియే గాని, అన్ని ప్రేమలూ 'భక్తి' కానేరవు. భగవత్ప్రేమ ఒక్కటే అత్యంత పవిత్రమైనది, స్వార్థరహితమైనది. భగవంతునిపై వుండు ప్రేమను సర్వులయందునూ ప్రసరింప జేయుటనే 'సమాజసేవ' అంటారు. ఇది ప్రేమ యొక్క వరాకావృ. కనుక అట్టి ప్రేమను ప్రతి ఒక్కరూ పెంపొందించుకోవాలి. సమాజసేవకు అంకితం కావాలి.

మనిషిలో కామ వికారాదులు వున్నంతకాలం ప్రేమ అక్కడ వుండనే ఉండదు. అసలైన ప్రేమను ఒక త్రిభుజాకారంతో పోల్చవచ్చును. త్రిభుజానికి మూడు కోణములుంటాయి. అదే విధముగా ప్రేమకు మూడు సూత్రాలున్నాయి.

1. ప్రేమ ఎన్నడూ ఏమీ అడుగదు. ఏమీ అడుగకుండానే సర్వమునూ సమర్పించును, సమస్తమునూ అర్పించును. ప్రేమ బిచ్చమెత్తదు. అసలు బిచ్చగాని ప్రేమ ప్రేమయేకాదు.

2. ప్రేమ భయమెరుగదు. తల్లి తన బిడ్డను వాత్సల్యంతో అనురాగంతో ప్రేమిస్తుంది. బిడ్డకు ఏదైనా ప్రమాదం సంభవిస్తే ధైర్యంగా ఎదుర్కొంటుంది. పెద్దపులి వస్తే బిడ్డను వదిలి ఏ తల్లి పారిపోదు. ఆ పులితో పోరాడి, బిడ్డను రక్షించుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. అవసరమైతే తన ప్రాణాలనైనా అర్పించడానికి సిద్ధపడుతుంది. బిడ్డ నదిలో కొట్టుకొని పోతుంటే, చూస్తూ ఏ తల్లి ఊరుకోదు. ఈత వచ్చా! రాదా! అని కూడా ఆలోచించకుండా, నదిలోనికి దూకుతుంది. ఎంతటి సాహసానికైనా పూను కుంటుంది. కారణం? హృదయపూర్వకంగా ప్రేమిస్తున్నారు గనుకనే. అందువలననే ప్రేమ భయమెరుగదన్నారు.

3. ప్రేమయే ప్రేమ లక్ష్యం. ఇది అత్యున్నతమైన స్థాయి. ప్రేమకు ప్రయోజనం ప్రేమయే. ప్రేమ పరాకాష్ఠనందుకున్నప్పుడు కోరికలు మటుమాయమైపోతాయి. పరిపక్వమొందిన ప్రేమయందు తరతమ బేధములుండవు. ఆ స్థాయికి చేరుకున్నవారు పరమోత్కృష్టమైన ఆదర్శములనే ప్రేమిస్తుంటారు. అటువంటి ఉన్నతమైన ఆదర్శములు స్వార్థరహితంగానే ఉంటాయి. భగవంతుడు స్వార్థరహితుడు, ప్రేమస్వరూపుడు, కనుక భగవంతుని నిస్వార్థంగా ప్రేమించాలి. ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా ఆరాధించాలి. అయితే మానవప్రేమ చాలావరకు పరస్పరాశ్రయమైనది, పరస్పరాధారమైనది. అది ఇచ్చి పుచ్చుకొనే ధోరణిలో ఉంటుంది. కాని భగవంతుని ప్రేమ అట్టిది కాదు. కనుక ఎట్టి ఫలితాన్ని ఆశించకుండా, నిస్వార్థ బుద్ధితో భగవంతుని ప్రేమించినప్పుడు ప్రేమ యొక్క చరమస్థాయిని చక్కగా అవగాహన చేసుకొనినవారమవుతాం. ఆ చరమ స్థాయినే 'ప్రేమానుభవమును పొందుటకే ప్రేమించుట' అంటారు. అదే నిజమైన ప్రేమలక్ష్యం. ప్రేమించుటయే ప్రేమలక్ష్యం.

యాచించటం కాదు :

ఒకనాడు ఒక చక్రవర్తి వేటకు వెళ్ళుతాడు. అక్కడ ఒక సన్యాసిని చూచి, తన రాజధానికి వచ్చి ఆతిథ్యమును స్వీకరించమని ప్రార్థయింపడుతాడు. ఆ సన్యాసి

వస్తాడు. పూజను ముగించుకొని వచ్చి ప్రసాదమును సమర్పించుకుంటానని చెప్పి, పూజామందిరంలోనికి వెళ్ళుతాడు చక్రవర్తి. ఆ సన్యాసి విశ్రాంతి తీసుకొనకుండా, పూజామందిరం ప్రక్కనే కూర్చొని, చక్రవర్తి పూజావిధానమును శ్రద్ధతో పరికిస్తుంటాడు. ఆ చక్రవర్తి యథావిధిగా పూజలు సలిపి ఆఖరిలో “ప్రభూ! నా విశ్వర్యమును అభివృద్ధి చేయుము! భూనంపదను రెట్టింపు చేయుము! ఆయురారోగ్యములు ప్రసాదించి, సంతానాభివృద్ధి కలుగునట్లు వరమొసగుము!” అని దైవమును ప్రార్థించుచుండగా, ఆ సన్యాసి లేచి వెడలి పోవుటకు సన్నద్ధుడవుతుండగా చక్రవర్తి చూచి “స్వామీ! ప్రసాదమును ఆరగించకుండా వెళ్ళిపోతున్నారేమి?” అని ప్రశ్నిస్తాడు చక్రవర్తి. అప్పుడు ఆ సన్యాసి “నేను బిచ్చగాండ్ర వద్ద బిచ్చమెత్తను. ఇంత భూమి కావాలి, అంత నంపద కావాలి, సంతానాభివృద్ధి కావాలి! ఇది కావాలి! అది కావాలి! అని బిచ్చమెత్తుకొనేవారి వద్ద ఆతిథ్యం స్వీకరించను. బిచ్చమెత్తుకొనేవాడివి నాకేం భిక్షపిట్టగలవు?” అని చెప్పి సన్యాసి నిష్క్రమిస్తాడు.

ఈ కథ మనకు చక్కటి నీతిని బోధిస్తున్నది. దేవుని ప్రార్థించడమంటే యాచించటం కాదు. ప్రేమలక్షణం సమర్పించడమే గాని అడుక్కోవడం కాదు. పూజించటమంటే ప్రాధేయపడటం కాదు. బిచ్చమెత్తటం ప్రేమలక్షణం అంతకన్నా కాదు.

ప్రేమకు విలయం....?

స్వామీ వివేకానంద ఒకసారి ఒక పట్టణంలో ఉపన్యాసం చేస్తున్నారు. వేలాది మంది ప్రజలు మంత్రముగ్ధులై వింటున్నారు. ఉపన్యాసం ముగిసింది. సభికులు కొందరు వివేకానంద చుట్టూ చేరి ప్రశ్నల వర్షం కురిపించారు. ఆ ప్రశ్నలన్నింటికీ సహనంతో సమాధానం చెప్పారు స్వామి. అందరూ వెళ్ళిపోయారు. కాని ఆఖరికి ఒక పేద హరిజనుడు వివేకానంద దగ్గరకు వచ్చి వినవ్రుడై పాదాభివందనం చేసి “స్వామీ! నన్ను అనుగ్రహించండి! తమ ఉపన్యాసం వినడానికి నాతోపాటు నా భార్య కూడా వచ్చింది. తమ ఉపన్యాసం కావటంతోనే రొట్టెలు తయారుచేయమని నా భార్యను ఇంటికి పంపాను. తమరు చూస్తే చాలా అలసిపోయినట్లుగా కనిపిస్తున్నారు. ‘నేను హరిజనుణ్ణి’ అని భావించక, నా ఇంటికి దయచేయండి. నా ఆతిథ్యాన్ని ప్రేమతో స్వీకరించి నన్ను ధన్యుడను చేయండి!” అని ప్రాధేయపడుతాడు. ఒక క్షణం ఆలోచించాడు. సభకు ఎన్నో వేలమంది వచ్చారు. ధనవంతులొచ్చారు, మేధావులొచ్చారు, ఉపన్యాసం విన్నారు, సంశయాలు తీర్చుకున్నారు.

స్వామిని వదిలి ఎవరికి వారు చెప్పకుండానే వెళ్ళిపోయారు. కాని ఈ నిరుపేద మాత్రం ఆఖరి వరకు వుండి, స్వామిని తన ఇంటికి ఆహ్వానించాడు. “ఆహా! ప్రేమ ఎంత గొప్పది! దానికి ఎల్లలు లేవు, హద్దులు లేవు, కులం లేదు, గోత్రం లేదు” అనుకున్నాడు వివేకానంద. ఆ నిరుపేద వెంటిడి వెళ్ళి ప్రేమతో పెట్టిన రొట్టెలను తిని, పాలుత్రాగి వెళ్ళిపోతాడు వివేకానంద.

ఈ సంఘటన మనకు ఒక సందేశాన్ని అందిస్తున్నది. ‘నిర్మలమైన సహృదయమే ప్రేమకునిలయం’. ప్రేమ అంతస్తును చూడదు, హృదయాన్ని మాత్రమే చూస్తుంది. ప్రేమకు తరతమభేదాలు లేవు.

‘ప్రేమ’ రెండు అక్షరముల పదమే అయినప్పటికీ దానిలో ఎంతో పవిత్రత ఉన్నది, శక్తి కూడా ఉన్నది. అణుబాంబులతో జయించలేని దానిని కూడా ప్రేమతో జయించవచ్చును.

“ప్రేమ లేని శరీరం స్వశానంలోని శవంతో సమానం” అంటారు కబీరు మహాశయుడు.

మహాత్మాగాంధీ :

“ప్రేమ ప్రతి ప్రాణికి ప్రధానమైనది. ప్రేమ ద్వారానే పరమాత్మను దర్శించవచ్చు. భగవదానుగ్రహమును పొందడానికి ప్రేమ ఒక్కటే మార్గం. ఎచట ప్రేమ బలంగా ఉంటుందో అచట సర్వశక్తులూ సమకూరుతాయి” అంటారు గాంధీజీ.

“గంగా, యమునా, సరస్వతీ నదులు కలిసిన ప్రదేశమును ‘త్రివేణీసంగమం’ అంటారు సరస్వతీనది మనకు కనిపించదు. అది అంతర్వాహిణి. అదే విధముగ సత్య, ధర్మ, శాంతి, అహింసలు బయట ప్రపంచంలో మనకు గోచరమవుతుంటాయి. కాని ‘ప్రేమ’ మాత్రం మనకుపైకి కనిపించదు. సత్య, ధర్మ, శాంతి, అహింసలు జీవుణ్ణి దేవుడిగా మార్చడానికి తోడ్పడుతాయి. ప్రేమ దైవత్వంలో జీవించడానికి తోడ్పడుతుంది. ప్రేమయే దైవం (Love is God), ప్రేమలో జీవించు (Live in Love), ఇతరులను కూడా ప్రేమలో జీవించునట్లు చేయి (Make others live in love) ఇదే మనం ఈనాడు చేయవలసిన పని” అని అంటారు శ్రీ సత్యసాయిబాబా.

అహింస

అహింసా పరమో ధర్మః. అహింస పరమోత్కృష్టమైన ధర్మమని ఉపనిషత్తులు బోధిస్తున్నాయి. అయితే అహింసా సిద్ధాంతమనగానే, ఇది నిస్సహాయులు, చేతకానివారు, బలహీనులు వల్లించే సిద్ధాంతమని ఈనాడు చాలామంది అభిప్రాయపడుతున్నారు. ఈ అభిప్రాయము సరియైనది కాదు. ధైర్యము, బలము, శక్తిసామర్థ్యములు ఉన్నప్పటికీ, ఏమాత్రం తొందరపడక, ఉద్దేకపడక శాంతి సహనములను ప్రదర్శించునదే 'అహింస' ఆత్మనిగ్రహం-అహింస, సహనం-అహింస, శాంతం-అహింస, అసహనం-హింస, కోపం-హింస, అహింస ధర్మం, హింస అధర్మం.

అహింస అంటే ఏమిటి? అనగానే చాలామంది హింసకానిది అహింస అంటారు. ప్రాణం వున్న జీవులను కొట్టి, బాధించడం హింస అని చెబుతారు. ఇది వాస్తవమే కాని శారీరకంగా బాధించడం ఒక్కటే హింస కాదు. సూటి పోటీ మాటలతో ఇతరులను బాధించడం కూడా 'హింస' క్రిందకే వస్తుంది. కనుక కాయంతోగాని, వాక్కులతోగాని ఏ ప్రాణిని బాధించరాదు, హింసించరాదు.

మానవాభ్యుదయమునకు దోహదపడేది 'అహింస'. విశాల విశ్వప్రేమయే 'అహింస'. సకల జీవరాసులను బాధించకుండా ప్రేమించటమే 'అహింస' అన్నిటి పట్ల అందరిపట్ల ప్రేమను ప్రదర్శించడమే 'అహింస'. “నిర్దైర స్సర్వభూతేషు” సమస్త ప్రాణులయందు ద్వేషము లేకుండా వుండటమే 'అహింస'

సత్య, ధర్మ, శాంతి, ప్రేమల సమ్మిళితస్వరూపమే 'అహింస'. సత్యమార్గంలో జీవించే వ్యక్తి హింసలో ప్రవేశించడు. ధర్మమార్గంలో నడిచే వ్యక్తి హింసకు పూనుకోడు. శాంతి మార్గమున పయనించే వ్యక్తి హింసలో పాల్గొనడు. ప్రేమలో జీవించే వ్యక్తి హింస చేయడు. సత్య, ధర్మ, శాంతి, ప్రేమలతో నిండిన వ్యక్తి హింసామార్గమును ఎన్నుకోడు. కనుక “సత్య, ధర్మ, శాంతి ప్రేమ, అహింసలను పంచప్రాణాలుగా విశ్వసించాలి” అని చెప్పారు శ్రీ సత్యసాయిబాబావారు. ఈ ఐదు మౌలిక విలువలు, అతి ముఖ్యమైన మానవతా విలువలు (Human Values).

గాంధీజీ:

“అహింస నాగరికతలోకానికి నవవేదం. మానవుడు కట్టకడపటికైనా ఆశ్రయించేది అహింసనే. హింసావాది నరుడుకాదు. నరరూప రాక్షసి. అహింస అజేయమైన శక్తి. అహింసకు మాత్రమే, హింసను క్షమించే గొప్పతనం తెలుసు”. అని చెప్పారు మహాత్మాగాంధీ. గాంధీజీ యదార్థవాది. అహింసను అనుభవంలో ఆచరించి చూపిన మహనీయుడు గాంధీ. అహింసాయుధమును చేబూని, రవి అస్తమించని బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యమును కూకటి వేళ్లతో పెకలించి వేసిన స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు గాంధీ. ఆయన అహింసాయుధం ముందు తెల్లవారి తుపాకులు పనిచేయలేదు. అహింసకు మించిన ఆయుధం వేరొకటి లేదని నిరూపించారు గాంధీజీ.

కబీరుమహాశయుడు:

అది ముస్లిముల పర్వదినం. ఒక పెద్దవిందు ఏర్పాటు చేశారు. ఆ విందుకు ముస్లిం మత పెద్దలను, ధనవంతులను ఆహ్వానించారు. కబీరును మాత్రం ఆహ్వానించలేదు. ఏదో పని మీద తన తల్లిదండ్రులను వెతుక్కుంటూ, ఆ విందునభిలో వుంటారేమోనని భావించి అక్కడకు వెళ్ళుతాడు కబీరు. అనుకోకుండా కబీరు దృష్టి, ఒక స్తంభానికి కట్టబడి వున్న ఆవుదూడ మీద పడుతుంది. ఆ స్తంభం పూలదండలతో అలంకరించబడి ఉన్నది. ఆ ఆవుదూడ మెడలో దండ వేశారు. చుట్టూ కొంతమంది చేరి ఏవో మంత్రాలు చదువుతున్నారు. కొందరు డప్పులు వాయిస్తున్నారు. ఒకడు చేతిలో తళతళలాడే ఒక పెద్దకత్తిని పట్టుకొని వీరంగం వేస్తున్నాడు. కబీరుకు అంతా అర్థమైంది. ఇంకా కొంత సేపటిలో ఆవుదూడను దేవునికి బలి యివ్వబోతున్నారని గ్రహించాడు. పరుగెత్తుకుంటూ అక్కడకు వెళ్ళి “అయ్యా! ఆపండి! ఆపండి! నోరులేని జీవాన్ని చంపకండి!” అని అరిచాడు కబీరు. ఇంతలో కొందరు ముస్లిం పెద్దలు వచ్చి “నోరు మూసుకో! దీనిని అల్లాకోసం తీసుకొని వచ్చాం! అడ్డురాకు” అని గద్దించారు. దీనిని బలి యివ్వడానికి వీల్లేదని వాదించిన వాడు కబీరు ఒక్కడు మాత్రమే. అక్కడ చేరిన వారందరూ బలియివ్వడానికి మద్దతు నిచ్చారు. కాని కబీరు నిరాశ ఘెందలేదు. ఆ దూడను బలి యివ్వవద్దని అందరినీ బ్రతిమాలుకున్నాడు. అతని ఘోషను ఎవరూ

వినలేదు. దూడను బలి యివ్వడానికి సిద్ధమవుతున్నారు. 'నామాట వినండీ!' అని పెద్దగా అరిచి కబీరు "మీ లిందరినీ పుట్టించింది అల్లాయేయని మీకు తెలుసుగదా!" అన్నాడు "ఆ! బాగాతెలుసు. ఇటువంటి ప్రశ్నలు వేయవద్దు" అన్నారు అక్కడ చేరినవారు. కాని కబీరు ఊరుకోలేదు మళ్ళీ పెద్దగా 'ఈ దూడను పుట్టించింది ఎవరు?' అని ప్రశ్నించాడు. 'అయినే' అన్నారు కొందరు "అయితే దీనిని ఎందుకు చంపుతున్నారు?" అని అడిగాడు. "సృష్టిలో లిందమైనవాటిని భగవంతుని కోసం ఉపయోగించాలి. లిందుకని లిందమైన ఈ దూడను భగవంతునికి అర్పిస్తున్నాం. మా తప్పేముంది?" అన్నారు. "అయితే లిందమైన స్త్రీలను కూడా బలి యిస్తారా?" అని అడిగాడు. 'ఇవ్వం! ఇవ్వం!' అన్నారు. "మీరు చెప్పింది బాగుంది. భగవంతుడు లిందమైన వాటిని సద్వినియోగం చేయమన్నాడు గాని, నాశనం చేయమనలేదే? ఈ దూడ మీకేం అపకారం చేసింది? దానిని వదిలివేయండి?" అని ప్రాధేయపడ్డాడు. ఇంతలో ఒక వృద్ధుడు ముందుకు వచ్చి "తల్లులవద్ద పిల్లలు పాలు త్రాగినట్లుగా, మనం ఆవుపాలను త్రాగుతున్నాం. గోవు కూడా మనకు తల్లిలాంటిదే. ఆ తల్లి బిడ్డ అయిన ఈ దూడను చంపటం న్యాయమా?" అని అడుగుతాడు. అక్కడ వారందరూ తలలు దించుకుంటారు. ఎవరూ మాట్లాడరు. అక్కడి వారందరూ మంచి వారే. కాని, దేవునికి జంతువులను బలి యివ్వడం తప్పని వారికి, అప్పటి వరకూతోచలేదు. కబీరు అహింసా తత్వాన్ని వారు అప్పుడు గ్రహించారు. ఆ దూడను వదిలివేశారు. మాంసాహారవిందు భోజనం లభించనందులకు కబీరును తిట్టుకుంటూ కొందరు ఇంటికి వెళ్ళిపోయారు కాని చాలా మంది కబీరును మెచ్చుకున్నారు.

ఈ సంఘటన నుంచి మనం ఒక నీతిని నేర్చుకోవాలి. మనుషులను చంపటమే తప్ప అని భావిస్తున్నామని, నోరులేని జంతువులను చంపటం తప్పగా భావించటం లేదు. అది తమకు ఆహారమని భావిస్తున్నారు. విడమర్చి చెప్పేవారుంటే అటువంటి తప్పుని తిరిగి చేయరు. ఏ ప్రాణిని బాధించినా అది హింసే అవుతుంది. కనుక మనం ఏ ప్రాణిని బాధించరాదు, హింసించరాదు.

దయాసాగరుడు:

ఒక పట్టణంలో 'దయాసాగరుడు' అనే ఒక ధనవంతుడుండేవాడు. దయ ఆయన స్వభావం. 'దానం' ఆయన ప్రవృత్తి. అహింస ఆయనలోని నద్గుణం. ఈ నద్గుణములను ఆచరణ ద్వారా చూపించేవాడు కనుకనే ఆయనను 'దయా

సాగరుడు' అని ప్రజలు పిలిచేవారు. ఒకనాడు ఒక బెస్తవాడు ఒక చెరువులో కొన్ని చేపలనుపట్టి అమ్ముకోవడానికి వస్తాడు. వలలో చిక్కుకొని గిరిగిరిలాడుతున్న చేపలను చూచి బాధపడి వాటికి వెల యిచ్చి అన్నిటినీ కొని, వాటిని తీసుకొని వెళ్ళి అదే చెరువులో వదిలి పెడుతాడు 'దయాసాగరుడు'. తిరగకుండా డబ్బువస్తున్నదని భావించిన బెస్తవాడు మరునాడు కూడా చేపలను దయాసాగరుని ఇంటికి తీసుకొని వస్తాడు. దయాసాగరుడు వాటిని కూడా కొని డబ్బుయిచ్చి ఆ చేపలను చెరువుకు పంపుతాడు. బెస్తవాడిని వుండమని చెప్పి కొన్ని నీతులు బోధిస్తాడు.

“నిన్ను ఎవరైనా కొడితే ఏం జేస్తావ్?” ‘అరిగి కొడతా!’ ‘ఎందుకు?’ ‘నన్ను బాధించాడు కాబట్టి’. “అయితే నీవు చేపలను బాధిస్తున్నావు గదా!” “వాటికి మాటలు రావు, నన్ను కొట్టలేవు గదా? “. “నిజమే! వాటికి ప్రాణం ఉన్నది గదా! బాధపడతాయి గదా!” “అది నా వృత్తి, భుక్తినిస్తున్నాయి”.

“నీ భుక్తికోసం, ఇతరులను బాధించడం ఎంత తప్పి! ఇతర జీవరాసులనుకూడా బాధించడం అంత తప్పు. హింసచేయడం మహాపాపం! సమస్త ప్రాణికోటిని పుట్టించింది ఆ భగవంతుడే ‘సర్వజీవ తిరస్కారే కేశవం ప్రతిగచ్ఛతి’ ఏ జీవని తిరస్కరించినా, బాధించినా భగవంతుని బాధించినట్లే. సర్వజీవులలో భగవంతుడున్నాడు. కనుక ఏ జీవని బాధించరాదు, హింసించరాదు” అని హితబోధ చేస్తాడు ‘దయాసాగరుడు’. బెస్తవాడిలో పరివర్తన వస్తుంది. జీవహింస చేయటం మహాపాపమని తెలుసుకుంటాడు. చేపలుపట్టటం మూనివేస్తాడు. మరో వృత్తిని స్వీకరించుతాడు.

కత్తిని చూపించి మనుషుల మనసులను మార్చలేం. అహింసాయుధంతో సర్వులనూ జయించగలం. అనే నీతిని మరచి పోకండి.

“సత్యం, అహింస అవిభాజ్యములు. అవి నాణెపు రెండు ముఖములవంటివి. సత్యము అన్వేషించేవ్వకి తప్పనిసరిగా అహింసాపథము తొక్కుకతప్పదు. అలాగే సత్యం అనుసరించనివాడు అహింస సాధ్యపడదు. అందుచేత ప్రతివ్యక్తి మనలో అంతర్గతమై వున్న అహింసా విధానాన్ని అనుసరించి, ఆ పరమసత్యాన్ని అన్వేషించాలి. అహింస ఒక మహాశక్తి. ప్రేమ అన్నది విశ్వసారవ సద్ధాంత సారము. వ్యక్తులకి కానివ్వండి. దేశాలకి కానివ్వండి. విమోచన సాధించాలంటే అహింసామార్గం అనుసరించాలి”.

క్షమ

‘క్షమగవచంబు’ క్షమను కవచంతో పోల్చాడు భర్తృహరి. ‘క్షమ’ అనగా ఓర్పు. అవమానాదులు కలిగినప్పుడు, కష్టములు సంభవించినప్పుడు, దుఃఖములు దాపురించినప్పుడు, బాధలకులోనైనప్పుడు సహజంగా, మనిషి నిజస్వరూపం బహిర్గతమవుతుంది. అతనిలో సహజంగా అంతర్భూతంగా దాగివున్న బలహీనతలు బయటపడుతాయి, అటువంటి విపత్కర పరిస్థితులలో కూడా ఏమాత్రం చలించక, అద్వైతపడక ఓర్చిని కోల్పోక, ఓర్పుతో, సహనంతో తనను తాను నిగ్రహించుకొనే సద్గుణమునే ‘క్షమ’ అంటారు.

ఈ ‘క్షమ’ గుణమును గనుక కోల్పోయినట్లయితే ఎంతోకాలం కష్టించి, శ్రమించి కృషిచేసి సంపాదించిన మంచి పేరు ఒక్కక్షణంలో భస్మీవటలం అయిపోతుంది. ఈ సద్గుణం లోపించటంవలన ఎంతోమంది మహా తపస్సంపన్నులు ఎందుకూ పనికిరాకుండా భ్రష్టులైపోయినారు. రాజాధిరాజులు తమ రాజ్యములనే కోల్పోయినారు. పండితులు పతనమైపోయినారు. కనుక ఈ ‘క్షమాగుణము’ను ప్రతిఒక్కరూ స్వంతం చేసుకోవాలి. క్షమయే సర్వమునకూ ఆధారం. మానవత్వానికి ‘క్షమ’ మాణిక్యం వంటిది. క్షమాశీలి మాత్రమే క్షమాభిక్షను పెట్టగలడు.

తిరుపక్కువర్:

పూర్వం కావేలీ నదీతీరంలో ఒక పట్టణం ఉండేది. ఆ పట్టణంలో ఒక వస్త్రవ్యాపారి ఉండేవాడు. ఆయన స్వయంగా మగ్గంపై చీరెలను నేసేవాడు. ఆ నేసిన చీరెలను తీసుకొని వెళ్ళే బజారులో అమ్మి జీవించేవాడు. ఒకనాడు చీరెలు అమ్ముడుపోలేదు. నిరాశతో ఇంటికి వెళదామనుకునే సమయానికి ఒక యువకుడు వచ్చాడు. అతడు ఆ పట్టణంలోని ఒక ధనికుని కుమారుడు. చిన్ననాటి నుండి ఆకతాయిగా తిరుగుతుండేవాడు. అతని ప్రవర్తనను చూచి తల్లిదండ్రులే అసహ్యించుకునేవారు. అతను సరాసరి బట్టలవ్యాపారి దగ్గరకు వచ్చి ఆ చీరెలలోని ఒక చీరను తీసుకొని ‘దీని వెలెంత?’ అని అడుగుతాడు. ‘ఒక ఫణం’ (అప్పటి

తమిళనాడు నాణెం పేరు) అని చెప్పాడు వ్యాపారి. అప్పుడు ఆ యువకుడు ఆ చీరెను రెండు ముక్కలుగా చేసి, ఒక ముక్కను చూపుతూ 'దీని వెల ఎంత?' అని అడుగుగా 'అర్ధపణం' అని జవాబు చెబుతాడు వ్యాపారి. ఆ యువకుడు ఆ ముక్కలను మరల సగానికి చించి 'దీనివెల ఎంత?' అని అడుగుతాడు. మరల చెబుతాడు వ్యాపారి. చిట్టచివరికి ఆ చీరెను ముక్కముక్కలుగా చించి, 'భీ!వో!' ఈ ముక్కలను ఎవరు కొంటారు? అని ఆ ముక్కలను వ్యాపారి ముఖాన విసిరికొడుతాడు. అయినప్పటికీ ఆ వ్యాపారి సహనంతో ఆ యువకుణ్ణి ఏమీ అనడు. ఆ యువకునికి ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. తన తప్పును తాను గుర్తించి, క్షమించమని వేడుకుంటాడు. వ్యాపారి కోపగించినట్లయితే తగాదా అయ్యేది. వ్యాపారి క్షమాగుణమును ప్రదర్శించినందువలననే, క్షమించమని వేడుకున్నాడు యువకుడు. వ్యాపారి క్షమాగుణంవలననే ఆ యువకునిలో పరివర్తనం వచ్చింది. అప్పటినుంచి ఆ యువకుడు సన్మార్గములో నడవటం ప్రారంభించాడు.

అంతటి క్షమాగుణాన్ని ప్రదర్శించిన వ్యాపారి ఎవరో తెలుసా? అతనే 'తిరువళ్ళవర్!'. అతనే తమిళంలో ప్రసిద్ధిగాంచిన 'తిరుక్కూరళి' గ్రంథ రచయిత. క్షమాగుణం అతనికి ఎంతటి పేరు ప్రతిష్ఠలు తెచ్చిపెట్టిందో! చూడండి!

న్యూటన్:

సర్ ఐజాక్ న్యూటన్ ఒక ప్రఖ్యాత సైంటిస్టు. సైంటిస్ట్ కాదు మానవత్వం మూర్తిభవించిన మహామనిషి. ఆ రోజులలో కంప్యూటర్లు లేవు. తన పరిశోధన లన్నింటినీ కాగితాల మీదనే వ్రాసుకొని భద్రపరచుకునే వారు. కాలక్షేపంకోసం ఒక చిన్న అందమైన ఒక కుక్కపిల్లను పెంచుకున్నాడు. దానికి 'డైమండ్' అని పేరుపెట్టి ముద్దుగా పిలుచుకునేవాడు. ఆ కుక్కపిల్ల అంటే అతనికి ప్రాణం.

ఒకరోజున పగలంతా పనిచేసి, చీకటిపడిన తరువాత వెన్నెల రాత్రులలో షికారుకు బయలుదేరుతాడు. అంతవరకూ వ్రాసిన కాగితాలను బల్లమీదనే పెట్టి, వెలుగుతున్న క్రొవ్విత్తిని ఆర్వకుండా, ఆ బల్లమీదనే వుంచి బయలుదేరుతాడు. 'కానీవట్లో తిరిగివస్తాను గదా! ఇంతలో ఏమవుతుంది?' అని అనుకుంటాడు 'న్యూటన్'.

న్యూటన్ వెళ్లిన వెంటనే 'డైమండ్ (కుక్కపిల్ల) టేబుల్ మీదకు ఎక్కి అటూ, ఇటూ పచార్లు చేస్తుంటుంది. దాని కాలికి క్రొవ్వుత్తి తగిలి బల్లమీద పడుతుంది. ఇరువై నంవత్తరాలపాటు ఎంతో శ్రమించిన వ్రాసిపెట్టి ఉంచిన కాగితాలన్నీ భస్మీపటలం అయిపోతాయి. న్యూటన్ ఇంటికి తిరిగి వచ్చి బూడిదగా మారిన దృశ్యాన్ని చూచి హతాశుడైపోతాడు. డైమండ్ను ఏమీ అనడు. అతని స్థానంలో మరెవరున్నా డైమండ్ను క్షమించేవారు కాదు, చావచితక కొట్టేవారు. కానీ, న్యూటన్ మాత్రం ప్రేమతో డైమండ్ను దగ్గరకు తీసుకొని వళ్ళో పెట్టుకుని, తలనిమురుతూ 'డైమండ్! నువ్వెంత పనిచేశావో! నీకు తెలియదు'. అని మాత్రం అంటాడు న్యూటన్.

మరల ఆ కాగితాలు వ్రాసుకోవటానికి న్యూటన్కు ఎన్ని సంవత్సరాలు పట్టిందో! క్షమాగుణం గలవారు మాత్రమే ఇతరుల తప్పులను క్షమించగలుగుతారు. ఆ క్షమాగుణం అతనిలో ఉండటం వలనే, చరిత్రలో ఒక గొప్పవ్యక్తిగా నిలిచిపోయాడు 'న్యూటన్'. కనుక ప్రతి ఒక్కరూ 'క్షమాగుణము'ను స్వంతం చేసుకోవాలి. 'క్షమ కవచము గదా!' ఆ క్షమయే రక్షిస్తుంది. కీర్తి ప్రతిష్ఠలను తెచ్చి పెడుతుంది.

“తాపసులకు తపమే బలం బ్రహ్మవేత్తలకు వేదమే బలం. రాజులకు అధికారమే బలం. దేశానికి వికాసమే బలం. స్త్రీలకు శీలమే బలం. దుర్జనులకు హింసయే బలం. సజ్జనులకు క్షమయే బలం”

అస్పృశ్యత - అంటరానితనం

అస్పృశ్యత సమాజం పాలిటి చీడపురుగు. అంటరానితనం అభివృద్ధికి ఆటంకం. అస్పృశ్యత హిందూ సమాజాన్ని తినివేస్తున్న వేరుపురుగు లాంటిది. ఒకసారి మహాత్మాగాంధీ “నేను ఒకవేళ తిరిగి జన్మించవలసి వస్తే అస్పృశ్యునిగా జన్మిస్తాను. అప్పుడు వారి బాధలలోను, కష్టాలలోను, విచారాలలోను, అవమానాలలోను పాల్గొనడానికి వీలవుతుంది. వారిని ఆ బాధలనుంచి రక్షించడానికి, నన్ను నేను రక్షించుకోవడానికి అవకాశముంటుంది” అని తన బాధను వ్యక్తీకరిస్తారు. అస్పృశ్యతా నివారణకు అహర్నిశలూ కృషి చేశారు గాంధీజీ.

వివేకానంద :

ఒకసారి స్వామి వివేకానంద ఒక గ్రామం నడిచి వెళ్తుంటాడు, దాహం వేస్తుంది. మంచినీరు త్రాగడానికోసం ఒక బావిదగ్గరకు వెళ్ళుతాడు. అక్కడ ఒక వ్యక్తి నీళ్ళతోడుతున్నాడు. మంచినీరు కావాలని అడుగుతాడు ఆ వ్యక్తి సందేహిస్తూ “స్వామీ! తమరు చూడబోతే అగ్రకులానికి చెందిన వారుగా కనిపిస్తున్నారు. నేను అస్పృశ్యుణ్ణి. మీరు త్రాగడానికి నీళ్ళు ఎట్లా ఇచ్చేది?” అంటాడు. అప్పుడు స్వామిజీ “అదేముంది? రాముని స్పర్శతో రాయి మనిషిగా మారింది. నీవుకూడా మనిషివి గదా! ఫరవాలేదు. నాకు మంచినీళ్ళు యివ్వవచ్చు” అని అడిగి మంచినీరు త్రాగుతాడు వివేకానంద. ఆ తరువాత చెబుతాడు “శ్రీరాముడు, శ్రీకృష్ణుడు జన్మించిన పుణ్యభూమి ఇది. ఇక్కడే ప్రతికణము పవిత్రమైనదే. ఈ పవిత్ర భూమిని తల్లిగా భావించేవారు ఎట్లా అస్పృశ్యులవుతారు?” అని చెప్పి వెళ్ళిపోతాడు. ఈ పవిత్రభూమిలోని ప్రతి మట్టిగడ్డ అత్యంత పవిత్రమైనది అయినప్పుడు మనిషి పవిత్రుడు కాదా? ఈ విధంగా ప్రతివ్యక్తి ఆలోచించి, అస్పృశ్యతను రూపుమాపాలి.

గురజాడ :

ప్రముఖ తెలుగు కవి గురజాడ అష్టారావుగారు ఇలా వ్రాశారు.

“మంచి చెడ్డలు మనుజులందున
యెంచి చూడగ రెండే కులములు
మంచి యన్నది మాలయైతే
మాల నేయగుదున్”.

ఎంతటి ఆదర్శమైన భావాన్ని 'గురజాడ' మనకందించాడు! నిజానికి దేశంలో మంచి, చెడు అనే రెండు కులములే ఉన్నాయి. 'మంచి' అనేది 'మాల' అయితే, నన్నునేను మాలవానిగానే భావించుకుంటాను. అని గురజాడ చెప్పిన మాటలు మన మనసులలో నిరంతరం మారుమోగుతుండాలి.

బౌద్ధసన్యాసి:

అది నడివేసవి. ఎండ మండిపోతున్నది. కాళ్ళు కాలుతున్నాయి. తల కాలుతున్నది. చెమట కారుతున్నది. దాహం వేస్తున్నది. కనుచూపు మేరలో నీరుదొరికే జాడ కనిపించలేదు. దూరంగా గుడిసెలు కనిపిస్తున్నాయి. అక్కడ ఏమైనా నీరు దొరుకుతుందేమోనని పరుగెత్తాడు ఆ బౌద్ధ సన్యాసి. అల్లంత దూరంలో ఒక బావి కనిపించింది. సంతోషంతో వెళ్ళాడు. ఒక యువతి నీళ్ళు తోడుకుంటున్నది. "అమ్మా! దాహం! కాసిని నీళ్ళు పోయమ్మా!" అని అర్థించాడు ఆ సన్యాసి. అప్పడు ఆ యువతి "స్వామీ! నేను ఛండాల కన్యను. ఈ బావి మేము వాడుకొనేది, మేము అంటరాని వాళ్ళంగదా! నీళ్ళు మైలపడ్డాయి. నేను ఈ నీళ్ళను నీకు పోయను" అని బదులు చెబుతుంది.

ఆ బౌద్ధసన్యాసి నిట్టూరుస్తాడు "అమ్మా! నగరం బావిలోని నీళ్ళు ఎలా ఉన్నవో! ఈ బావిలోని నీళ్ళు కూడా అలాగే ఉన్నాయి. అవి దప్పిక తీరుస్తాయి, ఇవికూడా దప్పిక తీరుస్తాయి. ఇంక వీటికి మైల ఎక్కడ?" అని అంటాడు. ఆ యువతి ఆశ్చర్యపడింది. ఆనందంతో బావిలోని నీళ్ళు తోడి సన్యాసికి పోస్తుంది. అతను తృప్తిగా నీళ్ళు త్రాగి, సంతోషంతో ముందుకు నడిచి వెళ్ళతాడు.

నీళ్ళకు మైల లేదని చెప్పిన ఆ బౌద్ధ సన్యాసి 'ఆనందుడు'. గౌతమ బుద్ధుని శిష్యులలో ముఖ్యుడు ఆయన.

"మా కులం.. మా కులం.....మా కులం.....మీ కులం ఏ కులం? గంగదే కులం? గాలిదే కులం? నిప్పుదే కులం? వీటికి కులాలే లేవే? కనుక మన కులం మానవ కులం. మన జాతి మానవ జాతి. అందరూ మానవులే. ఈ సత్యాన్ని మన గుర్తించాలి. దేహాన్ని బట్టి - ఈ కులాలు, ఈ మతాలు వచ్చాయిగాని, నిజంగా ఆత్మకు ఎట్టి కులం లేదు" అని ఒకసారి చెప్పారు శ్రీసత్యసాయి బాబావారు. కులపిచ్చితో క్రుమ్ములాడుకుంటున్న ఈ దుర్నిలాలలో, మతం పేరిట

మారణహోమాలు జరుగుతున్న ఈ సమయంలో సంఘసంస్కర్తల సందేశాలను జరికించి, ఆచరిస్తే జాతీయ సమైక్యతను సాధించినవారమవుతాం.

జదిలో ఈ పవిత్ర భారతదేశంలో అస్పృశ్యత అనేది లేదు. కొంతమంది ఛాందసులు తమ స్వార్థ స్వప్రయోజనాల కోసం సనాతన ధర్మమును వక్రీకరించడం జరిగింది. ఒక వేళ ఈ అస్పృశ్యత వుండి వుంటే, మృగములను సంహరించి, మాంసమును తిని బ్రతికే బోయవాడు వాళ్ళికి మహర్షిగా మారి, మహాత్మ్యప్రప్తమైన “రామాయణ మహాకావ్యము”ను మనకు అందించగలిగేవాడే కాదు. వరమ కసాయివాడైన ‘ధర్మవ్యాధుని’ బోధనలకు మహాభారతంలో చోటు వుండేదేకాదు. అయితే కొందరు ఛాందసుల వలన ఈ దేశంలో అస్పృశ్యత, అంటరానితనం విశృంఖలంగా విలయతాండవం చేశాయి. బుద్ధుడు, వివేకానంద, గాంధీ, అంబేద్కర్ వంటి సంస్కర్తలు వచ్చి ప్రజలను చైతన్యవంతులను గావించటంవలన అస్పృశ్యత, అంటరానితనముల ఉద్యతం కొంతవరకు తగ్గింది. అయితే సంపూర్ణంగా సమూలంగా రూపుమాసిపోలేదు. ఈ వేరుపురుగు, ఈ చీడపురుగు సర్వనాశనం అయ్యేంతవరకూ విశ్రమించరాదు. ఇది మనందరి కర్తవ్యం.

“అస్పృశ్యత అంటే ఏమిటి? అస్పృశ్యులంటే ఎవరు? జన్మతః అందరూ సహానుభి, అందరూ తల్లిగర్భమునుండి సహానంగానే జన్మించారు. నేడు అగ్రకులాలవారని భావించబడే వారిలోని రక్తం, అస్పృశ్యులని భావించబడే వారిలోని రక్తం అంతా ఒక్కటే. రక్తంలో తేడాలేనప్పుడు ఎందుకు ఈ వివక్షత? కులాలు, మతాలు మనం సృష్టించుకున్నవే. మానవ్రులంతా ఒకే జాతికి చెందినవారే. ఆదినుంచి ఈ ప్రపంచంలో రెండేరిండు జాతులు ఉన్నాయి. 1. మానవజాతి, 2. రాక్షసజాతి. ‘అస్పృశ్యత’ అనేది లేనేలేదు. అయితే కొందరు స్వాధీనులు మధ్యలో ఈ అస్పృశ్యత అనే పదాన్ని సృష్టించారు. మధ్యలో వచ్చిన ఈ ‘అస్పృశ్యత’ అనే పదాన్ని చెరిపివేద్దాం”.

ఆత్మ విశ్వాసము

“భీరుడు ఒకేసారి మరణిస్తాడు, పిరికివాడు అనుక్షణం చనిపోతుంటాడు” అని చెప్పాడు మహాకవి ‘షేక్స్పియర్’. ‘దైర్య సాహసే లక్ష్మీ’ అనే లోకోక్తి కూడా ఉన్నది. సాహసంతో దేనినైనా సాధించవచ్చును. ధైర్యానికి, సాహసానికి మూలం ‘ఆత్మవిశ్వాసము’ తన మీద తనకు నమ్మకముండటమే ‘ఆత్మవిశ్వాసము’. కనుక ప్రతి వ్యక్తికీ ‘ఆత్మవిశ్వాసం’ (Self Confidence) ఉండాలి.

ఒకసారి స్వామీ వివేకానంద “Faith, Faith, Faith in ourselves; Faith in God. This is the secret of success” (నమ్మకం, నమ్మకం తనయందు నమ్మకం, భగవంతుని యందు నమ్మకం - ఇదే విజయానికి కీలకం) అని చెప్పారు.

“నమ్మకమను రెండు నయనంబులే లేని అంధులైరి జనులు అవనియందు” అన్నారు శ్రీనాథసాయిబాబావారు. అయితే ఈనాడు చాలా మందిలో ఇట్టి నమ్మకం లోపిస్తున్నది. మొట్టమొదట తన శక్తిమీద తనకు నమ్మకం ఉండాలి. తన తల్లిమీద తనకు నమ్మకం ఉండాలి. గురువుమీద నమ్మకం ఉండాలి. అట్టి నమ్మకాన్నే ‘ఆత్మవిశ్వాసం’ అంటారు. ఆత్మవిశ్వాసం దృఢమైన సంకల్పం మీద ఆధారపడి వుంటుంది. సంకల్పంలో నుండి ‘విశ్వాసం’ పుడుతుంది. నిశ్వాసం సాధనకు శక్తినిస్తుంది. విశ్వాసమే మనిషికి కొండంత బలం.

అయితే ఈనాడు చాలామందిలో తన శక్తి మీదనే తనకు నమ్మకం లేకుండా పోతున్నది. చేబట్టిన కార్యం సఫలీకృతమవుతుందా? లేదా! అని సందేహిస్తుంటారు, సంశయిస్తుంటారు. ‘సంశయాత్మా వినశ్యతి’ అని గీత చెబుతున్నది. సంశయిస్తూ చేసేవనులు సఫలీకృతం కావు. ఆత్మ విశ్వాసంతో ప్రారంభించే వసులే ఫలప్రదమవుతాయి. ఆత్మ విశ్వాసంతో చదివే విద్యార్థి ఉత్తీర్ణుడవుతాడు. విశ్వాసమే విజయానికి మూలం.

శ్రీశైలశిఖరం :

‘శ్రీశైల శిఖరం దృష్ట్యా పునర్జన్మన విద్యతే’ శ్రీశైలశిఖరాన్ని దర్శించిన వారికి మరో జన్మ ఉండదని ఒక నమ్మకం. ఆ శిఖరాన్ని చూచినవారు పాపరహితులవుతారని ఒక విశ్వాసం. ఆ నమ్మకంతో, విశ్వాసంతో భక్తులు అక్కడకు వెళ్ళుతుంటారు. అయితే

అక్కడికి వెళ్ళేవారందరిలో అట్టి నమ్మకం విశ్వాసం ఉన్నదో! లేదో! పరీక్షించాలని సంకల్పించుకున్నారు ఒకసారి పార్వతీ పరమేశ్వరులు. పరమేశ్వరుడు ఒక ముసలివాడుగా మారాడు. పార్వతి అతని భార్యగా మారింది. వారిద్దరూ శ్రీశైల శిఖరాన్ని చూడటానికి బయలుదేరారు. మార్గమధ్యంలో ఆ ముసలివాడు ఒక ఊబిలో దిగబడుతాడు. 'రక్షించండి! రక్షించండి!' అని అతని భార్య అరుస్తుంటుంది. శ్రీశైలశిఖరాన్ని సందర్శించి వస్తున్న చాలామంది యువకులు ఆ ముసలి వాడిని రక్షించడానికి ముందుకు వస్తారు. కాని అతని భార్య ఒక షరతు పెడుతుంది. 'పుణ్యాత్ములైనవారు మాత్రమే రక్షించగలుగుతారు' అని ఆమె చెబుతుంది. చాలామందికి సందేహం కలుగుతుంది. "మనం పుణ్యాత్ములమో! కాదో!" అని అనుకుంటూ చూచి వెళ్ళపోతుంటారు. ఇంతలో ఒక వేశ్య అక్కడకు వస్తుంది. ఆమె శ్రీశైలశిఖరాన్ని సందర్శించి వస్తుంటుంది. శ్రీశైలశిఖర దర్శనంతో తన పాపాలన్నీ పటాపంచలైపోయి పుణ్యాత్మురాలనయినాననే నమ్మకం ఆమెలో వుంటుంది. ఊబి దగ్గరకు వెళ్ళుతుంది. ముసలివాని చేయి పట్టి ఒక్క ఊపుతో పైకి లాగుతుంది. ఆ ముసలివాడు బయటపడుతాడు. ఆ ముసలివాడు తన నిజస్వరూపమును చూపి ఆ వేశ్యను అభినందించుతూ "ఆత్మవిశ్వాసమున్న వారే నిజమైన భక్తులు" అని చెప్పి ఆ వేశ్యను దీవించుతాడు.

ఈ కథ మనకు ఒక సత్యమును బోధిస్తున్నది "విశ్వాసం లేనివారిని విశ్వేశ్వరుడు కూడా రక్షించడు. విశ్వాసం లేకపోతే అది ఆత్మవంచనే అవుతుంది" ఆత్మవిశ్వాసం విజయానికి మూలం.

ఈనాడు కొంతమంది విద్యార్థులు ఆత్మవిశ్వాసం లేక ఆత్మహత్యలకు పాల్పడుతున్నారు. ఇది పిరికివాళ్ళ లక్షణం, బలహీనుల మనస్తత్వం. బలహీనతకు మించిన పాపం వేరొకటి లేదు. ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకు నడవండి! అభివృద్ధిని సాధించండి! విజయ దుందుభులను ప్రోగించండి.

"ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకు నడవాలి. ఆత్మగౌరవాన్ని కాపాడుకోవాలి. స్వధర్మాన్ని విడనాడరాదు. పరధర్మాన్ని పట్టుకోని ప్రేలాడరాదు. స్వకీర్తిమీద జీవించడం నేర్చుకోవాలి. పరులమీద ఆధారపడి జీవించడం కన్నా మించిన పాపం వేరొకటి లేదు"

Notes....

బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్

మహారాష్ట్రలోని మాసూర్ స్టేషన్‌లో రైలు ఆగింది. ఇద్దరు బాలురు దిగారు. చూడటానికి వారిద్దరూ అన్నదమ్ములలాగే ఉన్నారు. వారికి ఏమి చేయాలో తోచలేదు. స్టేషన్‌మాస్టర్ దగ్గరుకు వెళ్ళుతారు. ఆ పిల్లల తండ్రి 'గోరేగావ్'లో ఉన్నాడని, ఆయన జబ్బితో మంచం పట్టాడని, ఆయనను చూడటానికి వచ్చామని చెబుతారు. అప్పుడు ఆ స్టేషన్‌మాస్టర్ ఒక ఎద్దులబండిని మాట్లాడి, ఆ బండిలో వెళ్ళమని చెబుతాడు. కిరాయి మాట్లాడుకొని ఆ ఇద్దరు బాలురు బండి ఎక్కుతారు. బండిలో ప్రయాణం చేస్తూ ఏదో మాట్లాడుకొంటుంటారు. ఆ మాటలు వింటున్న ఆ బండివాడికి, ఆ పిల్లలకులం ఏమిటో తెలిసిపోతుంది. వెంటనే బండి ఆపి కోపంతో ఆ పిల్లలను దిగిపొమ్మంటాడు. కాని వారు దిగరు. ఆ బండికి కట్టిన ఎద్దులను ఊడదీసి, బండిని పైకి ఎత్తివేస్తాడు. ఆ పిల్లలిద్దరూ నేలమీద పడుతారు. ఆ పిల్లలిద్దరూ అంటరాని కులంవారు కావటంవలన, తన, బండి, ఎద్దులు మైలపడి పోయినాయని భావించి, ఆ విధంగా చేస్తాడు ఆ బండివాడు. చేసేది ఏమీ లేక నడిచి వెళ్ళుతుంటారు. ఆ బండివాడు మాత్రం ఖాళీ బండినే తోలుకొని వెళ్ళుతుంటాడు. ఆ పిల్లలిద్దరికీ దాహంవేస్తుంది. త్రోవలో ఒక బావి కనిపిస్తుంది. పరుగెత్తుకొని వెళ్ళి, ఆ బావి వద్ద నీరును తోడుకుంటున్న వారిని మంచి నీరు కావాలని అడుగుతారు. నీరు అంటరానికులానికి చెందినవారని చెబుతాడు ఆ బండివాడు. ఆ బావి వద్ద ఉన్నవారు ఆ పిల్లలకు మంచి నీరు పోయడానికి కూడా అంగీకరించరు. దాహంతోనే ఇంటికి చేరుతారు ఆ ఇద్దరు పిల్లలు.

ఆ ఇద్దరిలో ఒక బాలుడు, ఒకసారి బడికి వెళ్ళుతుంటాడు. దారిలో కుండపోతగా వర్షం కురుస్తుంటుంది. దారిలో ఒక ఇల్లు కనపడుతుంటుంది. ఆ ఇంటి వసారాలో తలదాచుకోవచ్చునని వెళ్ళుతాడు. ఆ ఇంటి యజమానురాలు చూస్తుంది. ఆ బాలుడు అంటరానివాడని గ్రహించి కర్రసహాయంతో ఆ బాలుడిని

బయటకు నెట్టివేస్తుంది. అతని చేతిలో వున్న పుస్తకాలన్నీ చెల్లాచెదురుగా నీటిలో పడిపోతాయి. ఆ బాలుడు బురద గుంటలో పడుతాడు.

మరోసారి ఆ బాలుడు, క్షవరం చేయించుకోవడానికి మంగలి దగ్గరకు వెళ్ళుతాడు. 'నేను నీకు క్షవరం చేయను' అని త్రిప్పి పంపిస్తాడు. ఆ విధంగా అంటరాని తనంలోని అమానుషత్వాన్ని చిన్ననాటనే చవిచూస్తాడు ఆ బాలుడు. అందరి పిల్లలలాగానే అతనిని క్లాసులో కూర్చోనిచ్చేవారు కాదు. ఆ బాలుడికి ఎవరైనా నీళ్ళు పోస్తే దోసిలితోనే త్రాగవలసి వచ్చేది. గ్లాసుతో త్రాగటానికి వీలు లేదు. ఇతరులతో మాట్లాడేటప్పుడు, నోటికి చెయ్యి అడ్డంపెట్టుకొని మాట్లాడాలి. ఆ విధమైన ఆంక్షలు ఆ రోజులలో ఉండేవి. అయినప్పటికీ ఏ మాత్రం జీవితం మీద నిరాశ చెందలేదు. పైపెచ్చు అతని పట్టుదల పెరిగింది. పెద్దవాడైన తరువాత ఈ సాంఘిక దురాచారాలకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం కొనసాగించాలని సంకల్పించుకున్నాడు ఆనాడే ఆ బాలుడు. బొంబాయిలోని 'ఎలిఫెంట్స్' హైస్కూలులో చేరి పట్టుదలతో మెట్రిక్యులేషన్ ప్లాసవుతాడు. 1912 సం॥లో బి.ఏ డిగ్రీని పుచ్చుకుంటాడు. బరోడా సంస్థానాధిపతి శాయాజీ రావ్ గయక్వాడ్ గారు ప్రేమతో అందించిన సహాయంతో అమెరికా వెళ్ళి కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయంలో చేరి ఎం.ఏ., పట్టమును పొందుతాడు. "భారతదేశంలోని కులాలు - వాటి పుట్టు పూర్వోత్తరాలు" అనే పరిశోధనా వ్యాసాన్ని వ్రాసి అదే విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పిస్తాడు. "భారతదేశ జాతీయ ఆదాయం - చారిత్రక విశ్లేషణ" అనే గ్రంథమును కూడా వ్రాసి అదే విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పిస్తాడు. ఆ విశ్వవిద్యాలయం ఎం.ఏ.పి.హెచ్.డి. పట్టాని ప్రదానం చేస్తుంది. ఆ విశ్లేషణ గ్రంథాన్ని అమెరికా మేధావులు శ్లాఘించుతారు, సన్నానిస్తారు. ఆ గ్రంథం ప్రపంచ ఆర్థిక వేత్తల ప్రశంసలనందుకుంటుంది. ఆ రోజులలో, వివిధ దేశాల శాసనసభలలో జరిగే బడ్జెట్ సమావేశాలలో పాల్గొనే సభ్యులందరి చేతులలో ఆ గ్రంథం ఉండేదిట. ఆ గ్రంథరచయిత వయస్సు అప్పుడు ఎంతో తెలుసా? కేవలం 25 సంవత్సరాలు మాత్రమే. ఆయన ఎవరో తెలుసా? చిన్ననాట అంటరానితనానికి గురియై, అనేక అవస్థలను అనుభవించిన ఆ బాలుడే అతను. ఎన్ని కష్టములెదురైనా చలించక, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కోల్పోక, పట్టుదలతో చదివి విదేశాలకు వెళ్ళి పి.హెచ్.డి. చేసి ఆర్థిక విశ్లేషణ గ్రంథాలను రచించి, ప్రపంచ ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తల ప్రశంసలనందుకొనిన మేధావి అతనే. అతని పేరే 'భీమ్ రావ్ రామ్జీ' అతనే డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్.

అమెరికాలో పి.హెచ్.డి. పొందిన తరువాత లండన్ వెళ్ళుతాడు. ఆయన లండన్ మ్యూజియం లైబ్రరీకి నిత్యమూ వెళ్ళేవాడు. ఉదయం 8 గంటలకు వెళ్ళితే, సాయంత్రం ఆ గ్రంథాలయం మూసేంతవరకు అక్కడే వుండి గ్రంథాలు చదువు తుండేవాడు. అక్కడనే వుండి అనగా 1921 సం॥లో “ప్రావిన్సియల్ డీసెంట్రిలైజేన్ ఆఫ్ ఇండియా” అనే పరిశోధనా పత్రాన్ని అక్కడి విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించి ఎం.ఎస్.సి. పట్టం కూడా పొందుతారు. డి.ఎస్.సి డిగ్రీకోసం, అదే విశ్వవిద్యాలయానికి “బిప్రాబ్లం ఆఫ్ బిరూపి” అనే సిద్ధాంత పత్రాన్ని కూడా సమర్పిస్తారు. అదే సమయంలో ‘జారిష్టర్’ పరీక్షను కూడా పూర్తి చేయడం విశేషం. ఆ తరువాత జర్మనీ వెళ్ళి బాన్ విశ్వవిద్యాలయంలో కొంత కాలం తర్కశాస్త్రం, ఆర్థిక శాస్త్రములను అధ్యయనం చేసి, మాతృదేశానికి తిరిగివచ్చి 1923 సం॥ జూన్ లో న్యాయవాదిగా బొంబాయిలో జీవితాన్ని ప్రారంభిస్తారు. న్యాయవాద వృత్తిని ప్రధానంగా చేసుకొని దశత జాతులను దాస్యశృంఖలాల నుండి విముక్తి చేయాలని సంకల్పించుకుంటారు డా. అంబేద్కర్.

ఆ తరువాత వ్రాసిన ‘కుల నిర్మూలన’ ‘అస్పృశ్యులెవరు?’ ‘థాట్స్ ఆన్ పాకిస్థాన్’ , ‘రానడే -గాంధీ-జిన్నా’ అనే పరిశోధనా గ్రంథాలు మేధావుల ప్రశంసల నందుకుంటాయి. అంబేద్కర్ కేవలం రచయితే కాదు, పాత్రికేయుడు కూడాను, భారత్, మూక్ నాయక్, జనతా, సరస్వతీ విలాస్, సమత అనే పత్రికలకు కొంత కాలం సంపాదకునిగా కూడా పని చేస్తారు.

స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత డా. అంబేద్కర్ మొట్టమొదటి న్యాయశాఖా మంత్రిగా పదవీభార్యతలను స్వీకరిస్తారు. ఆయన చైర్మన్ గా ఏడుగురు సభ్యులతో, రాజ్యాంగ రచనకై ఒక కమిటీ ఏర్పడుతుంది. ఆయన సారధ్యంలో భారత రాజ్యాంగం రూపొందించబడుతుంది. రచయితగా, పాత్రికేయుడుగా, సంఘసంస్కర్తగా డా. అంబేద్కర్ కు వచ్చిన కీర్తి ప్రతిష్ఠలు ఒక ఎత్తుకాగా, భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతగా ఆయనకు వచ్చిన కీర్తి మరొకఎత్తు.

ప్రముఖ ఆర్థికవేత్త టి.టి. కృష్ణమాచారి ఒకసారి రాజ్యాంగ పరిషత్ లో మాట్లాడుతూ “రాజ్యాంగ రచనా సంఘంలో నియమించబడ్డ ఏడుగురి సభ్యులలో ఒకరు రాజీనామా చేసారు, మరొకరు మరణించారు, వేరొకరు అమెరికాలో వుండిపోయారు, ఇంకొకరు రాజకీయాలలో నిమగ్నులయ్యారు, ఉన్న ఒకరిద్దరూ ఢిల్లీకి దూరంగా ఉన్నారు. అందుచేత రాజ్యాంగ రచనా భారమంతా డా. అంబేద్కర్ మీద పడింది. అయినప్పటికీ భారత

రాజ్యాంగం అత్యంత ప్రామాణికంగా రూపొందినదనటంలో ఎట్టి సందేహం లేదు” అని అంటారు. ఇది యధార్థమని ఋజువైంది.

ప్రసిద్ధ బ్రిటిష్ రచయిత ‘బెవర్లీనిఖలోస్’ “డా. అంబేద్కర్ భారత దేశపు ఆరుగురు మేధావులలో ఒకరు” అని ప్రశంసించుతారు.

బాబాసాహెబ్ ను వృద్ధాప్యం ఆవహిస్తుంది. ది. 6-12-1956న తుది శ్వాస విడుస్తారు. దావానలంగా ఆ దుర్వార్త ఢిల్లీ అంతా ప్రాకుతుంది. ఆ మహా సంఘనంన్నర్తను ఆఖరిగా దర్శించుకోవడానికి వేలాదిమంది వచ్చి కన్నీరు కారుస్తుంటారు. ప్రత్యేక విమానం ద్వారా ఆయన భౌతిక కాయాన్ని బొంబాయి తరలిస్తారు. బాబాసాహెబ్ అంతిమ వాంఛను నెరవేర్చడానికి లక్షమంది ప్రజలు బౌద్ధమతాన్ని స్వీకరించి, శ్రద్ధాంజలి ఘటిస్తారు. ఆనాటి ప్రధాని పండిత నెహ్రూ శ్రద్ధాంజలి ఘటినూ “కాలం మీద బలమైన ప్రభావాన్ని చూపించిన మహనీయుడు అంబేద్కర్. మానవస్వాతంత్ర్య చరిత్రలోను, మన దేశచరిత్రలోను చిరస్థాయిగా నిలిచిపోయే మహా వ్యక్తి ‘బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్’ అంటూ కంటతడి పెట్టుకుంటారు.

చాలామంది దృష్టిలో డా. అంబేద్కర్ దళిత జాతులవైతాళకుడు మాత్రమే. అంబేద్కర్ వ్యక్తిత్వంలో ఇతర పెక్కు అంశాలు ఎక్కువమంది దృష్టికి రాకపోవడం విచారకరం. ముఖ్యంగా విద్య విషయంలో ఆయనకు స్పష్టమైన అభిప్రాయాలు ఉండేవి. 1938 సం॥ ఫిబ్రవరి 13వ తేదీన మన్మాడ్ లో జరిగిన దళిత యువకుల సభలో ఆయన చేసిన ప్రసంగమును పరిశీలిస్తే ఆయన భావాలు మనకు బోధపడుతాయి. “విద్య అనేది రెండు వైపులా పడుతున్న కత్తి. దానిని ఉపయోగించే సమయంలో జాగ్రత్త వహించాలి. వినయము, శీలములేని విద్యావంతుడు మృగం కంటే ప్రమాదకరం. అతని విద్య పేద ప్రజల సంక్షేమాన్ని కుంటువరించేదయితే, ఆ వ్యక్తి నమాజానికి ఒక శాపం. అలాంటి విద్యావంతులుండటం సిగ్గుచేటు. విద్య కంటే శీలం గొప్పది” అని డా. అంబేద్కర్ చెబుతారు.

భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతగా భారత ప్రజాస్వామ్య పరిరక్షకుడుగా, సాంఘిక సంస్కర్తగా, మానవతావాదిగా ఆయన భారత ప్రజలకు చిరస్మరణీయుడు. ఆ మహానీయుని వారసులుగా మనం కూడా కులతత్వాన్ని, అంటరానితనాన్ని నిర్మూలించేందుకు కృషి చేద్దాం, అప్పుడే ఆయన ఆత్మ సంతోషిస్తుంది. అదే మనందరి కర్తవ్యం.

దయాసాగరుడు ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్

బిక్కు చిక్కిన శరీరం, తాటికాయంత తల, ముతక బట్టలు, ఆ నిరాడంబరమైన వేషం చూసేవారికి ఆయన బీదవాడనే భావం సహజంగా కలుగుతుంది. నిజంగానే ఆయన బీదవాడే. కాని ఆ రోజులలో ఆయన లాంటి ధైర్యశాలి, మేధావి, దాత, సంఘ సంస్కర్త మరొకరు లేరు. ఇది అతిశయోక్తి కాదు, యధార్థం. ఆయన పేరే ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్. పేరు వినుగానే ఆయన ఒక గొప్ప సంస్కృత పండితుడని, గొప్ప సంఘసంస్కర్త అని అందరికీ తెలిసిపోతుంది. నిజంగానే ఆయన సంస్కృతంలో గొప్ప పండితుడు. వంగ సాహిత్యంలో సంస్కృత వాచకాలు వ్రాశాడు. సంస్కృత కాళిదాస శాకుంతలాన్ని అనువదించాడు. 'కామెడీ ఆఫ్ ఎర్లర్స్' అనే ఆంగ్ల నాటకాన్ని వంగ భాషలోనికి 'బ్రాంతి విలాస్' పేర అనువదించాడు. వ్యాకరణ గ్రంథం కూడా రచించాడు. ఇవన్నీ ఆయన సంస్కృత, వంగ, ఆంగ్ల భాషలపాండిత్యానికి మచ్చుతునకలు. ఇవన్నీ ఒక ఎత్తు అయితే, విధవా వివాహాలను గురించి రెండు సంపుటలలో ఆయన వ్రాసిన గొప్ప పుస్తకం మరో ఎత్తు. ఆ పుస్తకంలోని బాల వితంతువుల కన్నీటి గాఢలు చదువుతుంటే ఎంతటి పాషాణ హృదయాలైనా కలిగి కన్నీరు కారుస్తాయనటంలో ఏ మాత్రం అతిశయోక్తి లేదు. రచయితగా, పండితుడుగా ఎంత గొప్పవాడో, సంఘసంస్కర్తగా కూడా ఆయన అంత గొప్పవాడే. ఈశ్వరచంద్రుడు విద్యాసాగరుడే కాదు, 'దయాసాగరుడు' కూడా. ఏ మాత్రం కష్టంలో ఉన్న వ్యక్తి అయినా సరే, కంటతడి పెడితే చాలు ఆయన మనస్సు వెన్నలా కీలగిపోయేది.

1857 సం॥లో బెంగాల్‌లో తీవ్రమైన క్షామం వచ్చింది. ఒకసారి ఒక బీదబాలుడు పరుగెత్తుకుంటూ ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్ వద్దకు వచ్చి "అయ్యా! ఒకపైసా దానం చేయండి!" అని ప్రార్థన పడుతాడు. "ఒక పైసా కాదు, నాలుగు పైసలు యిస్తే పం

జేస్తావ్?” అని అడుగుతాడు. “ఎగతాళి చేయకండి సార్! ఒక పైసా యివ్వండి చాలు సార్!” అంటాడు ఆ బాలుడు. “ఎగతాళి కాదు, నిజంగానే నాలుగుపైసలు యిస్తే పం జేస్తావ్?” అంటాడు విద్యాసాగర్. “రెండు పైసలతో ఏదైనా తినటానికి కొంటాను, మిగతా రెండు పైసలూ మా అమ్మకు యిస్తానంటాడు” ఆ బాలుడు. ‘నాలుగు పైసలు బదులు రెండణాలు యిస్తేను?’ ఆ బాలుడు బదులు చెప్పక చకచకా నడిచి వెళ్ళిపోతాడు. పరుగెత్తుకొని వెళ్ళి ఆ బాలుని పట్టుకొని “రెండు అణాలకు బదులు నాలుగు అణాలు యిస్తే పం జేస్తావ్?” అని అడుగుతాడు. అప్పుడు ఆ బాలుడు “రెండు అణాలతో బియ్యం కొంటాను మిగతా రెండు అణాలతో మామిడి వండ్లు కొని లాభానికి అమ్మివేస్తాను. మా అమ్మకు కడుపునిండా అన్నంపెడతాను. బిచ్చం అడగటం మానేస్తాను” అని సమాధానం చెబుతాడు ఆ బాలుడు. ఆ అబ్బాయిని మెచ్చుకొని ఒక రూపాయి బిళ్ళ యిస్తాడు. ఈ సంఘటన జరిగిన రెండేళ్ళకు ఒక వీధిలో నడిచి వెళ్ళు తుంటే, ఒక చిన్న అంగట్లో నుండి ఒక బాలుడు పరుగెత్తుకొని వచ్చి “నమస్కారం సార్! మా అంగట్లోకి వచ్చి నన్ను ఆశీర్వదించండి సార్!” అని వినయంగా అడుగుతాడు. ‘నీవు ఎవరివో! నాకు తెలియదు’ అంటాడు విద్యాసాగర్. అప్పుడు ఆ బాలుడు రెండుసంవత్సరాల క్రిందట జరిగినదంతా గుర్తుచేస్తాడు. కష్టాలలో నున్నవారికి చేతనైనంత సాయం చేయటమే ఆయన స్వభావం. చేసిన సహాయాన్ని వెంటనే మరిచిపోవటం ఆయన ప్రవృత్తి. అదే ఉత్తముల లక్షణం.

ఒకసారి సూటు, బూటు ధరించిన ఒక యువకుడు ఒక సూట్‌కేస్ తీసుకొని రైలునుంచి దిగుతాడు. ‘కూలీ! కూలీ!’ అని పిలుస్తాడు. అది చిన్న స్టేషన్ కావటం వలన అక్కడ కూలీలు ఎవరూ ఉండరు. ఇంతలో ఒక నడివయస్సుగల వ్యక్తి ఆ యువకుని దగ్గరకు వస్తాడు. ఆ యువకుడు ఆ వ్యక్తిని చూచి ‘మీరు చాలా సోమరులు!’ అంటూ నాలుగు చివాట్లు పెట్టి ఆ సూట్‌కేస్‌ను యిస్తాడు. మాట్లాడకుండా ఆ సూట్‌కేస్‌ను నెత్తిన పెట్టుకొని, ఆ యువకుని వెంట బయలుదేరివెళ్ళతాడు. ఆ సూట్‌కేస్‌ను ఇంట్లో పెట్టాక పర్సంటిసి డబ్బులు యివ్వబోతాడు ఆ యువకుడు. అప్పుడా వ్యక్తి “ధన్యవాదాలు సార్! వాటి లవసరం నాకు లేదు సార్!” అంటాడు. ఆ యువకుడు ఆశ్చర్యపోతాడు. ఇంతలో ఆ యువకుని అన్నగారు ఇంట్లో నుంచి బయటకు వచ్చి ఎదురుగా వున్న ఆ నడివయస్కుణ్ణి చూచి ‘నమస్కారం చేస్తాడు. విఖ్యాతవంగ విద్వాంసుడు ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరుడు అతనేనని తన తమ్మునికి పరిచయం చేస్తాడు. ఈ రోజు సాయంత్రం వారి సభను మన గ్రామంలో ఏర్పాటు చేసామని

నీతి సుధానిధి

చెబుతాడు. ఆ యువకుడు తన తప్పిదాన్ని తెలుసుకొని, తలవంచుకుంటాడు. అసలు ఆ యువకుడు, ఆ మహనీయుని ఉపన్యాసాన్ని వినడానికే ఆ గ్రామానికి వచ్చాడు. మహనీయుల గొప్పతనం వారి వేష భాషలను చూచి నిర్భయించలేం. అసలు వారు పై పై అడంబరాలకు ప్రాధాన్యత యివ్వరు. బాహ్య సౌందర్యానికి ప్రాముఖ్యత అంతకన్నా యివ్వరు. అదే వారి ప్రత్యేకత.

ఒకసారి కలకత్తాలో జరిగిన ప్రముఖుల సభకు ఆహ్వానించగా బయలుదేరి వెళ్ళుతాడు 'విద్యాసాగర్' ఆయన నిరాడంబర వేషం చూచి గేటు వద్దనున్న జమాను ఆయనను లోపలికి అనుమతించడు. తిరిగి ఇంటికెళ్ళి నూటు, బూటు ధరించి మరల అదే సభకు వెళ్ళుతాడు. గేటువద్ద నున్న ఆ జమానే నమస్కారం చేసి లోపలికి పంపుతాడు. సామాన్యులు బాహ్య అలంకారాలకే విలువ యిస్తారు. అంతఃసౌందర్యాన్ని వారు చూడలేరు. వ్యక్తిలోనున్న పాండిత్యాన్ని సామాన్యులు గుర్తించలేరు.

ఒకసారి విద్యాసాగర్ అత్యవసరంగా ప్రయాణం చేయవలసి వస్తుంది. రైలు స్టేషన్‌కు వెళ్ళుతాడు. కాని మూడవ తరగతి బుకింగ్ వద్ద పెద్ద క్యూ ఉంటుంది. రైలు బయలుదేరే సమయం అవుతుంది. మొదటి తరగతి బుకింగ్ దగ్గరకు వెళ్ళి ఫస్ట్ క్లాస్ టిక్కెట్టుకొని మొదటి తరగతి బోగీలో ఎక్కుతాడు. అక్కడ అంతా ఆంగ్లేయ ప్రయాణికులే కనిపిస్తారు. ఒక్కొక్కరు ఇద్దరి సీట్లను ఆక్రమించి కూర్చోంటారు. ఆ బోగీనంతా కలియ జూచి, ఇద్దరు ఆంగ్లేయుల మధ్య కొంచెం జాగా వుంటే 'క్షమించండి!' అంటూ వీరిద్దరి మధ్య వెళ్ళి కూర్చుంటాడు విద్యాసాగర్. జాత్యహంకారంగల ఆ ఆంగ్లేయులు విద్యాసాగరుని చూచి ఏవగించుకుంటారు. అందులో ఒకడు కోపాన్ని ప్రదర్శిస్తూ 'గాడిద' అంటాడు. మరొకడు 'పంది' అని చీదరించుకుంటాడు. విద్యాసాగరుడు అవమానమును భరించ లేక, ఒక్క క్షణం ఆగి "అవును! ఆ రెండిటికీ (గాడిద, పంది) నడుమనే నేను కూర్చున్నాను" అని బిగ్గరగా అరుస్తాడు. ఆ తెల్లవారి నోటివెంబడి మాటరాదు. విద్యాసాగరుడు సంస్కర్త కాదు, స్వాభిమాని కూడాను.

విద్యాసాగరుడు ఎంత వినయ సంపన్నుడో, అంత ఆత్మాభిమానం గలవాడు. ఒకసారి ఆయన 'కార్' అనే ఆంగ్ల దొరను చూడటానికి వెళ్ళుతాడు. అప్పుడు ఆ దొర తన బూటుకాళ్ళను ఎదురుగా నున్న బల్లమీదకు చాపి మూట్లాడుతాడు. ఆయన ప్రవర్తన విద్యాసాగరునికి నచ్చనప్పటికీ, మూట్లాడి బయటకువస్తాడు. కొన్ని రోజులు తరువాత

ఏదో పని మీద ఆ దొర విద్యాసాగరుని వద్దకు వస్తాడు. అప్పుడు విద్యాసాగరుడు తన రెండుకాళ్ళను మేజామీదికి జాపి ఆ దొరతో మాట్లాడుతాడు. ఆ దొరకు కోపం వచ్చినప్పటికీ, ఏమీ చేయలేక వెళ్ళిపోతాడు. విద్యాసాగరుడు ఎంతటి ఆత్మాభిమానం గలవాడో ఈ సంఘటనను బట్టి మనం తెలుసుకోవచ్చును.

విద్యాసాగరుడు తన గొప్పతనాన్ని ఎప్పుడూ చాటుకోలేదు. ఇంద్రుణ్ణి, చంద్రుణ్ణి అని చెప్పకోలేదు. చడీచప్పడూ చేయకుండా ఆయన ఒక విప్లవమును తీసుకొని వచ్చాడు. స్త్రీలుకూడా చదువుకొని చైతన్యవంతులు కావాలని బోధించాడు. స్త్రీ పునర్వివాహాలను ప్రోత్సహించాడు. కులభేదాలను నిరసించాడు. ఆ రోజులలో సంస్కృత పాఠశాలల్లో బ్రాహ్మణ విద్యార్థులను మాత్రమే చేర్చుకునేవారు. విద్యాసాగరుని ప్రయత్నం వలన అన్ని కులాలవారికి సంస్కృతం నేర్చుకోవడానికి అవకాశం లభించింది. అయితే ఆనాటి ఛాందసులకు కోపం వచ్చింది, ద్వేషంతో ఆయనను చంపడానికి కూడా ప్రయత్నించారు. అయినప్పటికీ, ఏమాత్రం భయపడక, తాను నమ్మిన సిద్ధాంతానికి అంకితమైన భీశాలి ఈశ్వర చంద్ర విద్యాసాగర్.

కలకత్తాలోని సంస్కృత కళాశాలలో అధ్యాపకుడుగా చేరి, ఆ తరువాత అదే కళాశాలలో ఎనిమిది సంవత్సరాల పాటు ప్రిన్సిపాల్ పదవిని నిర్వహించి, ఏదో ఒక మాట పట్టంపుతో రాజీనామా చేస్తారు విద్యాసాగర్. ఆ తరువాత మరో ఉద్యోగం చేయరు. జీవితమంతా సంస్కరణోద్యమంలోనే కాలంగడిపి 1892సం॥లో పరమ పదించుతారు ఈశ్వర చంద్ర విద్యాసాగర్.

సంఘ సంస్కరణోద్యమ పితామహుడు రాజారామ్ మోహన రాయ్ అయితే, ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగర్, కందుకూరి వీరేశలింగం ప్రభృతులు ఆ ఉద్యమానికి రథసారథులు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

స్త్రీలు కూడా చదువుకోవాలి. అందుకోసం పాఠశాలలు నెలకొల్పాలి. స్త్రీ పునర్వివాహం తప్పుకాదు. కులభేదాలను నిరసించాలి. సంస్కృతం అందరూ చదువవచ్చును. అగ్రకులాల వారికే పరిమితం చేయకూడదు. వేదవిజ్ఞానం అందరూ తెలుసుకోవాలి. అప్పుడే సనాతనధర్మ దివ్యత్వం అందరికీ తెలుస్తుంది”

- ఈశ్వర చంద్ర విద్యాసాగర్

దేశబంధు చిత్రరంజన్ దాస్

అది ఒక పెద్ద భవనం. దానిని రాజభవనం అన్నా అతిశయోక్తి కాదు. ఆ భవనం కలకత్తా మహానగరంలో రూసారోడ్డులో ఉన్నది. ఆ ఇంటి యజమాని ఒక బాలిష్టరు. ఆయన పేరు ప్రతిష్టలు గల ఒక గొప్ప న్యాయవాది. ఒకసారి ఆ న్యాయవాది కోర్టుకు వెళ్ళడానికి బయటకు వస్తాడు. ఇంతలో ఒక పేదగృహస్థు ఎదురుగా వచ్చి తన కూతురు పెండ్లికి ధన సహాయం అర్థిస్తాడు. ఎంతో కొంత ధనం యిచ్చి పంపుదామని కోటు జేబులు తడుముతాడు. ఏమీ కనిపించదు. సాయంత్రం రమ్మనమని చెప్పి కోర్టుకు వెళ్ళిపోతాడు ఆ న్యాయవాది. ఆ రోజు సాయంత్రం ఇల్లు చేరగానే, ఇంటివద్దనే కాచుకొని వున్న ఆ గృహస్థుని పిలిచి, ఆ రోజు వచ్చిన ఆదాయమునంతా ఇచ్చి ఇంట్లోకి వెళ్ళతాడు ఆ న్యాయవాది. ఆ పేద గృహస్థు తరువాత లెక్కించుకుంటే రు. 1500/-లు ఉంటుంది. అతను ఆశ్చర్యపోతాడు. ఆ న్యాయవాది పేరు విచారిస్తే, అతనే 'చిత్రరంజన్ దాస్' అని తెలుసుకుంటాడు ఆ పేద గృహస్థు.

ఒకనాడు 'దాస్' తన గుర్రపు బగ్గీలో బజారుకు వెళ్ళుతుంటాడు. దారిలో ఒక ఇంట్లోనుంచి రోదన ధ్వని వినిపిస్తుంది. బగ్గీని ఆపి, దిగి విషయం తెలుసుకుంటాడు. అది తన చిన్ననాటి ఉపాధ్యాయుని ఇల్లు అని తెలుసుకొని లోపలికి వెళ్ళతాడు. ఆ ఉపాధ్యాయుడు అప్పచెల్లించక పోవటంవలన, అతని ఇల్లును వేలం వేస్తుంటారు అధికారులు. 'దాస్' వ్యధయంద్రవిస్తుంది. వెంటనే వడ్డీతో సహా చెల్లించి, ఉపాధ్యాయునికి ఆ ఇంటిని దక్కిస్తాడు 'దాస్'. ఆనాడు చెల్లించిన సొమ్ము వేలంలోనే ఉంటుంది.

ఆ రోజులలో 'దాస్' ఆదాయం ఏడాదికి కనీసం రు. 10 లక్షలు ఉండేదిట. దేశం మొత్తం మీద, ఇంత పెద్ద మొత్తం ఆదాయం వచ్చే న్యాయవాది ఆనాడు ఇంకా ఎవరూలేరుట. 1919 సం॥లో ఆయనకు గాంధీజీతో పరిచయం ఏర్పడుతుంది. 1921 సం॥లో గాంధీజీ పిలుపు నందుకొని, స్వాతంత్ర్యమహోద్యమంలో దూకుతాడు. అంతులేని ఆదాయం యిస్తున్న న్యాయవాద వృత్తిని త్యజిస్తాడు. తన యావదాస్థిని, సువిశాల సుందర భవనాన్ని దేశానికి అంకితం చేస్తాడు. ఆ రోజులలోనే ఆ భవనం

విలువ కనీసం మూడు లక్షలట. ఆ ప్రాసాదంలో మెడికల్ కాలేజీని, మహిళలకు ఒక ఆసుపత్రిని నెలకొల్పారు 'డాన్'.

జాతీయ ఉద్యమాన్ని పటిష్ఠం చేయడాని కోసం బెంగాల్ అంతా ఉచిత పాఠశాలలు నెలకొలుపుతారు 'డాన్'. ఢాకాలో విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించుతారు. కలకత్తాలో జాతీయకళాశాలను నెలకొలిపి 'అరవిందఘోష్'ను ప్రిన్సిపాల్ గా నియమించు తారు. ఈ సంస్థలకు ఆనాడు ఎన్ని లక్షల దానం చేశాడో! చిత్తరంజన్ దాన్. అంతటి మహా సంపన్నుడైన చిత్తరంజన్ దాన్, తన భోగభాగ్యములను విడనాడి, అతిసామాన్య జీవితాన్ని అలవాటు చేసుకుంటారు. రాజభోగాలను త్యజించి, చీనిచీనాంబరాలను వినర్జించి, ఖద్దరు బట్టలను ధరించి, అతి నిరాడంబరంగా జీవితాన్ని కొనసాగిస్తారు 'డాన్'. అలా అవిరళ త్యాగాన్ని చేసిన ఆ దీనబంధును 'దేశబంధు' అని ప్రజలే పిలవ నారంభించారు. ఆయన కలకత్తా మహానగరానికి ప్రప్రథమ మేయరుగా కూడా ఎన్నుకో బడ్డారు. మొదట భోగీ పిదప త్యాగీ అయిన ఆ మహనీయుడే, చిత్తరంజన్ దాన్!

అంతటి మహాభోగాన్ని అనుభవించి, వాటినిన్నిటినీ త్యజించి, దేశస్వాతంత్ర్య సముపార్జనకు తన సర్వస్వాన్ని సమర్పించి, చివరి రోజులలో దారిద్ర్యాన్ని అనుభవించిన ఘనులలో దేశబంధు చిత్తరంజన్ దాన్ అగ్రస్థానం అయితే, ద్వితీయస్థానం 'ఆంధ్రకేసరి' ప్రకాశం పంతులుగారిది కావటం విశేషం. అద్వితీయ త్యాగమూర్తి, మహామేధావి, అసమాన న్యాయవాది, బీదలపాలిట కల్పితరువు అయిన 'దేశబంధు' చిత్తరంజన్ దాన్ 1925 సం॥ జూన్ 16వ తేదీన పరమపదించారు. ఆ మృతశరీర వాహకుల నలుగురిలో గాంధీజీ ఒకరు కావటం 'డాన్' ఎంతటి త్యాగమూర్తియో ఊహించవచ్చును.

'దేశబంధు' భౌతికకాయం అగ్నిజ్వాలలకు ఆహుతి అయిన సమయంలో ఏర్పాటు చేసిన స్మారక సభలో గాంధీజీ ప్రసంగిస్తూ "దేశబంధు కాయం నశించినప్పటికీ, ఆయన ఆత్మ అమరమైనది. అంతేకాదు, ఎంతో త్యాగం, సేవచేసిన ఆయన పేరుకూడా చిరస్థాయిగా నిలుస్తుంది. ఆయన సేవానిరతి త్యాగశీలత నిరుపమానం, ఆయన స్మృతి మనలో చిరకాలం నిలిచిపోవుగాక! ఆయన జీవితం మనకు మహాత్యార్య సాధనకు మార్గదర్శకంగా ఉండుగాక! ఆయన ఆత్మకు శాంతి కలుగుగాక!" అని అంటూ కంట తడిపెట్టుకుంటారు మహాత్మా గాంధీజీ.

"కర్తవ్యే వాధికారస్తే మా ఫలేషు కదాచన" అన్న గీతావాక్యానికి నిదర్శనమైన జీవితం ఆయనది. తాను నమ్మిన సత్యార్థానికి తనను అంకితం చేసుకొని, ఎటువంటి త్యాగానికైనా వెనుదీయకుండా, తన లక్ష్యాన్ని చేరుకొని, జీవితాన్ని ధన్యం చేసుకొనిన మహామనీషి చిత్తరంజన్ దాన్! భావితరాలవారికి చిరస్మరణీయుడు 'చిత్తరంజన్ దాన్'.

‘బ్రహ్మర్షి’ రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు

ఒక రోజున ఒక కాలేజీలో ఒక అధ్యాపకుడు విద్యార్థులు వ్రాసిన నలభై కాంపోజిషన్ పుస్తకాలను తీసుకొని Staff Room (అధ్యాపకులగది)కి వెళ్ళుతున్నాడు. ఇంతలో ఒక విద్యార్థి ఎదురుగా వచ్చి ఆయనను చూచి “మాష్టారు! గాడిద బరువు మోస్తున్నారే!” అన్నాడు. అప్పుడు ఆ మాష్టారు కోప్పడక, సమయస్ఫూర్తితో “లవునురా! ఒక్క గాడిద బరువు కాదు, నలభై గాడిదల బరువు మోస్తున్నానురా!” అని ప్రత్యుత్తరం యిస్తాడు. ఆ విద్యార్థి నివ్వెరపోయి తలవంచుకొని వెళ్ళిపోతాడు. ఆ విద్యార్థి కాంపోజిషన్ పుస్తకం కూడా ఆ నలభై పుస్తకాలలో ఉంటుంది. ఆ అధ్యాపకుడు ఎవరో కాదు ‘బ్రహ్మర్షి’ రఘుపతి వెంకట రత్నం నాయుడుగారు. ఆయన సమయస్ఫూర్తి, హాస్యచతురత అలాంటివి.

మధ్యపాన నిషేధం, అస్పృశ్యతా నివారణ మొదలైన సంఘ సంస్కరణోద్వేషాలను గాంధీజీ కంటే ముందుగా ప్రారంభించి, తెలుగునాట విస్తృత ప్రచారం గావించిన ప్రముఖ సంఘసంస్కర్త రఘుపతి వెంకట రత్నం నాయుడు. నాయుడుగారు మహావక్త. ఇంగ్లీషులో ఆయనతో పోల్చగల వ్యక్తులు భారతదేశంలోనే వ్రేళ్ళపై లెక్కించవచ్చును. పదవులను బిరుదులను ఆయన ఎన్నడూ ఆశించలేదు. కాని అవే ఆయనను వరించాయి. ‘సర్ రావుబహదూర్’, ‘దివాన్ బహదూర్’ లాంటి బిరుదులు ఇవ్వబడ్డాయి. ఉన్నత పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయ జీవితం ప్రారంభించిన ఆయన అంచలించలుగా ఎదిగి మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ పైన్ ఛాన్సలర్ పదవిని కూడా అలంకరించుతారు. బ్రహ్మ సమాజ ఆశయాలను కోస్తా జిల్లాలో విస్తృతంగా పర్యటించి ప్రచారం చేసేవారు. తమ ఉపన్యాసాలలో ముఖ్యంగా అనాధల పునరుద్ధరణ, అస్పృశ్యత నిర్మూలన అంశాలు ప్రస్తావించేవారు. ఆయనలో అద్వైతాల సమభావం, వైష్ణవుల ప్రేమతత్వం, సూఫీల

దర్శనం పెనవేసుకొని మూర్తిభవించాయి. అందువలననే ఆయనను 'బ్రహ్మర్షి' అని పిలుస్తూ వచ్చారు. నాయుడు గారు 1891 సం॥లో "సాంఘిక శుద్ధి సంఘము" (Social Purity Association) ను స్థాపించారు. ఆ సంస్థలో చేరిన ప్రతినభ్యుడు నీతి, ధర్మం, మానవత్వం కలిగి; ఆలోచనలలో, క్రియలలో పరిశుద్ధంగా ఉంటామని ప్రమాణం చేయాలని కోరారు.

మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయానికి ఎన్నుకోబడిన తెలుగు వారిలో నాయుడుగారే మొట్టమొదటివారు. ఆయన ఆ పదవిలో మూడు సంవత్సరాలున్నారు. ఆ రోజులలో ఆయనకు రు. 2500/-లు జీతం యిచ్చేవారు. అందులో ఆయన ఒక్క రు. 150/-లు మాత్రమే తన స్వంత ఖర్చులకోసం ఉంచుకునేవారు. మిగతాదంతా పేద విద్యార్థులకు, అనాథలకు ప్రతినెలా ఖర్చు చేసేవారు. ప్రతినెలా ఒకటవ తేదీన పోస్టాఫీసుకు వెళ్లి యమ్.ఓ ఫారములు పూర్తిచేసి డబ్బును పేదలకు, అనాథలకు పంపేవారు. చిట్టచివరికి ఆయనకు మిగిలినది నోట్లకట్టలు కాదు, యమ్.ఓ. కూపన్ల కట్టలు మాత్రమే. ఒక్కొక్కప్పుడు తమ నొకర్లవద్దనే అప్పజేసేందుకు కూడా వెనుకాడని 'దానకర్ణుడు' నాయుడుగారు.

రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడుగారు, బందరు నోబుల్ కళాశాలలో ఆంగ్లోపన్యాసకులుగా వున్న సమయంలో ఎంతోమంది విద్యార్థులు వీరివద్ద శిష్యులకం చేశారు. భోగరాజు, ముట్నూరి,కోపల్లె, చెలుకువాడ ప్రభృతులు నాయుడుగారి శిష్యులే. విద్యార్థులకు ఈయన యెడల ఎనలేని గౌరవభావం ఉండేది. అందువలననే ఆనాటి నోబుల్ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ క్లార్క్ దొర ఒకసారి నాయుడుగారిని ప్రశంసిస్తూ "విద్యార్థులపై లింతటి ప్రభావం గల ఉచార్యుని నేనెక్కడా చూడలేదు" అని అంటారు. విద్యతో పాటు వినయ విధేయతలను, వివేక విజ్ఞానాదులను, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని, స్ఫూర్తిని, శక్తిని, విద్యార్థులకు ప్రసాదించిన ఉత్తమ ఉపాధ్యాయుడు రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడుగారు.

ఒకసారి నాయుడుగారు ఒక మహాసభలో మాట్లాడుతూ "వేశ్యను నీచముగా చూడటము తప్పు. ఆమె నాకు చెల్లెలు వంటిది" అనగానే సభలో నుంచి "సిగ్గు! సిగ్గు!" అని కేకలు వినపడుతాయి. ఏమాత్రం జంకక, తడబడక, నిర్భయంగా ఎవరికి సిగ్గు? అని సింహగర్జన చేసి "తల్లులవంటి ఆ స్త్రీలను లభోగతికి తెచ్చిన ఈ సంఘ దుస్థితికి ఎవరు

కారకులు? ఇది ఎవరికి సిగ్గుచేటు?” అని అనగానే ఎవరూ మాట్లాడరు. అన్యాయాన్ని నిర్ణయంగా ఎదిరించడంలో ఆయనకు ఆయనే సాటి.

నాయుడుగారు బందరు పురపాలక సంఘంలో సభ్యులుగా వున్నప్పుడు ఇంటి పన్నుల నిర్ణయం ఉపసంఘంలో సభ్యుడైనారు. ఆ సందర్భమున ఒకసారి ఒక మహమ్మదీయుని ఇల్లు తనిఖీ చేయవలసి వచ్చింది. ఆయన వెళ్ళిన సమయానికి, ఆ ఇంట్లో మగవాళ్ళెవరూ లేరు. కనుక లోపల నుంచి ఒక స్త్రీ “అయ్యా! మీరిప్పుడు రావడానికి వీలు లేదు” అన్నది. అప్పుడు నాయుడుగారు ఉర్దూలో “అమ్మా! నేను కూడా లోపలికిరాకూడదా?” అని అడిగారు. అప్పుడు ఆ స్త్రీ ‘బాబూ! మీరా? లోపలికిదయ చేయండి!’ అన్నది. నాయుడుగారంటే మహమ్మదీయ స్త్రీలకు కూడా అంత గౌరవము ఉండేది.

బందరు తరువాత నాయుడుగారి కార్యక్రమాలకు కాకినాడ కేంద్రమయింది. 1904 సం॥లో కాకినాడ పి.ఆర్. కాలేజీలో ప్రిన్సిపాల్ పదవిని చేబట్టారు. ఆయన కాలంలోనే తొలిసారిగా ఆ కాలేజీలో హరిజన విద్యార్థులకు ప్రవేశం లభించింది. హరిజన బాలబాలికలకు ఉచితంగా విద్యాబోధన చేయడానికి నిర్ణయం గైకొనబడింది. అన్నస్వామి, హరిజనోద్ధరణలకు ఆయన తమ జీవితాన్ని అంకితం చేశారు. 1862 సం॥ అక్టోబర్ 1వ తేదీన బందరులో జన్మించిన నాయుడు గారు 1919 సం॥ మే 26 తేదీన కాకినాడలో పరమపదించారు. ఆ వార్త విని ఒక ప్రముఖ కవి ఇలా పరితపించాడు.

“సర్ రఘుపతి వేంకట ర

త్వ! రమ్యగుణ సాంద్ర పండితవరా! దీన్

ధరణ నిపుణ బ్రహ్మర్షి!

ధరలో నీతోనే చెల్లె ధర్మము తండ్రీ!”

“ఉన్నత పదవులకోసం ప్రాకులాడను. డబ్బూ దక్కుం గడించాలనే ఆశకు దూరంగా ఉంటాను. సన్మార్గం అనుసరిస్తాను. ధూతదయను పరమధర్మంగా భావిస్తాను. ఇదే మోక్షానికి మార్గమని విశ్వసిస్తాను”.

దాదాభాయ్ నౌరోజీ

భారతదేశ రాజకీయ రంగంలో మనుమలు, మునిమనుమలచే చిరస్మరణీయంగా గుర్తించబడిన వ్యక్తిగనుకనే ఆయనను "The Grand Old Man of India" అని, "భారతదేశ భీష్మచార్యుడు" అని పిలిచేవారు. అతనే 'దాదాభాయ్ నౌరోజీ'. సార్థకనామధేయుడు. పాఠశీక భాషలో 'దాదా' అనగా 'తాత' అని అర్థం. 'భాయ్' అనగా 'అన్న' అని అర్థం. 'నౌరోజీ' అనగా 'ఉగాది' అని అర్థము. భారత జాతీయ ఉద్యమ చరిత్రలో తాతగా, పెద్దన్నగా, నవశకమునకు ఉగాదిగా గుర్తించబడిన వ్యక్తి 'దాదాభాయ్ నౌరోజీ'. పాఠశీకుడైనప్పటికీ, భారత ప్రజల ఆదరాభిమానములను పొందిన ధన్యుడని ఆయన.

1885 సం॥లో 'హ్యూమ్' దొరచేత భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ స్థాపింపబడింది. కాంగ్రెస్ స్థాపనలో 'నౌరోజీ' పాత్ర అత్యంత ప్రశంసనీయమైనది. 1886 సం॥లో కలకత్తాలో జరిగిన సభలో భారత జాతీయ కాంగ్రెసుకు ఆయన అధ్యక్షుడుగా ఎన్నుకోబడినారు. మరల 1893 సం॥లో లాహోర్లో జరిగిన కాంగ్రెస్ మహాసభలో రెండవసారి అధ్యక్షుడుగా ఎన్నుకోబడినారు. మరల 1906 సం॥లో మూడవసారి కాంగ్రెస్ అధ్యక్ష పీఠాన్ని అలంకరించుతారు. ఒక పాఠశీకుడు, భారత జాతీయ కాంగ్రెసుకు మూడుసార్లు అధ్యక్ష పీఠాన్ని అలంకరించడం విశేషం.

1892 సం॥లో బ్రిటీష్ పార్లమెంటులోని కామన్స్ సభకు జరిగిన ఎన్నికలలో 'సెంట్రల్ ప్రెస్ బిల్' నియోజకవర్గం నుండి పోటీ చేసి ఘనవిజయాన్ని సాధిస్తారు 'నౌరోజీ'. బ్రిటీష్ పార్లమెంటుకు ఎన్నికైన మొదటి భారతీయుడు 'దాదాభాయ్ నౌరోజీ'. ఇది బ్రిటీష్ సామ్రాజ్య చరిత్రలోనే నూతన అధ్యాయమును సృష్టించింది.

దాదాభాయ్ సూక్ష్మగ్రాహి. పాఠశాల విద్యలో అన్ని పరీక్షలలోనూ ప్రథమ శ్రేణి ఆ బాలునిదే. పాఠశాల విద్యానంతరం “ఎల్ ఫిన్ స్టన్” కాలేజీలో చేరి, స్కాలర్ షిప్ ను కూడా సంపాదించి, ప్రథముడుగా ఉత్తీర్ణుడవుతాడు. అదే కాలేజీలో అధ్యాపకునిగా నియమించ బడుతాడు, ఆ కాలేజీలో అధ్యాపకునిగా నియమించబడిన ప్రథమ భారతీయుడు ఆయనే. ఆ రోజులలో ఇంగ్లాండ్ లోని భారతీయులను ద్వితీయ శ్రేణి హారులుగా పరిగణించేవారు. దాదాభాయ్ అక్కడి భారతీయులను సంఘటిత పరచి ‘లండన్ ఇండియా సొసైటీ’ అనే సంస్థను స్థాపించుతాడు “ఇండియన్ జర్నల్” అనే పత్రికను కూడా ప్రారంభించి, అందులో అనేక వ్యాసములు వ్రాసి భారతీయులలో స్ఫూర్తిని, చైతన్యాన్ని కలుగజేస్తారు ‘నారోజీ’. లండన్ లోని ప్రముఖులు కొందరు నారోజీకి ‘పే’ అనే బిరుదు యివ్వాలని భావిస్తారు. కాని నారోజీ దానిని తిరస్కరించి, ఆయనకు పదవీకాంక్ష లేదని నిరూపిస్తాడు ‘నారోజీ’.

బ్రిటీష్ పార్లమెంట్ సభ్యుడుగా ఉన్నరోజులలో ఒకసారి ఆయన లండన్ నుండి బొంబాయికి ఓడలో వస్తారు. ఓడరేవులో అఖండ స్వాగతం యిస్తారు నాయకులు, ప్రజలు. ఆ తరువాత ఆయన విడిది చేయడానికి ఒక పెద్ద బంగళాను ఏర్పాటు చేస్తారు. అక్కడికి వెళ్ళకుండా, ఆయన తన పాత ఇంటికి వెళ్ళిపోతాడు. అది ఆయన గిరాడంబరతను సూచిస్తుంది.

ఆయన భారతజాతీయ కాంగ్రెస్ కు మూడవసారి అధ్యక్షునిగా ఎన్నికైనప్పుడు, తన అధ్యక్షోపన్యాసంలో “కలిసికట్టుగా పోరాడి స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించండి. భారత జనయిత్రీ లపూర్వ వైభవమును దక్కించండి. పాశ్చాత్య సభ్యజాతుల వలె ప్రతిష్ఠావంతులు కాండి. శాంతియుత పద్ధతులలో పోరాటాన్ని కొనసాగించండి. సహనం, నిర్భయత్వం మనకు పట్టుకొమ్మలు. నా దేశ ప్రజలకు ఇదే నా సందేశం” అని ఉద్ఘోషించుతారు నారోజీ. ఆయన పాఠశీకుడైనప్పటికీ, భారత స్వాతంత్ర్యమహోద్యమంలో అగ్రస్థానాన నిలబడి, నిస్వార్థంగా పోరాడినవారిలో అతిముఖ్యుడు నారోజీ.

1902 సం॥లో తన అభ్యుదయ ఆర్థిక విధానాలను వివరిస్తూ "Poverty and Un-British rule in India" అనే అపూర్వ గ్రంథమును రచించుతారు నారోజీ. ఆ గ్రంథంలో బ్రిటీష్ వారు వాణిజ్యం పేరిట భారత ఆర్థిక వ్యవస్థను ఎలా ధిన్నాభిన్నం చేసింది? భారత సంపదను ఎలా దోచుకున్నది? ఈ దేశ దారిద్ర్యానికి బ్రిటీష్ వారు అనుసరించిన

ఆర్థిక వలన విధానమేనని సహేతుకంగా వివరిస్తారు. ఆ గ్రంథం మంచి ప్రాచుర్యాన్ని పొందుతోంది. ఆ గ్రంథమును చదివిన ఆర్థికవేత్తలు నారోజీకి మించిన ఆర్థికవేత్త లేరని పొగుడుతారు. కేవలం ఆర్థిక, రాజకీయ విషయాలలోనే గాక విద్యావిషయాలలో కూడా ఆయన నిష్ణాతుడే. శాతీయ విద్యావిధాన ఆవశ్యకతను వివరిస్తూ 1882 సం॥లో భారతదేశానికి వచ్చిన 'ఎడ్వర్డేషన్ కమిషన్' కు ఒక నివేదికను కూడా సమర్పించుతారు నారోజీ.

బాలుర వలె బాలికలు కూడా బడికి వెళ్లి చదువుకోవాలని ఆశించారు నారోజీ. అయితే బాలికలకు చదువెందుకు? చదువుకొని వాళ్ళేమైనా ఉద్యోగాలు చేయాలా? అని భావించే రోజులు అవి. అయినప్పటికీ నారోజీ సాహసం చేసి బొంబాయి నగరంలో ఒక బాలికల పాఠశాలను నెల కొలిపారు. అదే బొంబాయిలో వెలసిన మొట్టమొదటి బాలికల పాఠశాల. 'సమాచార్ దర్బార్' అనే గుజరాతీ పత్రికలో "స్త్రీలకు విద్య ఆవశ్యకత" అనే విషయం మీద ఎన్నో వ్యాసాలు వ్రాసి స్త్రీలలో చైతన్యాన్ని కలుగజేశారు 'నారోజీ'.

పచ్చని ఒళ్ళు ఆకర్షణీయమైన కళ్ళు అందమైన ఆ బాలుడు వచ్చాడంటే చాలు! అందరి కళ్ళు ఆ బాలుని మీదనే ఉండేవి. ఒకసారి ఒక పాఠశాలలో బహుమతిప్రధాన సభ జరుగుతున్నది. ఒక అందాల బాలుడు నిర్ణయంగా ముందుకు వచ్చి మాష్టారు అడిగిన ప్రశ్నల కన్నీంటికి సమాధానం చెబుతాడు. ఆ సభలో ఉన్న ఒక ఆంగ్లేయుడు మెచ్చుకొని ఆ బాలునికి ఒక పతకాన్ని బహూకరించుతాడు. ఆ సభలోనే ఉన్న ఒక విదేశీ యాత్రికురాలు "మిసెస్ పోస్ట్" ఆ బాలుని చూచి ఆనందపడి, అతని తెలివితేటలు మెచ్చుకుంటూ తాను రచించిన "పశ్చిమ భారతం" అనే గ్రంథంలో ఆ 'అందాలబాలుని' గురించి ప్రస్తావిస్తుంది. ఆ అందాల బాలుడే పెరిగి పెద్దవాడై, భారతదేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం, ఎనలేని త్యాగాలు చేసి తన 92వ ఏట అనగా 1919 సం॥లో పరమ పదించుతారు.

భాషలు వేరైనా, మతాలు వేరైనా, ఈ పవిత్రగడ్డ మీద జన్మించిన వారందరూ ఈ భరతమాత బడ్డలే! భారతీయులే! అనే సత్యాన్ని నమ్మి, ఈ భారతదేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం తన సర్వస్వాన్ని సమర్పించి, భారతదేశ భీష్మచార్యులుగాను, "The Grand old man of India" గాను భారత ప్రజల మన్ననలను, ఆదరాభిమానములను చూరగొనిన మహనీయుడు 'దాదాభాయ్ నారోజీ'.

కాశీ హిందూ విశ్వవిద్యాలయ స్థాపకుడు

పండిత మదనమోహన మాలవ్యా

పండిత మదనమోహన మాలవ్యా అనగానే కాశీ హిందూ విశ్వవిద్యాలయం మన కళ్ళముందు మెదులుతుంది. దానికి రూపకల్పన చేసి, స్థాపించి, అభివృద్ధి పరచి, జగద్విఖ్యాతి గాంచిన మహాసంస్థగా తీర్చిదిద్దిన మహామనీషి 'మాలవ్యా'. పేరెన్నికగన్న న్యాయవాదిగా, ఆదర్శ పత్రికా సంపాదకునిగా, బహుభాషాకోవిదుడుగా, అనర్హక వక్తగా, అకుంఠిత దేశభక్తుడుగా అనన్య కీర్తి ప్రతిష్ఠల నాల్గించారు 'మాలవ్యా'.

పవిత్ర గంగానదీ తీరముననున్న కాశీ మహానగరంలో హిందూ విశ్వవిద్యాలయాన్ని నెలకొల్పాలన్న మహదాశయం మాలవ్యా మనోవీధిలో మెలిసింది. అయితే అది అంత తేలికైన విషయం కాదని తెలిసి కూడా దేశమంతా 'జోలి' పట్టి తిరిగి సాధించిన మహామనీషి 'మాలవ్యా'. ఒకసారి దర్బారంగ మహారాజుగారి ఆస్థానంలో మాలవ్యా చేసిన భాగవత ప్రసంగాలను విని ముగ్ధుడై, మాలవ్యా తలబెట్టిన మహోన్నత కార్యమును తెలుసుకొని అక్కడికక్కడే 25 లక్షల రూపాయల విరాళాన్ని ప్రకటించుతాడు ఆ మహారాజు. అంతేకాదు మాలవ్యాకు కుడి భుజంగా నిలచి 1 కోటి 34 లక్షల నిధి ప్రాగుపడేందుకు కారణభూతుడవుతాడు. కాశీ మహారాజును అర్థించి విశ్వవిద్యాలయానికి అవసరమైన, విశాలమైన స్థలాన్ని సేకరించుతారు 'మాలవ్యా'. గొప్ప అంగ్ల భాషా పండితునిగా పేరుగాంచిన సురేంద్రనాథ్ బెనర్జీని మొదటి ఇంగ్లీష్ ప్రొఫెసర్ గా ఉచితంగా ఆ హిందూ విశ్వవిద్యాలయంలో పనిచేయడానికి ఒప్పించగలుగుతారు 'మాలవ్యా'.

1916 సం॥లో కాశీలో హిందూ విశ్వవిద్యాలయాన్ని స్థాపించుతారు 'మాలవ్యా'. అప్పటి నుంచి కష్టాలు ప్రారంభమవుతాయి. ఒకసారి ఒక కోటిశ్వరుడైన నవాబు

వద్దకు వెళ్లి విశ్వవిద్యాలయానికి సాయం అర్పించుతాడు. పిల్లకి బిచ్చం పెట్టని ఆ నవాబు తన వద్ద డబ్బులేదంటాడు. అయినా మాలవ్యా ఆయనను వదలకుండా, తన భుజం మీది అంగవస్త్రమును తీసి జోలెపట్టి “తమకు తోచింది యిప్పించండి. మీరే ఇచ్చినా స్వీకరిస్తాను” అని వినయపూర్వకంగా అర్థిస్తాడు. ఆ నవాబుకు కోపం వచ్చి “ఇదిగో! ప్రస్తుతానికి ఇదే ఉంది! తీసుకో!” అంటూ తన కాలిబూటును తీసి జోలెలో వేస్తాడు. అదే మహా ప్రసాదం అన్నట్లు నమస్కరించి నిష్క్రమిస్తాడు మాలవ్యా. తగిన శాస్త్రీ జరిగిందని ఆ నవాబు లోలోపల సంతోషించుతాడు. మరుసటి రోజు ఫలానా నవాబుగారి బూటు బహిరంగంగా వేలం వేయబడుతోందని పత్రికలలో ప్రకటించుతాడు ‘మాలవ్యా’. ఆ ప్రకటన చూచిన నవాబుగారు కంగారుపడి, తన మనుషులతో పెద్ద మొత్తాన్ని చందాగా పంపించి, తిరిగి తన బూటును తెప్పించుకుంటాడు.

మరోసారి విరాళాల కోసం నిజాం ప్రభువు వద్దకు వెళ్ళుతాడు ‘మాలవ్యా!’. ఆయనకు ఆశయం నచ్చినా, దానికి హిందూ విశ్వవిద్యాలయం, అన్న పేరుండటం వలన విరాళం యివ్వడానికి సంకోచించుతాడు నిజాము. అయితే ఆ సంస్థానము నుంచి వట్టి చేతులతో తిరిగి వెళ్ళటం మాలవ్యాకు ఇష్టం ఉండదు. అదే రోజున హైదరాబాద్ లో ఒక ధనికుడైన హిందువు మరణించగా, అతని శవాన్ని స్వశాసనవాదీకకు పెద్ద ఊరేగింపుతో తీసుకొని వెళ్ళుతుంటారు. దాని పొడవునా అభిమానులు ఆ శవం పైకి నాణాలు విసురుతుంటారు. మాలవ్యా ఆ ఊరేగింపు వెంట నడుస్తూ, క్రిందపడ్డ నాణాలను వ్రేలి చీసి తన సంచిలో వేసుకుంటుంటాడు. ప్రజలు నివ్వెరపోతారు. ఆ వార్త ఆనోట... ఆనోట... నిజాం ప్రభువుకు తెలుస్తుంది. సిగ్గుపడి మాలవ్యాను తన సంస్థానానికి పిలిపించుకొని, భూరి విరాళాన్ని అందిస్తాడు నిజాము ప్రభువు.

ఎన్ని కష్టాలు ఎదురైనా, ఎవరు ద్వేషించినా, నిరసించినా, వాటన్నింటినీ సహనంతో స్వీకరించి, తాను చేబట్టిన మహత్కార్యాన్ని సాధించిన సహనశీలి ‘మాలవ్యా’. మాలవ్యా ప్రతిభా పాటవాలను తెలుసుకొని కాలాకంకర్ సంస్థానాధిపతి మాలవ్యాను ఆహ్వానించి ‘ది హిందూస్థాన్’ పత్రికకు సంపాదకునిగా ఉండమని కోరుతాడు. అయితే ఒక చిన్న షరతు పెడతాడు ‘మాలవ్యా’. రాజుగారు మద్దం సేవించినప్పుడు తనను పిలిపించరాదన్నదే ఆ షరతు. మాలవ్యా సంపాదకత్వాన ఆ పత్రిక అతిత్వరలోనే బహుళ ప్రచారాన్ని వుంజుకుంటుంది. లాభాలు కూడా గడిస్తుంది. ఒకసారి అతిముఖ్య విషయమును గురించి చర్చించడానికి మాలవ్యాను రాజుగారు

నీతి సుధానిధి

పిలిపిస్తారు. రాజాగారి గదిలో ప్రవేశించే సరికి, ఆ రాజాగారు బాగా తాగివున్నట్లు గ్రహించుతాడు మాలవ్యా. వెంటనే తన షరతును గుర్తుచేస్తూ రాజీనామా వ్రాసి యిస్తాడు మాలవ్యా. తన తప్పను గ్రహించిన ఆ రాజు క్షమించమని ప్రాధేయపడుతాడు. అయినప్పటికీ తన నిర్ణయానికి తిరుగులేదని చెప్పి వెళ్ళిపోతాడు మాలవ్యా. **స్వాభిమానం ముందు పదవులు, డబ్బు చాలా చిన్నవని భావించేవారు మాలవ్యా.**

ఒకసారి తన మిత్రులతో కలిసి విరాళములు కోసం అమృతసర్లోని ఒక పెద్దవ్యాపారి వద్దకు వెళ్ళుతారు మాలవ్యా. మధ్యాహ్నం అవుతుంది. ఆ వ్యాపారి అందరికీ మిఠాయి తెప్పించుతాడు. మాలవ్యా మాత్రం వాటిని ముట్టడు. తినమని వ్యాపారి బ్రతిమాలుతాడు. ఆనాడు సేకరించవలసిన లక్షం పూర్తికాకుండా ఏ ఆహారం తీసుకో నంటాడు మాలవ్యా. వెంటనే ఆ వ్యాపారి ఆ రోజు లక్ష్యానికి మించిన మొత్తానికి 'చెక్' వ్రాసి యిస్తాడు. ఆ తరువాతనే మాలవ్యా ఆ మిఠాయిలను తింటాడు. అంతటి దీక్షతో, పట్టుదలతో కృషిచేశాడు గనుకనే, అంతటి మహా విశ్వవిద్యాలయాన్ని నెలకొల్పగలిగాడు మాలవ్యా. **కృషి వుంటే మనుషులు ఎంతటి అసాధ్యమైన పనులనైనా సాధించగలుగుతారని నిరూపించాడు మాలవ్యా. పట్టుదల వుంటే దేనినైనా సాధించవచ్చునని చేసి చూపించాడు మాలవ్యా.**

నువ్వు పూవులాంటి తెల్లటి స్వచ్ఛమైన ఖద్దరు దోవతి, పాడుగాటి తెల్లటి చొక్కా, మెడలో బారైన ఉత్తరీయం, తలమీద పాగా, నుదుట బొట్టులతో భారతీయత ఆయనలో ఉట్టిపడుతుండేది. ఆయన ముఖవర్ణస్సు చూడగానే ఆయన మహా పండితుడని భావించేవారు. నిజంగా ఆయన గొప్ప సంస్కృత విద్వాంసుడే. **గాంధీజీ 'జాతిపిత' అయితే, మాలవ్యా 'జాతి ఉపదేశకుడు'.** ఆయన స్థాపించిన కాశీ హిందూవిశ్వవిద్యాలయం ఎంత మంచి మహనీయులను తయారుచేసిందో! మరి ఇంకా ఎంతమంది మహనీయులు అక్కడ తయారవుతారో! ఏదిఏమైనప్పటికీ ఆయన విద్యారంగానికి చేసిన సేవ అపారం, అత్యంత శ్లాఘనీయం.

“విజ్ఞానశాస్త్రం చదవడం ఎంత అవసరమో, వేద విజ్ఞానం తెలుసుకోవడమూ అంత అవసరమే. వేదవిజ్ఞానం తెలుసుకోవాలంటే సంస్కృతం రావాలి”.

- మాలవ్యా

బెంగాల్ బైగర్ అశుతోష్ ముఖర్జీ

“లండన్‌లో జరిగే ఏడవ ఎడ్వర్డు పట్టాభిషేక మహోత్సవానికి మీరు హాజరుకావాలి! ఇది మా కోరిక. మీరు తప్పకుండా లండన్ వెళ్ళాలి. ఇది మీ అధ్యక్షం. ఇది మీకు సమ్మతమే గదా?” అని అడుగుతాడు ఆనాటి వైస్రాయి.

“చాలా కృతజ్ఞుణ్ణి. కాని మ అమ్మ ఒప్పకోవాలి గదా! మొదట మా అమ్మకు ఈ విషయం చెబుతాను. ఆమె అనుమతిస్తే ఆ తరువాత నా అంగీకారం తెలుపుతాను” అంటాడు ఆ పెద్ద మనిషి.

“వైస్రాయి అభిమతాన్నే కాదంటున్నారా! మీరు?”

“అవును! మా అమ్మ తరువాతనే మీరు. మా అమ్మ అనుమతి లేకుండా నేను ఏ పని చేయను”.

“మీరు ఎవరితో మాట్లాడుతున్నారో? తెలిసే మాట్లాడుతున్నారా?”

“బాగా తెలుసు! తమరు భారత దేశపు వైస్రాయి అని, తమ పేరు ‘కర్జన్’ అని కూడా తెలుసు”.

“ఈ వైస్రాయి ఆజ్ఞాపించిన తరువాత కూడా, తమకు ఇంకా మరొకరి అనుమతి కావాలా?”

“లార్డ్ కర్జన్ కాదు గదా! అతనిని పుట్టించిన సృష్టికర్త ఆజ్ఞాపించినప్పటికీ నాకు నా మాతృదేవి అనుమతియే ప్రధానము. తల్లికి మించిన దైవం లేదు. ఇది మా సంస్కృతీ సంప్రదాయం” అని చెప్పి రివ్యూన ఛాంబర్ నుండి బయటకు వచ్చి తన కారులో వెళ్ళిపోతాడు. కర్జన్ నిశ్చేష్టుడైపోతాడు.

అంతటి భీశాలి ఎవరో తెలుసా? కలకత్తా హైకోర్టులో పని చేస్తున్న ఒక న్యాయమూర్తి. ఆయన పేరే **అశుతోష్ ముఖర్జీ**. భారత పార్లమెంటులో ప్రతిపక్ష నాయకుడుగా చరిత్రను సృష్టించిన డా. శ్యాంప్రసాద్ ముఖర్జీ ఆయన కుమారుడే.

రవి అస్తమించని బ్రదీష్ సామ్రాజ్య ప్రతినిధి ఆజ్ఞలకు తలవంచక తల్లి మాటకు విలువయిచ్చిన **‘మాతృభక్తి’** పరాయణుడు ముఖర్జీ. అందువలననే ఆయన అంతటి కీర్తిని పొందాడు. తల్లిని గౌరవించే పిల్లలకు కూడా అంతటి కీర్తి లభిస్తుంది. ఏ మాత్రం సందేహించకండి. తల్లిని ప్రేమించండి! గౌరవించండి, పూజించండి! తల్లిని మరువకండి!

ఒకసారి అశుతోష్ ముఖర్జీ, కలకత్తా వెళ్ళడానికి ఢిల్లీలో రైలు ఎక్కుతాడు. అది మొదటి తరగతి పెట్టె. అందులో ఒక మిలటరీ ఆఫీసర్ కూడా ప్రయాణిస్తుంటాడు. అతడు ఆంగ్లేయుడు. ముఖర్జీ ఎప్పుడూ ధోవతి కట్టుకొని, సాదా సీదా చొక్కావేసుకొని, పైన ఉత్తరీయము ధరించేవాడు. కాళ్ళకు చెప్పలు మాత్రమే ఉండేవి. అదే ఆయన వేషధారణ. ఆ వేషంతోనే మొదటి తరగతి పెట్టెలో ఎక్కుతాడు ముఖర్జీ. ఆ మిలటరీ ఆఫీసరుకు ఎక్కడ లేని కోపం వస్తుంది. ముఖం చిట్టించుకుంటాడు. ఆ రాత్రి ముఖర్జీ నిద్రపోతుండగా, ఆ తెల్లదొర ముఖర్జీ చెప్పలను చడీచప్పుడు కాకుండా తీసి, కిటికీలో నుంచి బయటకు విసిరివేస్తాడు. తెల్లవారింది ముఖర్జీ లేస్తాడు. చెప్పలు కనిపించవు. జరిగిన విషయాన్ని ముఖర్జీ పసిగడతాడు. ఇంతలో కొంత సేవటికి ఆ మిలటరీ ఆఫీసర్ ముఖం కడుక్కోవడానికి వెళ్ళతాడు. ఇదే మంచి తరుణమని భావించి, ఆ ఆంగ్లదొర హ్యాట్ (టోపి)ను కిటికీ గుండా బయటకు విసిరివేస్తాడు ముఖర్జీ. ఆ మిలటరీ ఆఫీసర్ వచ్చి తన హ్యాట్ కోసం వెదుక్కుంటాడు, కనిపించదు. కోపంతో **‘ఎక్కడ నా హ్యాట్?’** అని ముఖర్జీని అడుగుతాడు. ముఖర్జీ చాలా శాంతంగా **“హ్యాట్! నా చెప్పల్ని వెదికి తీసుకొని వచ్చేందుకు వెళ్ళింది!”** అంటాడు. ఆ తెల్లదొర ఉగ్రుడవుతాడు. కాని తమాయించుకొని, తాను చేసిన తప్పును తలచుకొని, ఏమీ మాట్లాడలేకపోతాడు.

ఏదైనా సంఘటన జరిగిన వెంటనే ఉద్రేకంతో స్పందించ కూడదు. సమయం చూచుకొని తగిన సమాధానం చెప్పాలి. దానినే **‘కీలు ఎటిగి వాత పెట్టడం’** అంటారు. అదే చేసారు ముఖర్జీ. ఆయన సమయస్ఫూర్తి అంతటిది.

ప్రతిరోజూ తెల్లవారుజామునే లేచి, నదికి వెళ్లి స్నానం చేసి, సంధ్యా వందన మాచరించి తిరిగి రావడం ముఖర్చి అలవాటు. ఒకనాడు అదే విధంగా నది నుండి ఇంటికి తిరిగి వస్తుండగా ఒక ముసలమ్మ ఎదురుగా వచ్చి “నాయనా! ఈ వేళ మా ఇంట్లో ఒక వ్రతమున్నది. ప్రొద్దుటి నుంచీ చూస్తున్నా! ఒక్క బ్రాహ్మణుడూ కనపడలేదు. మా ఇంటికి వచ్చి, పూజ చేయించి, పుణ్యం కట్టుకోబాబూ!” అని బ్రతిమలాడుతుంది ‘సరే!’ అని ఆ ముసలమ్మతో పాటు వాళ్ళించికి వెళ్లి యధావిధిగా పూజ చేయిస్తాడు ముఖర్చి. ఆ ముసలమ్మ సంతోషించి ఐదణాలు, జియ్యమూ ముఖర్చికి యివ్వబోతుంటే, ప్రక్క ఇంటి ఆయన వచ్చి “బామ్మగారూ! ఆయనెవరో తెలుసా? హైకోర్టు జడ్జి అశుతోష్ ముఖర్చి గారండీ!” అని అంటాడు. ఆ ముసలమ్మ నిర్భాంత పోతుంది. నోట వెంటడి మాటపెగలదు. అంతలో ముఖర్చి “హైకోర్టు జడ్జీనయినా, నేనూ ఒక బ్రాహ్మణ్ణే. దక్షిణ తీసుకోవడం తప్పా?” అంటూ ఆ ముసలమ్మయిచ్చిన ఐదణాలనూ, జియ్యాన్ని తన ఉత్తరీయంలో మూట కట్టుకొని ఇంటి ముఖం పడుతాడు ముఖర్చి. ఈ సంఘటన ఆయన నిరాడంబరతనే గాక, సంస్కృతీనంప్రదాయముల యెడల ఆయనకు వున్న విశ్వాసమును కూడా చాటుచున్నది.

‘బెంగాల్ ట్రేగర్’గా పేరుగాంచిన అశుతోష్ ముఖర్చికి విశ్వవిద్యాలయముల యెడల అమితమైన గౌరవముండేది. విశ్వవిద్యాలయములు “గులామ్ ఖానాలు” (బానిసల భవనాలు) కాకూడదని స్వాతంత్ర్యోపాసకుల ఆలయాలు కావాలని ఆశించేవారు. 1923 సం॥లో జరిగిన కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయ స్వాతంత్ర్య సభలో, అప్పటి వైస్రాయి లార్డ్ లిట్టన్ ఎదుట ఉపన్యసిస్తూ “Freedom first, freedom second, freedom always nothing else will satisfy me” అని గర్జించిన దేశ భక్తుడు అశుతోష్ ముఖర్చి.

1894 సం॥లో ‘డాక్టర్ ఆఫ్ లా’ను సంపాదించి, 1898 సం॥లో కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయంలో ‘లా’ ప్రొఫెసర్ గా చేరారు. నలభై ఏళ్ళ వయసయినా రాకముందే 1904 సం॥లో కలకత్తా హైకోర్టులో న్యాయమూర్తిగా నియమితులయ్యారు. ఆ పదవిలోనే కొనసాగుతూ 1920 సం॥లో కొద్దికాలం పాటు ప్రధాన న్యాయమూర్తిగా పనిచేసి

వాచ్చికంగా పదవీ విరమణ చేస్తారు. కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయ సెనెట్ సభ్యుడుగా కూడా కొంతకాలం ఉంటారు. 1906 నం॥ నుంచి 1914 నం॥వరకు కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయానికి వైస్ ఛాన్సలర్ గా ఉండి అత్యంత ఆదర్శ విశ్వవిద్యాలయంగా రూపొందించుతారు అశుతోష్.

అశుతోష్ ముఖర్జీకి గ్రంథపఠనయందు అత్యంత ఆసక్తి. ఆంగ్ల, సంస్కృత, హిందీగ్రంథాలనెన్నో సేకరించారు. 85వేలకు పైగా పలుభాషా గ్రంథాలను ఆయన సేకరించారట. సేకరించటమే కాదు, సేకరించిన ప్రతి గ్రంథాన్ని ఆసక్తితో చదివేవారట. ఆయన మరణానంతరం ఆ గ్రంథ భాండాలాన్ని వారి కుమారులు కలకత్తాలోని జాతీయ గ్రంథాలయానికి దానంగా ఇచ్చారు.

కలకత్తా హైకోర్టు న్యాయమూర్తిగా, కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయ వైస్ ఛాన్సలర్ గా ఆయన చేసిన కృషి అత్యంత ప్రశంసనీయం. ఆయన మొదటి నుంచీ సర్వస్వతంత్రుడు. ఆయనది తలవంచే మనస్తత్వం కాదు. తాను విశ్వసించినదానిని నిర్ణయంగా, నిర్దిష్టమూటంగా చెప్పేవాడు. పదవుల కోసం ఆయన ఎన్నడూ ప్రాకులాడలేదు. పదవులే వచ్చి ఆయనను వరించినాయి. పదవులెన్ని అలంకరించినా ఆయనలో అహంకారంగాని, ఆడంబరంగాని కనిపించేది కాదు. జన్మనిచ్చిన తల్లిని ఎంత ప్రేమించి, గౌరవించేవాడో, జన్మించిన దేశమును కూడా అంతే ఆరాధించేవాడు అశుతోష్ ముఖర్జీ.

ఆ మహనీయుని అడుగు జాడలలో నడుద్దాం, ఆయన ఆశయ, ఆదర్శములను ఆచరణలో పెడుదాం. నవభారత నిర్మాణానికి కృషిచేద్దాం.

“మనిషికి ధనం కాదు, నీతి ముఖ్యం. వేషంకాదు, నిజాయితీ ముఖ్యం. చదువుకాదు, సంస్కారముఖ్యం. మాతృభక్తి, మాతృదేశభక్తి అందరికీ ముఖ్యం”.

- అశుతోష్ ముఖర్జీ

మౌలానా అబుల్ కలామ్ అజాద్

కలంపేరుతో అనేక విమర్శలు వ్రాస్తూ, ఒక పత్రికను నడుపుతున్న వ్యక్తికి వార్షికోత్సవానికి లాహోర్ రమ్మనమని ఒక సాంస్కృతిక సంస్థ ఆహ్వానం పంపుతుంది.

నిర్ణయంగా, నిర్మొగమాటంగా, అందరినీ ఆకట్టుకొనే విధంగా వ్రాసే ఆ వ్యక్తిని చూడాలని, ఆయన ఉపన్యాసం వినాలనే కుతూహలంతో ఎందరో పెద్దలు, పండితులు ఆ సభకు వస్తారు. ఆ ఉపన్యాసకుడ్ని చూచి ఆశ్చర్యపోతారు. ఎందువలనంటే, అతడు 16 ఏండ్ల యువకుడు. అతని ఉపన్యాసం వినీ అందరూ మెచ్చుకుంటారు. ఉర్దూ అరబ్బీ, పారశీక భాషలలో ఆ యువకుడు ప్రదర్శించిన పాండిత్యమును తర్కము, వేదాంతము మొదలగు విషయాలలో అతని ప్రావీణ్యతను చవిచూచిన సభికులు, ఆ యువకుని ఎంతగానో ప్రశంసిస్తారు.

ఆ యువకుడి పేరే “మౌలానా అబుల్ కలామ్ అజాద్”. “మౌలానా” అన్నది మతపరమైన బిరుదు. ‘అబుల్ కలామ్’ అతని ఇంటిపేరు. ‘అజాద్’ అనునది అతని కలంపేరు. ఇతని అసలు పేరు ‘యెహో ఉద్దీన్ అష్కద్’ ఇతని చారిత్రక నామధేయం ‘ఫిరోజ్ భక్త్’.

వీరి కుటుంబం, మొగలాయి చక్రవర్తి ‘షాజహాన్’ పరిపాలనా కాలంలో హీరట్ నుండి భారత దేశానికి వలస వచ్చింది. ‘అజాద్’ తాతగారు ‘మహ్మద్ హాథీ’ ఆగ్రాకోట గవర్నరుగా పని చేసారు. ‘అజాద్’ తండ్రి మౌలానా కైరుద్దీన్ మంచి ఇస్లాం మత తాత్వికుడు, సూఫీమత ప్రచారకుడు. ఈయన పవిత్ర పుణ్యక్షేత్రాలైన మక్కా, మదీనాలు సందర్శించడానికి వెళ్ళగా, ఆయన ప్రతిభా విశేషాలను, అచటి మౌలాలు గుర్తించి

గౌరవిస్తారు. అక్కడనే ఒక సంవత్సరం అరబ్బు కుటుంబానికి చెందిన వనితతో వివాహం జరుగుతుంది. 1888 సం॥ నవంబరు 11వ తేదీన, మక్కాలో ఆ దంపతులకు 'అజాద్' జన్మిస్తాడు. ఎనిమిది సంవత్సరాల వరకూ అక్కడనే వుండటం వలన అరబ్బీ భాష నేర్చుకుంటాడు. ఆ తరువాత 'మౌలానా కైరుద్దీన్' కుటుంబం మక్కా నుండి కలకత్తా వచ్చి స్థిరపడుతుంది.

అజాద్ సాహిత్య కృషివలుడు. చిన్ననాటి నుంచే అనేక రచనలు చేసి, ప్రముఖ ఉర్దూ పండితుల ప్రశంసలను కూడా అందుకొనినాడు. 1912 సం॥లో 'ఆల్-హిలాల్' అనే పత్రికను ప్రారంభించి, ముస్లీం సోదరులు జాతీయ జీవన స్రవంతిలో విలీనమై, హిందువులతో కలిసి, ఐకమత్యంతో, బ్రిటీష్ సామ్రాజ్యానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడాలని, ఆ పత్రిక ద్వారా ప్రచారం చేసేవాడు 'అజాద్'. ముస్లీం సోదరులు జాతీయ ఉద్యమంలో పూర్తిగా విలీనం కావాలని ప్రకటించిన మొదటి ముస్లీం 'మౌలానా అజాద్'.

1923 సం॥లో, తన 35వ యేట ఢిల్లీలో జరిగిన కాంగ్రెస్ ప్రత్యేక సమావేశానికి అధ్యక్షత వహించి, ఆనాడు 'అజాద్' చేసిన ప్రసంగం యావత్ భారత జాతీని ఆకట్టుకున్నది. "మీకు రెండు గంటలలో స్వరాజ్యం ఇస్తాము. కాని హిందూ-ముస్లీం వికృతను విడనాడాలి అంటే, అందుకు నేను సుతరామూ అంగీకరించను. స్వరాజ్యమునైనా వదలుకుంటాను గాని, హిందూ-ముస్లీం సమైక్యతను మాత్రం విడువను. స్వరాజ్యం ఆలస్యమైతే, అది భారత దేశానికి కొంత నష్టాన్ని కలిగిస్తుంది. కాని హిందూ-ముస్లీం వికృతను విడనాడితే మానవతకే ముప్పువాటిల్లుతుంది" అని అజాద్ నిర్ణయంగా ప్రకటిస్తాడు. హిందూ-ముస్లీం సమైక్యత కోసం, తుదిశ్వాస విడిచేవరకు పోరాడిన గొప్ప దేశభక్తుడు 'అజాద్'.

భారతదేశంలో ఎన్ని మతాలున్నా, ఎన్ని ఆరాధనా కేంద్రాలున్నా, ఎవరు ఏ దేవుణ్ణి ఆరాధించినా, భారతదేశంలో నివసించే వారందరూ ఒకే జాతికి చెందినవారని, వారందరూ భారతీయులే అనే విశ్వాసం కలిగి ప్రవర్తించాలని, ఆఖరి క్షణంవరకూ అవిశ్రాంతంగా పోరాడిన అకుంఠిత దేశభక్తుడు 'మౌలానా అబుల్ కలామ్ అజాద్'.

అజాద్ తన సుదీర్ఘ రాజకీయ జీవితంలో 20 సంవత్సరాల పాటు కారాగార శిక్షను అనుభవించారు. ఆయన జైలులో వుండగానే 1943 సం॥లో భార్య మరణిస్తుంది.

భార్యను కడసారి చూచుకోలేకపోయిన నిర్ధాగ్గుడు అజాద్. అయినప్పటికీ ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ఆయన ఏ మాత్రం కోల్పోలేదు. స్వాతంత్ర్యానంతరం స్వతంత్ర భారత్‌లో విద్యా శాఖా మంత్రిగా పదవీ బాధ్యతలను స్వీకరించి విద్యార్థులకు ఎనలేని సేవచేసారు అజాద్. జాతీయ విద్యావిధానానికి, సాంకేతిక విద్యావ్యాప్తికి ఆయన చేసిన కృషి ప్రశంసనీయం. భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలలో ఆయన ఒక ప్రముఖుడు. 1958 సం॥ ఫిబ్రవరి 22న పరమపదించుతారు 'అజాద్'.

భారతదేశ స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ఆ మహనీయుడు చేసిన త్యాగాలు, స్వాతంత్ర్యానంతరం ఆయన చేసిన సేవలు, చరిత్రలో శాశ్వతంగా నిలిచి, భావితరాల వారికి స్ఫూర్తిని, శక్తిని సమైక్యతను ప్రబోధిస్తూనే ఉంటాయనట ఏ మాత్రం అతిశయోక్తి కాదు. 'హిందూ-ముస్లీం సమైక్యత' ఆయన మనకు అందించిన మహత్తర సందేశం. నేటి పరిస్థితులలో ఆయన అందించిన ఆ సందేశం భారతావనికి ఎంతయో అవశ్యకమైనది. ఆ సందేశమును ఆచరణలో పెట్టి, భారతదేశ సమైక్యతను, సమగ్రతను కాపాడుకుందాం. అదే మన ధర్మం, అదే మన కర్తవ్యం.

“మతాలు వేరుకావచ్చు. కాని అవి ప్రతిపాదించే సత్యం ఒక్కటే. మత సిద్ధాంతాలు ఇష్టంగా కనిపించవచ్చు. వాటి అంతిమ ధ్యేయం మాత్రం ఒక్కటే. ఎన్నో పేర్లతో భగవంతుని పిలువవచ్చు. కాని ఆ భగవానుడు ఒక్కడే. మానవునికి మోక్షమార్గాన్ని చూపించేది మతం. నైతిక, ఆధ్యాత్మిక విలువలను పెంపొందించేది మతం, మతాలు వేర్వేరు మనది ఒకేజాతి. మనమంతా భారతీయులం”.

స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు

దామోదర వీరసావర్కర్

“ఒక మాదిగ కులస్థుడు ముస్లిముగా గాని, క్రైస్తవుడుగా గాని మారితే, అతనిని నీతో సమానంగా చూస్తావు గాని, మాదిగ వాడిగ అతనిని వెలివేస్తావు. ఇది ఎంత సిగ్గుచేటో మీరు ఆలోచించటంలేదు”.

అని అంటాడు ఒక ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు.

“మతానికి మూలం కంచమూ కాదు, కడుపు కాదు! హృదయమూ, ఆత్మ దానికి వేళ్ళు” అని ప్రబోధిస్తాడు.

మతమౌఢ్యాన్ని, మూఢనమ్మకాలను దూరం చేయడానికి, హిందువులను చైతన్యవంతులుగా తయారుచేయడానికి ఎంతో కృషిచేశాడు. హిందూ సమాజాన్ని సంస్కరించడానికి నడుం బిగించాడు ఆయన. అంటరానితనాన్ని నిర్మూలించడానికి శ్రమించిన గొప్ప సంస్కర్త ఆయన. ఆనాటి విద్యాలయాలలో ఈ అంటరానితనం ఎక్కువగా ఉండేది. మాదిగ, మాలల పిల్లలను తరగతి గదులలో విడిగా కూర్చోబెట్టే రోజులవి. ఆ పద్ధతిని చూచి ఆయన హృదయం పరితపించింది. ఈ ఛాందస ప్రవృత్తిని మటుమాయం చేయాలని సంకల్పించుకున్నాడు ఆయన. హిందూ సమాజంలో సమన్వయాన్ని సమానత్వాన్ని సాధించడాని కోసం ప్రచారం ప్రారంభించాడు. మహారాష్ట్ర లోని రత్నగిరి జిల్లాలో పతితపావన మందిరమును కట్టించి, దానికి పూజారిగా ఒక హరిజనుణ్ణి నియమించిన గొప్ప సంస్కర్త ఆయన. కులాల మధ్య వైషమ్యాలు, హెచ్చు తగ్గులు తగ్గించడానికి 1930 సం॥లోనే సహపంక్తి భోజనాలను ప్రోత్సహించిన మహనీయుడు ఆయన. ఆనాడు హిందూ సమాజంలో పేరుకొని పోయిన సాంఘిక

దురాచారాలను దైర్ఘ్యంగా ఎదిరించి, సంస్కరణోద్యమాన్ని చేబట్టిన ప్రముఖ సాంఘిక సంస్కర్త. ఆయన పేరు తెలుసుకుంటే చాలా మందికి ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. అయితే చాలామంది భావించినట్లుగా ఆయన ఛాందసుడు కాదు, అభ్యుదయవాది. ఆయన ఒక్క స్వాతంత్ర్య సమర రథసారథీకాదు. సాంఘిక దురాచారాలను పారద్రోలడం కోసం నిరంతరం శ్రమించిన గొప్ప సంస్కర్త. ఆయనే **వినాయక దామోదర వీరసావర్కర్**.

ఆ రోజులలో ఉరికంబమెక్కడం, యావజ్జీవ కారాగార శిక్షను అనుభవించడం, ప్రథమ శ్రేణి స్వాతంత్ర్య వీరులని భావించేవారు. ఆనాడు అతను యిచ్చిన ఉపన్యాసాలు, వ్రాసిన వ్రాతలు ప్రజలను రెచ్చెత్తితేగానూ వున్నాయని, యుద్ధానికి పురిగొల్పేగా ఉన్నాయని, బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం భావించి 68 రోజుల పాటు విచారణచేసి అతనికి యావజ్జీవ కారాగార శిక్ష విధించింది. జాన్సన్ హత్యతో అతనికి సంబంధమున్నదని భావించి, మరల వెంటనే ది. 30-1-1911లో మరో యావజ్జీవ కారాగార శిక్షను కూడా విధించింది ఆంగ్ల ప్రభుత్వం. ఒకే వ్యక్తికి, కొద్ది సమయంలో రెండు యావజ్జీవ శిక్షలను విధించడం, విడ్డూరమని ఆనాటి ప్రపంచ న్యాయవేత్తలు భావించారు. అప్పుడు ఆయన వయస్సు 27 సంవత్సరములు. మొత్తం 50 ఏండ్లు శిక్షను అనుభవించడానికి దైర్ఘ్యంగా, సంతోషంగా ముందుకు నడుస్తూ “రెండు యావజ్జీవ కారాగార శిక్షలను నాకు విధించి, పునర్జన్మ ఉన్నదని బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం ఒప్పుకున్నట్లయింది. లది చాలు నాకు” అని చమత్కరిస్తారు సావర్కర్. బాధలను కూడా సంతోషంగా స్వీకరించడం ఆయనకు అలవాటు అయింది. ఈ రెండు యావజ్జీవ శిక్షలను అనుభవించడానికి అండమాన్ జైలుకు పంపుతుంది ఆనాటి ఆంగ్ల ప్రభుత్వం.

అండమాన్ జైలులో ఉన్న ఖైదీలు సావర్కర్ రాకను సంతోషంగా స్వీకరిస్తారు. ఆయన రాకతో దుర్ఘర జైలు జీవితం కొంతవరకు మెరుగవుతుందని వారు భావిస్తారు. అక్కడ శిక్షను అనుభవిస్తున్న ఖైదీల చేతులకు, కాళ్ళకు ఇనుప గొలుసులను వేసి నడిపించేవారుట. ఆ రాపిడికి చర్మం చిల్లి రక్తం ప్రవహిస్తున్నా, జైలు అధికారులు కొరడాలతో వీపులమీద కొడుతూ, ఆ ఖైదీలచేత బరువులు మోయిస్తుండేవారుట. ఆ అకృత్యాలను చూచి సింహంలా గర్జిస్తాడు వీరసావర్కర్. అక్కడి పరిస్థితి మెరుగు పరచడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. నూనె గానుగ త్రిప్పడం లాంటి పనులు తాను ఎన్నడూ చేయనప్పటికీ, తోటి ఖైదీలతో ఆ పనికూడా చేసేవాడు సావర్కర్. పనిచేస్తూ కవిత్యం

చేప్పేవాడు. వ్రాయడానికి కలాలు, కాగితాలు లేవుగదా! సన్నటి గులక రాళ్ళను తీసుకొని తెల్లటి జైలుగోడల మీద వ్రాసి, ఆ ఖైదీలందరి చేత ఆ కవితలను కంఠస్థం చేయించేవాడు. విడుదల అయిపోయేవారు, ఆ కవితలను బయటనున్న వారికి వినిపించి, సావర్కర్ స్ఫూర్తిని, ఆలోచనను బయట ఉన్న ఆనాటి యువతరానికి అందించమని కోరేవాడు. ఎక్కడిో! అండమాన్ జైలులో వుండి కూడా, బయట ఉన్న యువతరంలో స్వాతంత్ర్య బీజాలను నాటి ప్రయత్నం చేసేవారు.

ఇండియాలో తిరిగి విచారణ జరిపించడానికి సావర్కర్‌ను ఓడ ఎక్కిస్తారు. ఓడ వెళ్ళుతూ ఉంటుంది. మార్సెల్స్ సమీపానికి ఆ ఓడ వస్తూ ఉంటుంది. సావర్కర్ మెదడులో మెరుపులా ఒక ఆలోచన తడుతుంది. కాలకృత్యాలు తీర్చుకుంటానికి ఇన్‌స్టిక్టర్‌తో చెప్పి మరుగు దొడ్డిలోనికి వెళ్ళుతాడు. ఆ గది పైనున్న అద్దంలో నుంచి రక్షకభటులు, సావర్కర్ ఏమి చేస్తున్నాడో కనిపెడుతూనే ఉంటారు. అయితే సావర్కర్ తన చొక్కాను విప్పి అద్దానికి అడ్డంవేస్తాడు. మరుగుదొడ్డిలో వున్న గొట్టం ద్వారా సముద్రంలోనికి జారిపోతాడు. సావర్కర్ ఎంతసేపటికీ బయటకు రాకపోవడంతో, రక్షకభటులు ఆ మరుగుదొడ్డి తలుపులు పగులగొడుతారు. సావర్కర్ కనిపించడు. వెంటనే ఆ రక్షకభటులు ఓడ ఉపరితలానికి వెళ్ళి బైనాక్యులర్స్ ద్వారా పరీక్షిస్తారు. సముద్రంలో సావర్కర్ ఈదుకుంటూ వెళ్తూ ఉంటాడు. రక్షకభటులు తుపాకులు కాలుస్తూ వెంటబిస్తుంటారు. ఆ తుపాకిగుండ్ల వర్షము నుండి తప్పించుకుంటూ, ఈదుతూ మార్సెల్స్ (ఫ్రెంచి) రేవుకు చేరుతాడు. రక్షకభటులు సావర్కర్‌ను వెంటబిస్తుంటారు. ఏదైనా బండిగాని, ట్రాముగాని ఎక్కి పారిపోవడానికి అతని వద్ద పైసలు ఉండవు. భారతదేశం రక్షగర్భ. భారతమాత సుసంపన్నురాలు కాని ఆ ముద్దుబిడ్డ వద్ద ఆ రోజున ట్రాము ఎక్కిపోవడానికి పైసలుండవు. భరతమాత సంకెళ్ళను త్రొచివేయడానికి కంకణధారి అయిన ఆ దేశభక్తునికి సహకారం అందించేవారే కనిపించరు. అది నిజంగా దురదృష్టకరమే. సావర్కర్ ఆ క్షణంలో పడిన వేదన, ఆవేదన చేసిన ఆక్రందనను వర్ణించడం ఎవరికైనా అసాధ్యం.

ఇంతలో దొంగ! దొంగ! అంటూ బ్రిటీష్ సైనికులు వెంటబిస్తుంటారు. ముద్దులో కనిపించిన పెంచిపోలీస్‌కు డబ్బాబాని. నూజుపెట్టి సానగర్‌ను సహజాని నూజు పిడచలో

ఎక్కిస్తారు. ఇది అంతర్జాతీయ న్యాయ శాస్త్రసూత్రాలకు పూర్తిగా విరుద్ధమే అయినప్పటికీ ఆనాడు వినేదెవరు? ఆ నిర్ణాగ్నుని రోదన ఎవరికి వినపడుతుంది? తిరిగి విచారించి, యావజ్జీవ కారాగార శిక్షను విధించి, ఆ వీరుణ్ణి అండమాన్స్ పంపిస్తారు. 1911సం॥ చివరలో అండమాన్ వెళ్లిన ఆ యోధుణ్ణి భారత ప్రజల ఆందోళన ఫలితంగా 1921లో మే 2వ తేదీన ఓడ ఎక్కించి ఇండియాకు తీసుకొనివచ్చి రత్నగిరి జైలులో ఉంచుతారు. ఆ జైలులో ఉండగానే “హిందూత్వం” అనే గొప్ప గ్రంథమును వ్రాసాడు సావర్కర్. ఆ గ్రంథం భారతదేశ చరిత్రలో గొప్ప స్థానమును అలంకరించింది.

భారతదేశ స్వాతంత్ర్య సముపార్జన కోసం అంతర్జాతీయ స్థాయిలో విప్లవోద్వమం నిర్వహించిన ప్రథమ భారతీయుడు, దేశస్వాతంత్ర్య సాధన ప్రయత్నంలో విశ్వవిద్యాలయ పట్టాను త్యాగంచేసిన ప్రథమ పట్టభద్రుడు, ఆంగ్లచక్రవర్తికి విధేయత ప్రకటించడానికి తిరస్కరించి, న్యాయవాదపట్టాకే తిరస్కారం పలికిన ప్రథమ భారతీయ విద్యార్థి, అస్పృశ్యతా నివారణకు, కులరహిత సమాజనిర్మాణానికి ఒక సంచలనాత్మక ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించిన గొప్ప సంస్కర్త, సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమే భారత ప్రజల ఏకైక ధ్యేయమని ఎలుగెత్తి చాటిన మొట్టమొదటి రాజకీయ నాయకుడు వీరసావర్కర్. 1966 సం॥ ఫిబ్రవరి 26న పరమపదించారు.

ఆ మహనీయుని పంథాలో స్వాతంత్ర్య ఉద్యమం నడిచి వుండినట్లయితే మనదేశానికి సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం లభించి ఉండేదేమో! కులమత ద్వేషాలకతీతంగా సమసమాజస్థాపన జరిగి ఉండేదేమో! ఏ జాతి అయితే తన గత చరిత్ర నుంచి గుణపాఠాలు నేర్చుకుంటుందో! ఆ జాతికే ఉజ్జ్వల భవిష్యత్తు ఉంటుంది, విస్తరించకండి!

“మనస్సు నిశ్చలంగా వుంటే, ఎలాంటి సంగట పరిస్థితులలోనైనా ధైర్యం కలుగుతుంది. ధైర్యశాలారు మాత్రమే లోకంలో శార్వభిల్లిని పొందుతారు. ధైర్యం విడిచినవారు ఏ ప్రయత్నమూ చేయలేరు. అధైర్యం అనేక అనర్థాలకు దారితీస్తుంది. ధైర్యవంతుడు ఒక్క ఖర్చాయం మాత్రమే పురణించును. భీరువు జీవితంలో అడుగుడుగునా పురణిస్తున్న ఉంటాడు. ధైర్యవంతుడు కీర్తిని పొందుతాడు. అధైర్యవంతుడు బ్రతికి ఉన్నా పురణించినట్లే.”

స్వామీ వివేకానంద

హైందవ విజ్ఞానజ్యోతిని వెలిగించి, విశ్వనేత్రం తెరిపించిన మహాప్రవక్త, హిందూధర్మ సంస్కృతి పరంపరల జెన్నత్యాన్ని ప్రపంచానికి చాటిన మహనీయుడు, ఆధ్యాత్మిక ధర్మ శంఖారావంతో భారతజాతినేగాక, యావత్ ప్రపంచ ప్రజలను చైతన్య పంతులను గావించిన మహాతత్వవేత్త. అజ్ఞానమనే కారుమబ్బులు అవనిని ఆవరించిన సమయంలో, జ్ఞానబోధచేసి, అజ్ఞానమనే అంధకారమును పారద్రోలిన జ్ఞాన భాస్కరుడు, తన ఉపన్యాసాల ద్వారా ప్రపంచ ప్రజలను ఉత్తేజపరచి మంత్రముగ్ధులను గావించిన మహోపన్యాసకుడు, వందలాది సంవత్సరాలు విదేశీ దాస్యశృంఖలాల మద్దపడి, నలిగి పతనమైన భారతజాతిని జాగృతమొనర్చి, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కలుగజేసిన భీశాలి, ముఖ్యంగా పాశ్చాత్య ప్రజలలో, భారతావని యెడల గౌరవాదరాభిమానములను యినుమడింపజేసిన హైందవ తేజోరాసి 1863 సం॥ జనవరి 12వ తేదీన, సిమ్లాలో విశ్వనాథదత్తు, భువనేశ్వరీదేవి పుణ్యదంపతులకు జన్మించినాడు. అతని అసలు పేరు నరేంద్రుడు. సన్యాసం స్వీకరించిన తరువాత వివేకానందుడైనాడు. అతనే స్వామీ వివేకానంద. ఆయన ఆధ్యాత్మిక గురువే 'రామకృష్ణ పరమహంస'.

నరేంద్రుడు చిన్నప్పటి నుంచి సత్కవాది. తాను నిజమని నమ్మినదానిని నిర్ణయంగా చెప్పటం అతని ప్రవృత్తి. అతడు విద్యార్థిగా వుండే రోజులలో, ఒకసారి ఒక సంఘటన జరిగింది. పాఠశాలలో బెల్లుకొట్టారు. భూగోళశాస్త్రం బోధించే ఉపాధ్యాయుడు తరగతి గదిలో అడుగుపెట్టారు. ఆయనంటే పిల్లలందరికీ సింహస్వప్నం. కోపంవస్తే, గొడ్డును బాదినట్లు, ఆయన పేంటెత్తంతో పిల్లలను కొట్టేవాడు. అందుకనే ఆయనంటే అంత భయం. ఆ రోజు ఆయన పాత పాఠంలోంచి ప్రశ్నలు వేస్తూ, నరేంద్రుడిని కూడా ఒక ప్రశ్న అడిగాడు. నరేంద్రుడు సరిగ్గా సమాధానం చెప్పాడు. కాని అది తప్పని ఆ ఉపాధ్యాయుడు భావించాడు.

“పరా! సరిగ్గా చెప్పి!” అన్నాడు ఉపాధ్యాయుడు.

“సరిగ్గానే చెప్పాను, సార్!” అన్నాడు నరేంద్ర

“సరిగ్గా చెప్పకుండా సరిగ్గానే చెప్పినంటావా?” అంటూ ఉపాధ్యాయుడు తన చేతిలోని బెత్తానికి పనిచెప్పాడు. దెబ్బలు తింటూ కూడా “నేను సరిగ్గానే చెప్పాను, సార్” అన్నాడు నరేంద్రుడు.

ఆ మాటలు వినిపించుకోకుండా, చేతులు నొప్పిక్కింతవరకు ఆ బాలుని కొట్టి, కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. కొంచెంసేపు ఆలోచించి, నరేంద్రుని దగ్గరకు పిలిచి “నువ్వు చెప్పింది రైటు. నిన్ను కొట్టినందులకు విచారిస్తున్నా!” అన్నాడు ఉపాధ్యాయుడు. మాష్టారు మాటలు విని నరేంద్రుడు సంతోషించాడు, పిల్లలంతా చప్పట్లు కొట్టారు.

ఒకసారి వివేకానందుడు ఆళ్వారు సంస్థానం దివాన్ గారింటికి వెళ్ళుతాడు. ఆయన్ని చూడటానికి ఆళ్వారు మహారాజు కూడా అక్కడికి వచ్చారు. వివేకానందుణ్ణి ఒక ప్రశ్న అడుగుతారు అళ్ళారు మహారాజు. “స్వామీ! మన భారతీయులు జాతిని, రప్పను; చెట్టును, పుట్టను పూజిస్తుంటారు. ఇది ఛాందస ప్రవృత్తి కాదా?” అని అడుగుతాడు. వెంటనే జవాబు చెప్పడు వివేకానందుడు. కొంతసేపటికి దివాన్ గారిని పిలిచి “అయ్యా! ఆ గోడకు తగిలించివున్న పటాన్ని ఇలా తెస్తారా!” అని అడిగాడు. దివాన్ తీసుకొని వచ్చాడు. అది ఆళ్వారు మహారాజుగారి పటమే.

“ఇదిగో, మీరంతా ఈ పటంమీద ఉమ్మేయండి!” అని అక్కడ కూర్చొని వున్న వారిని అడుగుతాడు వివేకానందుడు. వారందరూ తెల్లబోయారు. భయపడి ఎవ్వరూ ముందుకు రారు. ఒక పెద్దమనిషి లేచి “ఇది మా మహారాజుగారి పటం” అంటాడు.

“నేను మాత్రం కాదంటున్నానా? ఇందులో లద్దము, కాగితమేగా ఉన్నాయి. మీ మహారాజుగారు ఇందులో లేరు గదా! అదిగో! వారు అక్కడ కూర్చున్నారు” అని అంటాడు వివేకానందుడు. “లేరునుకోండి...అయినా అది వారి చిత్రపటము గదా!” అని అంటాడు మరో ప్రముఖుడు.

“అవును ఈ పటంలో మీ మహారాజుగారు లేరు. కానీ ఈ పటాన్ని చూడగానే మీకు మహారాజుగారు గుర్తు వస్తున్నారు. వీరి మీద వున్న గౌరవంతో, ఈ పటం మీద ఉమ్మివేయడానికి ఇష్టపడటంలేదు. నిజమేనా?” అని అడుగుతాడు వివేకానందుడు.

‘నిజమే!...నిజమే!...’ అంటారు అక్కడ వున్నవారందరూ.

అప్పుడు చెబుతాడు. “ఈ జగత్తును సృష్టించిన సృష్టికర్తను, భగవంతుడేగా భావించి, ఆ దేవతావటాలను పూజామందిరంలో పెట్టుకొని మీరందరూ పూజిస్తున్నారు. మరికొందరు టాయిలో, రప్పలో, చెట్టులో పుట్టలో భగవంతుడున్నాడని భావించి పూజిస్తున్నారు. ఇంకా కొంతమంది గరుత్మంతుడు (గ్రద్ద) విష్ణుమూర్తి వాహనమని, వృషభము (ఎద్దు) నందీశ్వరుడని, కుక్క కాలభైరవుడని, ఏనుగు గజేంద్రుడని, గుఱ్ఱము హయగ్రీవమని భావించి భక్తితో పూజిస్తున్నారు. సమస్త జంతువులను, జీవరాసులను సమదృష్టితో జూచి, ప్రేమించి, పూజించడం మన సంప్రదాయం. అదే హిందూధర్మ వైశిష్ట్యం” అని వివేకానందుడు వివరించుతాడు. విగ్రహారాధనను నిరసించిన అక్బారు మహారాజు తను తప్పను తెలుసుకొని, వివేకానందుణ్ణి క్షమాభిక్ష కోరుతాడు.

1893 సం॥ సెప్టెంబర్ 13వ తేదీన చికాగో నగరంలో జరిగిన సర్వమత మహాసభలో ఆయన చేసిన ప్రసంగం మరువరానిది. ఉపన్యాస ప్రారంభంలో స్వామీజీ "Dear sisters & brothers of great America" అని సంబోధించడంతోనే సదస్సుల కరతాళధ్వనులు మిన్నముట్టాయి. ఆ సంబోధనలోనే ప్రస్ఫుటించింది భారతీయ సంస్కృతి విశిష్టత.

“సర్వమత సామరస్యం భారతీయుల అభిమతం. అన్ని మతాలు బోధించే సూత్రాలు మంచివేనని మా భావన. అన్ని మతాలను గౌరవించి, ఆశ్రయమిచ్చిన జాతికి, దేశానికి చెందినవాడనని చెప్పకొనుటకు నేను గర్వించుచున్నాను. వేరువేరు ప్రదేశములలో పుట్టిన నదులు, విభిన్న మార్గాలలో ప్రవహించి, చిట్టచివరకు ఏ విధంగా సముద్రమును చేరుచున్నవో, అదేవిధంగా వివిధమతాలు నిర్దేశించిన ఆరాధనా మార్గాలను అనుసరించేవారు కూడా చివరకు చేరే చోటు ఒక్కటే” అనే సత్యాన్ని చెప్పి, ప్రపంచ ప్రజల మన్ననలను పొందిన మహా ప్రవక్త ‘వివేకానందుడు’.

వివేకానంద అమెరికా, బ్రిటన్ లాంటి సంపన్న దేశాలను పర్యటించి, భారతదేశానికి తిరిగి ప్రయాణమవుతున్న సమయంలో పత్రికా విలేఖరులు “ఇప్పుడు మీ మాతృభూమిపట్ల మీ అభిప్రాయమేమిటి?” అని ప్రశ్నిస్తారు. అప్పుడు వివేకానంద “భారతదేశాన్ని లోగడ ప్రేమించాను. కాని ఇప్పుడు భారతభూమిలోని ప్రతి ధూళి కణం నాకు అత్యంత పవిత్రము. అది నాకొక తీర్థస్థానము” అని సగర్వంగా సమాధానం చెబుతాడు. పూర్వజన్మ సుకృతం వలన ఈ పవిత్ర భూమిలో మనం జన్మించాం.

ఇక్కడ ప్రతి అణువు మనకు అత్యంత పవిత్రమైనది. కనిపించిన తల్లి మీద ఏ విధమైన 'మాతృభావన' మన కుంటుందో, మనకు జన్మనిచ్చిన ఈ 'భరతమాత' (భరతదేశం) మీద కూడా అదే విధమైన 'మాతృభావన' (మాతృదేశభక్తి) ఉండాలి.

రామాజ్ఞచేత సముద్రాన్ని లంఘించిన హనుమంతుణ్ణి ప్రతి ఒక్కరూ ఆదర్శంగా గైకొనాలని హెచ్చరిస్తూ వివేకానందుడు "మనకు ఒక మహత్తర ఆదర్శం ఉండాలి. అయితే ఈనాడు దురదృష్టవశాత్తు ప్రజలలో అసంఖ్యాకులు ఆదర్శహీనులై, అంధకారంలో పయనిస్తున్నారు. ఆదర్శం గలవాడు వేయి తప్పులు చేస్తే, ఆదర్శంలేనివాడు యాభై వేల తప్పులు చేస్తాడు. కనుక ఆదర్శం వుండటం చాలా అవసరం" అని హెచ్చరిస్తారు. ఆదర్శం లేకుండా ఏ పని సాధించబడదు. మొట్టమొదట ఉత్తమ ఆదర్శాన్ని ఎంచుకోవాలి. అట్టి ఆదర్శం కోసం అంకితం కావాలి. పట్టుదలతో అవిరామంగా శ్రమించి కార్యాన్ని సాధించాలి. ముఖ్యంగా విద్యార్థులు ఉత్తమ ఆదర్శమును ఎన్నుకోవాలి.

విద్య విషయంలో కూడా స్వామీజీకి నిర్దుష్టమైన అభిప్రాయాలుండేవి. "విద్య అంటే కేవలం చదవటం, వ్రాయటం, కంఠస్థం చేయటం" అనే వారితో ఏ మాత్రం ఏకీభవించేవారు కాదు. వినయములేని విద్య, వివేకంలేని విజ్ఞానం, విజ్ఞాతలేని పాండిత్యం ఉన్నా ప్రయోజనం లేదని భావించేవారు. ఈ విషయమై ఒక ఉపన్యాసంలో స్వామీజీ "విద్య అంటే విషయక బాహుళ్యాన్ని మెదడులో ఎక్కించడంకాదు. జీర్ణంగా కల్లోలం సృష్టించే సామగ్రి కాదు. ఉజ్జ్వలకరం, మానవ నిర్మాణకారకం, శీలసంపత్తులను పెంపొందించే భావాలను జీర్ణించుకోగలిగేదే నిజమైన విద్య" అని వివేకానంద విశ్వసించేవారు. ఈనాటి విద్యాసంస్థల అధినేతలు ఈ విషయాన్ని ప్రధానంగా గుర్తుంచుకోవాలి.

'Awake! Arise! Stop not till goal is reached'. 'మేల్కొనండి! లేవండి! లక్ష్యము సాధించువరకు విశ్రమించకండి!' అని హెచ్చరించిన వివేకానందుని మాటలు మననం చేసుకుంటూ, ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకు సాగిపోవాలి. ఇదే మన కర్తవ్యం విస్తరించకండి!

"Stand and die on your own straight. If there is any sin in the world, It is weakness. Avoid all weakness, weakness is sin, weakness is death". - VIVEKANANDA

ETHICS & HUMAN VALUES' LEARNING CENTRE

(E.H.V.L. CENTRE)

కార్యనిర్వహణా కమిటీ

- వ్యవస్థాపకులు : శ్రీ కొమరగిరి కృష్ణమోహనరావు
ఎడిటర్, 'శ్రీవాణి', మచిలీపట్నం
- గౌరవాధ్యక్షులు : శ్రీ అంబచి బ్రాహ్మణయ్య
వార్లమెంటు సభ్యులు, బందరు
- అధ్యక్షులు : శ్రీ ఎన్. చౌదరిబాబు
డైరెక్టర్, గౌతమ్ విద్యా సంస్థలు, విజయవాడ
- కార్యదర్శి : శ్రీ బి. హనుమంతరావు
డైరెక్టర్, అమలేశ్వరి విద్యా సంస్థలు, మచిలీపట్నం
- కోశాధికారి : శ్రీ పి. నాగేశ్వరరావు
డైరెక్టర్, కాకతీయ విద్యా సంస్థలు, విజయవాడ
- ఉపాధ్యక్షులు : శ్రీ ఎం.కె. మూర్తి
డైరెక్టర్, శ్రీ సిద్ధార్థ విద్యా సంస్థలు, రాజమండ్రి
శ్రీ మాదల సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరరావు
డైరెక్టర్, శ్రీ విశ్వశాంతి విద్యా సంస్థలు, ఉయ్యూరు
- సహాయ కార్యదర్శులు : శ్రీ టి.యస్.యస్. బాలాజి
గౌరవ సలహాదారు, విజయ విద్యా సంస్థలు, మచిలీపట్నం
శ్రీ కొమరగిరి చంద్రశేఖర్
ప్రిన్సిపాల్, శ్రీ బాలాజి విద్యా సంస్థలు, మచిలీపట్నం

